CENTENARUL CINEMATOGRAFULUI ROMÂNESC

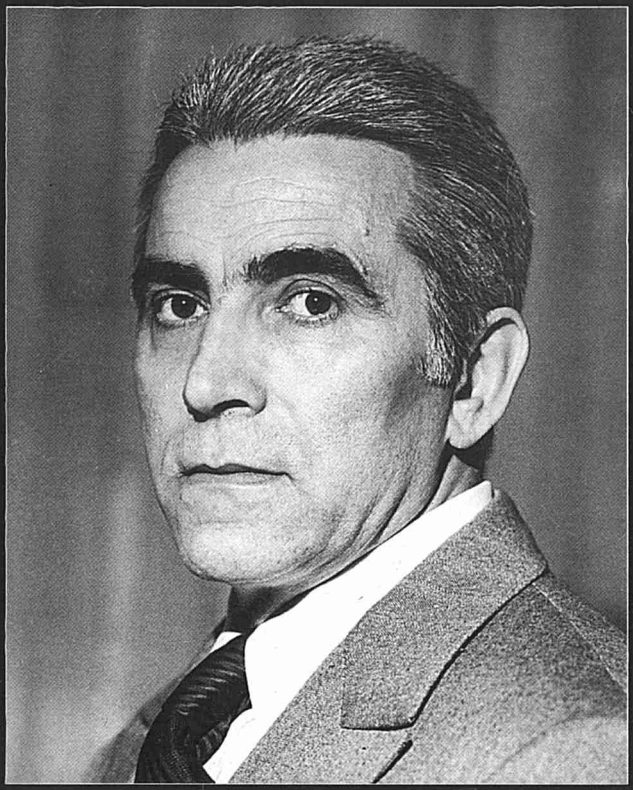

MIHNEA GHEORGHIU

Fierul şi Aurul

www.dacoromanica.ro

MIHNEA GHEORGHIU

www.dacoromanica.ro

Coperta seriei: MICU VENIAMIN

Pe coperta a IV-a:
afişul filmului **BUREBISTA**
(detaliu)

Lucrare editată de
UNIUNEA CINEAŞTILOR DIN ROMÂNIA

www.dacoromanica.ro

MIHNEA GHEORGHIU

FIERUL şi AURUL

BUREBISTA

• scenariu cinematografic •

Ediţie îngrijită de
NICOLAE CABEL

www.dacoromanica.ro

ISBN: 973-98873-8-4

www.dacoromanica.ro

În amintirea
lui GHEORGHE VITANIDIS,
regizorul filmului
BUREBISTA
și a lui
GEORGE CONSTANTIN,
interpretul rolului titular

www.dacoromanica.ro

Editura şi Tipografia INTACT

Copertă şi tehnoredactare: Valentina Buzdugă

1999

www.dacoromanica.ro

Fierul şi aurul
(Burebista)

Înscriindu-se pe linia unor rodnice tradiţii, literatura dramaturgică a lui Mihnea Gheorghiu şi-a dobîndit performanţele şi un loc bine definit mai cu seamă pe calea teatrului istoric, de evocare a unor mari personalităţi şi dezbatere a unor idei de vibrantă rezonanţă în conştiinţa naţională. Filmul său duce această preocupare mai departe; o adânceşte şi dezvăluie un scriitor deosebit de înzestrat pentru mari ritmuri, polifonic în acelaşi timp, cu o acuitate vizuală care, detectabilă ca neliniştită în teatrul autorului, îşi va găsi aici spaţiile şi plasticitatea necesare. Fiindcă aplecarea către fondul de idei şi fapte al istoriei cunoscute este girată de o sensibilitate care şi-a asimilat experienţele dramaturgului modern, tehnica sugestiei dar şi buna dozare a discursului politic, forţa evenimentului, şocul neprevăzutului etc. În acest sens, s-ar putea vorbi, cu deosebire în **CAPUL,** *de o marcată ştiinţă a esenţializării, de un drum către descătuşarea largă a imaginaţiei, astfel încât faptul istoric determină imprevizibilul joc secund al artei, simbolul se constituie fără ostentaţie, alegoria vine dinăuntrul unei construcţii căreia îi sunt străine tezismul şi didacticismul dar, concomitent, nu ezită în faţa formulărilor tranşante, a ideilor fundamentale.*

www.dacoromanica.ro

Această tehnică a conciziei, a juxtapunerii, fără a forța convenția, fără a căuta în sine tururi de forță, această tehnică, așadar, a dramaturgului s-a prelungit, cu rezultate particularizante, individualizatoare, în filmele lui Mihnea Gheorghiu. În primul rând este vorba de alegerea unor secțiuni de istorie, a unor momente asupra cărora scriitorul se apleacă frământat de pasiunea descifrării mobilurilor umane, dar și sociale, de obsesia desluşirii cauzalităților, a depistării pârghiilor de natură a determina mutații. Operațiunea este una de adâncire, de forare, și sub aparența evocării, se ascunde analiza atentă, incisivă, cu concluzii conținute, cu alternanțe interesante de mijloace, întregul fiind adesea complicat și caleidoscopic, precum ne insinuează autorul că e istoria însăși.

Pentru procedeu, scenariul **BUREBISTA** *mi se pare absolut semnificativ. Înainte de toate, este învinsă precaritatea informației istorice, precaritate obiectivă. Izvoarele, sigure în a atesta geografic și istoric prezența lui Burebista și a imperiului său nu furnizează și elementele carnației necesare unui personaj. Cea care știe și creează este imaginația; pornind de la câteva sugestii, Mihnea Gheorghiu își asumă sarcina reconstituirii unei lumi în datele ei omenești. Aici se verifică puterea de a imagina, cu adevărat remarcabilă, a scenaristului, capacitatea de a nu calchia un document sau a ilustra, pe fizionomii aprioric acceptate. Verosimilitatea acestei lumi – verosimilitate în planul artei – e realizată din amănunte al căror rol nu e doar de a face mai convingătoare transmiterile de idei. Trei dimensiuni se constituie și în ele constă una din importantele calități ale textului literar: Burebista se mișcă într-o epocă istoricește adevărată, uman adevărată, ca specificitate etnică, locală adevărată.*

www.dacoromanica.ro

Stilul de construcţie şi povestire amintit este cu atât mai potrivit în cazul unui film în care primatul imaginaţiei este aproape absolut. Scriitorul creator de atmosferă, de tensiune, de dramatism, este dublat de un bun tehnician al scrisului pentru ecran. Cum intenţia rândurilor de faţă nu este să povestească scenariul, aş mai insista asupra particularităţilor sale filmice. Contrapunctul e mereu prezent. În piaţa cetăţii freamătă o viaţă de toate zilele, orizontală, lină, din curgerea căreia, deodată, izbucneşte flacăra unui conflict; în altă parte, la Dionysopolis, pe malul Pontului Euxin, dramatismul se realizează din mici nuclee construite aidoma. Nu e vorba de simetrii formale, de spaţii dictate pur şi simplu de eveniment. Evitând pericolul alegoriei, scriitorul recurge la similitudini de formulă cât mai atenuat: ceea ce se urmăreşte fiind sublinierea implicită a unor transferuri de civilizaţie şi cultură, tipologii, cu alte cuvinte, a unei umanităţi unice şi în condiţiile vremurilor antice. Lumea a fost şi este una, a oamenilor, iată o idee care străbate secret materia scenariului, şi în funcţie de ea, cu discreţie, se aleg taberele, se rostesc partizanatele. Burebista, înţelept şi pacificator, aliat cu ceea ce reprezintă progres, atât pe planul particular al poporului său, cât şi la scara epocii, creşte ca o personalitate firească, de o statură care se raportează la înţelepciunile şi erezi-ile întregii lumi. El este nu doar un rege, nu doar un benefăcător al neamului său, omul care a unit ţara, i-a fixat graniţele peste toate pământurile locuite şi aparţinând poporului din care s-a ridicat. Burebista este un gânditor, un om care suferă omeneşte pentru lumea întreagă, deopotrivă pentru dezastrul lui Pompei de la Pharsala, pentru pieirea lui Cezar, pentru declinul mândrei Rome, adversara de temut a ţării sale, după cum e singurul adversar în stare să se opună puternicului Cezar. Burebista se

www.dacoromanica.ro

exprimă despre romani în termenii următori: „Cred că înțeleg ce-ai vrut să spui, Dulla!... Romanii sunt oameni înzestrați cu o mare ascuțime a minții și cu un înalt simț al Justiției. Au luptat cu erosim pentru libertatea lor; au făurit și făuresc mărețe lucruri... Am învățat și noi de la ei câte ceva. Și banii lor sunt buni și de aceea merg și la noi... Dar beția puterii patricienilor s-a întins din păcate asupra poporului!... Sunt și la Roma oameni cinstiți; de fapt cei buni au fost răpuși de ceilalți, sau sunt surghiuniți, ca tine. (Râde.) Deși, în formă, legile romane sunt cele mai bune din lume. Nu?"

Trimiteri din această umanitate de demult către lumea și stările de lucruri din zilele noastre nu sunt greu de făcut. Cu finețe, este reliefată nevoia de gândire a lumii, nevoia eternă de înțelepciune care să se opună orgoliului și violenței, poftei de putere, acaparării și dominației, nevoia ca glasul înțelepților să fie ascultat, avertismentul lor adresat istoriei să răsune în conștiințe. Sub acest raport, filmul are frumoase secvențe, de un bun-gust poetic și de o calitate superioară a gândirii. Într-un final care, sigilat de dezastrul unei puteri și civilizații, pare a fi sub semnul implacabilei „fortuna labilis", glasul lui Deceneu, personaj de primă mărime în economia scenariului, rostește: „Nemuritor este numai gândul..."

Remarcabilă este calitatea dialogului. Fără a fi nici exclusiv de curte, nici exclusiv de sorginte poporană, dialogul are, în dozaj chibzuit, din ambele. Replica amplă, ușor înflorită și colorată intelectual, de natură a sugera un anumit univers lingvistic de cancelarie regească, alternează cu rostiri simple, pe de o parte caracterizante, pe de alta ducând bine acțiunea înainte. Civilizația țării lui Burebista are firescul culturii asimilate, astfel încât îi sunt străine pedanteriile sau neaoșismul. Filmul are,

www.dacoromanica.ro

din acest punct de vedere, un adevărat fundal în dialogul concret, povestind întâmplări, legând personajele în istorii comune, în ocupații comune, sugerând obiceiuri; totul fără a ține povestea în loc. Biografiile se constituie astfel și verbal în mersul evenimentelor care se vor desfășura de la venirea celor trei gladiatori din oastea lui Spartacus, dar în ele există și o bună încărcătură de evenimente anterioare, ceea ce dă carnație, autenticitate, evită pericolul, frecvent în filmele istorice de la noi, personajului-schemă, emițător doar de vorbe frumoase dar neconvingător tocmai din cauza absenței unui „buletin de identitate". Poveşti despre vânători, evocări de obiceiuri, considerații despre frumusețea femeilor și glume precum cea despre Cezar, care s-ar sulemeni, declarații de dragoste, iată un fluid care învăluie și susține lanțul de evenimente, face ca finalitatea luptei și suferinței să nu stea sub semnul sumbru al deșertăciunii, oferă tonica deschidere a permanenței „micii" lumi a oamenilor, care nasc imperii și rezistă imperiilor prin taina lor superbă și simplă de a supraviețui.

PLATON PARDĂU

www.dacoromanica.ro

DRAMATIS PERSONAE

GETO-DACII

Regele BUREBISTA
Magul DECENEU
COMOSICUS fiul său
INA, nepoata lui Burebista
VISCOL, general
VIEZURE, chestor
CASTABOCA, meşteşugar
ŢAP, şef de trib (transilvan)
CARP, şef de trib (moldovean)
MIDIA – „Magna Mater",
şefă de trib (dobrogean)
CALOPOR, fiul ei, gladiator
LAI, cântăreţ
COMATA, agricultor
HIRPUS, şeful de trib trădător
PESCARUL

GRECII şi ORIENTALII

ACORNION din Dionysopolis
AHILODOR, amiral
IRIS, dansatoare
MITRAN, solul lui Mitridate
NEGUSTORUL

ROMANII

CEZAR
POMPEI
CICERO
BRUTUS
MARC ANTONIU
C.A. HYBRIDA, proconsul
LIDIA, soţia lui
MARIUS DULLA, arhitect
MARCELLUS, consul
CURION, tribun
FABIUS, ofiţer
LABIENUS, ofiţer
LOCOTENENTUL lui Hybrida

CELŢII şi ALŢII

Regina HEBE
Druidul BREZA
CRITAS, şeful Tauriscilor
BOIAN, şeful Boiilor
SVED, mesager german
BERNA, meşter helvet
BEDAR, fiul său

Acţiunea începe în Europa, acum 2050 de ani

www.dacoromanica.ro

PREMIERA ABSOLUTĂ A FILMULUI

BUREBISTA

(producţie a Casei de filme 5)

a avut loc la 18 septembrie 1980
în oraşele
DEVA şi PETROŞANI

DISTRIBUŢIA:

Burebista – GEORGE CONSTANTIN; Calopor – ION DICHISEANU; Deceneu – EMANOIL PETRUŢ; Acornion – ALEXANDRU REPAN; Castaboca – ERNEST MAFTEI; Lai – OVIDIU MOLDOVAN; Comata – ŞERBAN IONESCU; Boian – ŞTEFAN SILEANU; Midia – IOANA BULCĂ; Lidia – ANCA SZONYI; Ina – MONICA RUSU; Breza – CONSTANTIN DINULESCU; Ţap – IULIAN NECŞULESCU; Comosicus – VLAD RĂDESCU; Carp – CORADO NEGREANU; Viscoi – CSEH SZABOLES; Lup – VASILE NIŢULESCU; Viezure – PETRE VASILESCU; Sved – CORNEL ELEFTERESCU; Mitran – SANDU SIMIONICĂ; Hirpus – Dan ANTOCI; Hibrida – MIRCEA ANGHELESCU; Ahilodor – RADU DUNĂREANU; Cezar – NICOLAE ILIESCU

Muzica – THEODOR GRIGORIU
Decoruri – BOB NICOLESCU
Costume – HORTENSIA GEORGESCU
Imaginea – PETRU MAIER
Regia – GHEORGHE VITANIDIS

www.dacoromanica.ro

PARTEA ÎNTÂI

ÎNTOARCEREA LUI SPARTACUS

Genericul filmului se derulează pe fundalul unei hărţi în stil antic, ilustrată cu animale şi oameni legendari, ce reprezintă teritoriul regatului geto-dac al lui Burebista, cu indicaţia principalelor triburi din unirea cărora s-a făurit, precum şi a numelor vecinilor lui: la nord-vest, celţii panonici, sciţii din răsărit, coloniile greceşti de la Marea Neagră şi romanii de la sud de Dunăre, şi cu localităţile menţionate în diferitele părţi ale filmului.

Textul „Argumentului" apare pe acelaşi fundal de generic care se şterge, treptat, când aparatul se apropie de locul geografic al primelor secvenţe ale filmului: depresiunea subcarpatică unde se află capitala geţilor, Argedava.

ARGUMENTUM
(insert)

La mai puţin de şapte secole de la întemeierea cetăţii ei, Roma devenise centrul lumii antice şi se pregătea să devină cel mai mare imperiu al tuturor timpurilor. În anul 70 înaintea erei

www.dacoromanica.ro

noastre, adică 683 *ab urbe condita*, expansiunea mondială a Romei se oprise la sud de Dunăre, de unde se întindeau bogatele pământuri ale geto-dacilor, uniţi acum într-un mare şi puternic regat, sub sceptrul viteazului şi enigmatului Burebista. De-acum înainte, în faţa ambiţiosului Iuliu Cezar şi a invincibilelor lui legiuni romane şi *„barbare"*, rămânea un singur regat nesupus, Dacia şi un singur rege neînvins, el

BUREBISTA.

Destinul unic al acestor doi eroi ai istoriei lumii antice i-a făcut să se nască şi să moară în acelaşi an, să se admire şi să se duşmănească, fără a se întâlni faţă-n faţă vreodată, dar folosind, fiecare pentru sine şi împotriva celuilalt, aceleaşi unelte de război şi pace

FIERUL şi AURUL.

Trei bărbaţi tineri, blonzi şi voinici, cu chipul şi veşmintele însemnate de drumuri lungi şi obositoare, coboară, într-o noapte furtunoasă, printr-o trecătoare de munte, spre plaiul la poalele căruia se profilează casele unui sat. Se vede că sunt oameni înăspriţi de războaie şi suferinţe, bănuitori, cu armele mereu pregătite pentru un neprevăzut atac. Caii lor osteniţi merg la pas. Unul dintre ei e pe jos, ducând de căpăstru calul tovarăşului său, ce pare suferind. El poartă la brâu, în loc de sabie, un fel de fluier cu două ţevi inegale. Primul călăreţ, probabil şeful lor, scrutează zarea.

E ziuă acum, soarele răsare din ceţuri, lămurind peisajul bogat şi impunător al depresiunii carpatice, din mijlocul căreia se ridică fumul unui horn înalt. O turmă de zimbri trece printr-un luminiş. Deasupra, într-un arbore înalt şi stufos, pe o platformă

www.dacoromanica.ro

aşternută cu paie, un băieţandru îi urmăreşte atent pe călăreţi, scoţând un şuierat, probabil vreun semnal anume.

Într-un vast luminiş al pădurii, un grup de mineri şi fierari muncesc cu voie bună, sub porunca unui meşter care bate un fier cald. Hornul cel mare aparţine unui cuptor de topit minereul, fiindcă din acea direcţie este transportată, pe rotile masive, materia primă a fierarilor. De pereţii fierăriei atârnă arme şi capete de furci de fier, potcoave, cârlige etc. Fierarul a auzit şuieratul şi dă poruncă mută unei calfe, care se depărtează în grabă, iar el continuă lucrul cu barosul, mai atent în direcţia semnalului.

Cei trei îşi fac apariţia dintre copaci; primul se apropie, la oarecare distanţă, de starostele fierarilor şi-l salută latineşte:

CALOPOR: *Pax vobiscum!...*

Starostele se întoarce spre dânsul, apoi, trecând cu privirea peste însoţitorii săi, îi răspunde şiret:

CASTABOCA: *Ad vitam aeternam...* dar, după vorbă şi după port, nu păreţi romani...

Călăreţul e bucuros de răspunsul acesta, dar nu se grăbeşte să-i explice mai mult.

CALOPOR: Nu suntem; dar voi ce sunteţi, căci înţeleg graiul vostru?

CASTABOCA: Străinul e dator să răspundă la întrebarea stăpânului casei. De unde ştii limba noastră şi de unde veniţi?

CALOPOR: Vorbesc limba tracilor, fiindcă e limba părinţilor mei şi venim de departe, de foarte departe...

Între timp, grupul călăreţilor a fost împresurat, în linişte, de fierarii înarmaţi. Tânărul rănit, Comata, geme şi cade de pe cal. Primul descalecă şi-l ajută, împreună cu tovarăşul său. După

www.dacoromanica.ro

o clipă de gândire, starostele face semn oamenilor lui să se întoarcă la lucru şi calfei sale, Bedar, să-l ajute pe străin:

CASTABOCA: Duceţi-l pe fratele nostru la casa femeilor, să-l oblojească, iar pe oaspeţi conduceţi-i la colibă şi daţi-le cele de trebuinţă, să se întremeze.

Primul călăreţ trac îi întinde sabia lui scurtă, cu mânerul înainte. Starostele o ia, o priveşte cu ochi de expert, apoi i-o restituie zâmbind, arătându-i panoplia de pe pereţi.

CASTABOCA: Poţi s-o păstrezi, avem destule şi pare-mi-se mai bune... Ai fost gladiator?

CALOPOR: Da. Am fost în oastea lui Spartacus.

CASTABOCA: Dar tu, ce porţi în brâu: un fluier parcă?...

Fluieraşul trac pare surprins de întrebare, apoi surâde viclean.

LAI: Două fluiere, unul pentru bucurie, altul pentru mânie...

Starostele devine serios şi-l priveşte scrutător în ochi, dar nu-l întreabă mai mult şi-i face acum semn din cap să se alăture tovarăşilor săi, apoi, privindu-l din spate, îşi continuă lucrul.

CALOPOR *(se întoarce, însă, şi-l întreabă curios):* Asta ce fel de armă este, la care ciocăneşti?

CASTABOCA *(se opreşte din ciocănit şi îi arată „arma"):* Un brăzdar de fier.

CALOPOR: De fier? La Roma sclavii ară cu pluguri de lemn.

CASTABOCA (*răspunde mândru, continuând să bată fierul cald):* Precum vezi, şi plugurile noastre sunt mai bune decât ale romanilor.

BEDAR *(în drum spre coliba unde i-a poftit gazda, se simte dator să adauge):* Starostele nostru vă consideră oaspeţii săi...

www.dacoromanica.ro

CALOPOR *(nu se poate opri să se mire din nou)*: Starostele vostru munceşte?

BEDAR *(se miră, la rândul său, de întrebare)*: La noi toată lumea munceşte, cu sabia sau cu plugul...

LAI *(către gladiator, în amintirea unui vers latin)*: *Ense et aratro...*

Un grup de femei îi aşteaptă pe prispa colibei. Una dintre ele se îndreaptă degrabă spre tracul rănit. Casa femeilor este un fel de atelier de tors şi ţesut lâna, cânepa şi inul. Un frumos covor se zăreşte pe peretele din fund. Cuptorul şi vatra bucătăriei se află alături de casa femeilor. Se coace pâinea.

*

A doua zi, refăcuţi, cei doi traci străini, însoţiţi de un pâlc de călăreţi, conduşi de Castaboca, se gătesc de plecare într-o direcţie necunoscută. Rănitul, întremat, le face semn de rămas bun.

COMATA: Eu rămân aici, să încerc plugul acela de fier.

În spatele lui, îi priveşte zâmbind Femeia care l-a îngrijit. Gladiatorul se preface supărat.

CALOPOR: Ţăranul tot la pământ trage.

LAI: *(privind podgoria de pe deal)*: Sau la vie...

Călăreţii pleacă la drum râzând; traversează o poiană plină de stupi de albine, în care lucrează doi prisăcari, printre uneltele lor de albinărit. Unul dintre ei le dăruieşte câte o bucată de fagure de miere, într-o frunză de brusture.

*

Piaţa din perimetrul palatului lui Burebista e plină de artizani şi negustori, geto-daci şi străini, lesne de recunoscut după portul lor. Olari geţi, vânzători greci şi orientali de obiecte şi ţesături frumoase; coşuri cu fructe şi zarzavaturi, păsări şi purcei,

www.dacoromanica.ro

amfore cu ulei şi grâne; câţiva oieri daci vând brânză şi miei; un zaraf schimbă bani; un bărbier îşi tunde clientul cu castronul în cap; un prisăcar îşi vinde mierea. Lângă un trunchi de copac, un geambaş oriental îşi alege caii pe care urmează să-i achiziţioneze, plimbându-i în buiestru sau căutându-i la dinţi. Chestorul pieţei, voinic, oacheş şi cu un început de chelie, cu o tablă de ceară în mână, urmat de un tânăr oştean, căruia îi cam fug ochii după o florăreasă, inspectează târgul, notând câte ceva la răstimpuri. Servitorul negru al geambaşului a scăpat un cal din coardă, fuge după el şi răstoarnă, din greşeală, pe stăpânul său, înainte de a prinde animalul speriat. Stăpânul se ridică din praf şi cu harapnicul, îl biciuieşte până la sânge.

Călăreţii au intrat pe uliţă şi acum privesc spectacolul. Negrul, înspăimântat, ferindu-se de o lovitură fatală, smulge harapnicul din mâna stăpânului său. Furios, acesta îi pune piciorul pe grumaz şi trage pumnalul din cingătoare, să-l înjunghie. Atunci, mâna chestorului Viezure îl opreşte hotărât.

VIEZURE: Aici vărsarea de sânge e oprită, comise Mitran.

MITRAN *(e nedumerit în furia lui oarbă):* E sclavul meu! Fac cu el ce poftesc.

VIEZURE: Aici nu există sclavi. Acasă la tine, faci cu el ce pofteşti.

Gladiatorul a auzit replica şi în ochii lui se reciteşte aceeaşi mirare care-l urmăreşte de când a intrat în Dacia. Priveşte spre tovarăşul său şi trec mai departe.

Dinaintea atelierului olarului get, un grec se tocmeşte cu negustorul care-i arată marfa, nişte amfore de toate dimensiunile, oale şi ulcioare pictate şi negre. Alături, din două vase enorme de pământ, pline cu vin, un ajutor al său umple amfore şi le cetluieşte cu câlţi şi ceară de albine.

www.dacoromanica.ro

Negustătorul grec e foarte atent la calitatea mărfii oferite de colegul său get.

GRECUL: Doresc o sută de amfore, jumătate cu vin roşu şi jumătate cu vin alb, vechi, îndulcit cu miere. Romanilor le place vinul amestecat.

OLARUL *(clipeşte din ochi, înţelegător):* Îl revindeţi la Roma ca vin grecesc...

GRECUL: Acestea-s treburile negoţului. Ce-ţi pasă?

OLARUL: Am întrebat, ca să ştiu dacă nu-i mai potrivit să-l turnăm de-a dreptul în amfore greceşti.

GRECUL: Aveţi şi amfore greceşti?

OLARUL: Cele mai frumoase şi mai trainice, numai la mine se găsesc. Costă mai mult, dar face. *Bis dat qui cito dat* – cine dă repede, dă de două ori.

Negustorul grec cugetă o clipă şiret, apoi cere să i le arate. Se apropie şi Viezure de taraba olarului. Acesta intră în atelier şi-i face semn unui lucrător să-i aducă ceva. Ucenicul tocmai apăsa pe lutul încă umed al unei amfore „marca fabricii" greceşti, cu o mică ştampilă de fier. Se ridică şi ia de pe raftul de la gura cuptorului o amforă pictată, de toată frumuseţea, şi o scoate-n uliţă, la tarabă. Negustorul grec o examinează, apoi strigă, indignat.

GRECUL: Aceasta este marca amforelor mele de Histria. Mi-aţi furat sigiliul. Îmi furaţi clienţii. Mă nenorociţi. Hoţilor. Săriţi, hoţii!

Chestorul Viezure se apropie precipitat de negustorul înşelat, chestionându-l asupra hoţiei de care se plânge. Grupul călăreţilor trece prin piaţă şi priveşte, în trecere, la pehlivăniile unui păpuşar care mimează şi acompaniază o comedie oarecare.

www.dacoromanica.ro

Când ajung în dreptul tarabei, olarul mincinos e întins pe jos de gardianul chestorului, care se pregăteşte să-i aplice pe spatele gol, cu fierul înroşit, „marca fabricii" falsă. Atunci grecul se răzgândeşte, smulge sigiliul din mâna gardianului şi intervine, către Viezure.

GRECUL: Stai, frăţico, poate că am greşit. Stai să mă uit mai bine.

Cu sigiliul în mână – corpul delict – el se apleacă spre olar şi-i şopteşte la ureche.

GRECUL: Dacă plătesc numai vinul şi-mi dai amforele pe de-asupra... ce spui, te învoieşti?

Olarul, prins cu ocaua mică, se învoieşte; atunci, grecul, către chestor:

GRECUL: Preanobile păzitor al dreptăţii negustorilor, lasă-l, căci am greşit, din nebăgare de seamă.

VIEZURE: Nu e hoţ olarul nostru, precum strigai adineauri?

GRECUL: Nu e, am minţit, pe cinstea mea de negustor!

Chestorul e un hâtru care se pricepe la asemenea afaceri şi se preface convins. Ochii lui nu prevestesc însă nimic bun.

VIEZURE: Atunci, iertat să fie. Dar, pentru că domnia-ta ai strigat în piaţă că un get este hoţ, ai să răscumperi minciuna, cu preţul amforelor îndoit. Jumătate pentru cinstea lui şi jumătate pentru visteria regelui geto-dacilor. (Batjocoritor). *Bis dat qui cito dat.*

Grecul îi numără-n palmă monede romane şi greceşti, răsuflând uşurat.

Gladiatorul o vede şi o aude şi pe-aceasta şi dă din cap, izbucnind în râs, împreună cu ceilalţi spectatori ai acestei întâmplări. În imediata apropiere, pe prispa unui han, la umbra unui arbore pletos, lângă o arcadă de viţă, un dascăl-filozof discută cu dis-

www.dacoromanica.ro

cipolii lui, tineri şi mai vârstnici, sorbind din cănile lor de lut. Dascălul e asemănător unui preot budist, dar bundiţa şi opincile îi atestă originea de prin partea Olimpului.

MAGISTRUL: Vinul tracic este înşelător ca o bacantă.

Un discipol dac îl completează. Înalţă şi goleşte cana cu vin.

DISCIPOLUL: *In vino veritas*, închinător al lui Bachus-Dionysos!

MAGISTRUL: Marea voastră însuşire, a dacilor, e că, dintre toţi închinătorii zeilor, voi jertfiţi cele mai multe cupe pe altarul lui Dionysos!

DISCIPOLUL: Zeul dacilor este Zamolxe, maestre!...

MAGISTRUL: Acelaşi zeu, cu alt nume! Care e deosebirea dintre ei? Poţi să-mi spui, tinere filozof?

DISCIPOLUL: Al nostru dăruieşte închinătorilor lui, nemurirea. Şi nu bea! Pe când zeii grecilor beau, dar nu îndrăznesc să-i dăruiască pe bieţii muritori cu nimbul eternităţii lor. Da, da, adu-ţi aminte ce a pătimit Prometeu pentru treaba asta!

MAGISTRUL: Voi, dacii, sunteţi nişte barbari; nişte barbari prea deştepţi pentru mine.

La semnul Starostelui, călăreţii se opresc dinaintea hanului care seamănă cu străvechile hanuri româneşti, cu prispă, pridvor şi jitniţă.

CASTABOCA: În seara asta, o să trageţi aici, la Hanul pieţei. Sunteţi oaspeţii regatului. *(Arătând spre Magistru).* Mai sunt şi alţii. Are să vă placă. Mâine, mai stăm de vorbă.

Unul din călăreţi descalecă, îşi leagă calul de un stănog şi se îndreaptă spre hangiu, şoptindu-i ceva şi arătând către cei doi sosiţi, în timp ce starostele şi ceilalţi doi călăreţi îi salută şi îşi

www.dacoromanica.ro

continuă calea, printr-o mare poartă de zid, peste un pod, unde se înalță palatul regelui Burebista.

Palatul regelui din Argedava se întinde pe o mare suprafață de teren, între două rânduri de ziduri de piatră și palisade de pământ bătut, între care se ridică diferite clădiri. În stânga este un fel de tabără-cazarmă militară de tip roman, în mijlocul căreia ostașii fac diferite exerciții de luptă, sub comanda șefului dac Viscol, al cărui nume vorbește de la sine despre firea și puterea sa. Se fac exerciții de sabie și lance, trageri la țintă cu arcuri mari, dar centrul atenției spectatorului se va îndrepta spre armele grele de război: catapulte și turnuri de asalt, la care ostașii lucrează cu multă îndemânare, sub ochii meșterului helvet, Berna, care le și fabrică. La intrarea taberei se vede o statuie reprezentând un călăreț, în uniformă de luptă, pe un cal înzăuat (aidoma călărețului trac legendar). În dreapta se întinde o zonă rezidențială de vile, cu aspect grecesc, locuințe și ateliere-prăvălii ale locuitorilor capitalei, unele cu colonade și patio, ca acelea din Pompei. O clipă, aparatul va întârzia asupra monetăriei regelui, unde aurarii și argintarii săi lucrează la baterea monedei cu efigia sa și la tot felul de giuvaeruri. În această zonă apar și câteva temple mici de piatră, ca templul Atenei de pe Acropole, și un altar oriental, iranian, printre coloanele căruia se întrevede o statuie a zeului Mithra, cu ochi de peruzea. Un mare portic, cu ample trepte de piatră și coloane (propylee), deschide intrarea spre un palat de piatră din blocuri masive, descinzând direct din civilizația miceniană.

Pe latura din fund continuă lucrările de construcție a unui apeduct, conduse de un arhitect roman. Pe schele lucrează zidari de toate neamurile, iar arhitectul Marius Dulla supraveghează funcționarea unei mari macarale de lemn, mișcată cu o enormă

www.dacoromanica.ro

roată, în interiorul căreia „păşesc" oamenii care o învârt fără odihnă. Blocurile mari de piatră de construcţie sunt dirijate, de pe schele, de alţi zidari. (Vezi reconstituirea construcţiei apeductelor romane Aqua Claudia şi Aqua Marcia). Panorama capitalei lui Burebista prezintă aspecte ale unei vieţi civilizate, deschisă influenţei romane, greceşti şi orientale. Castaboca i-a văzut şi s-a salutat, prieteneşte, cu Dulla şi Berna, tovarăşii săi din Consiliul pentru arme şi fortificaţii. Acesta din urmă schimbă un semn de caldă salutare cu Bedar, fiul său. Atunci sunt zăriţi şi de Viscol, care-i face semn lui Castaboca să vină la el. El descalecă şi lasă calul în grija calfei Bedar care intră în tabără, îndreptându-se spre grajdurile regale.

VISCOL: Meştere Castaboca, ce vânt te-aduce pe la noi?

CASTABOCA: Ai uitat, generale Viscol? E vremea adunării Consiliului armelor.

VISCOL: N-am uitat. Dar mi se pare că ai venit prea devreme.

CASTABOCA: Mai bine mai devreme.

VISCOL *(serios):* L-am văzut cu tine pe tânărul helvet, fiul meşterului Berna.

CASTABOCA: Marele maestru al armelor mi-a trimis răspuns, prin calfa Bedar, fiul său, că va trebui să punem degrabă în lucru un nou model de catapulte, pe care l-a cumpărat de la spaniolul său din arsenalul Romei.

VISCOL: Romanii îşi reînnoiesc armele de asediu? Pentru ce? Sau contra cui?

CASTABOCA: Arhitectul Dulla nu ştie? E roman, doar. Ce mai face?

VISCOL: El ştie să facă palate şi poduri. Acum face apeductul... Şi nu mai e de mult roman; acum e de-al nostru.

www.dacoromanica.ro

CASTABOCA *(şoptit):* M-a chemat regele. Cezar a intrat în Gallia.

Aparatul pătrunde în palate, unde sobrietatea încăperilor şi tăria porţilor e cu gust îmblânzită de frumoase lucrări de artă în stil grecesc şi oriental, mozaicuri, statui, vase, mobilier; fără luxul strigător al regilor orientului şi al patricienilor romani. Impresia de forţă şi opulenţă e statornică, dar nu ostentativă. Regele se află în tovărăşia nepoatei sale Ina. Este un bărbat de vârstă mijlocie, care arată mai bătrân, din pricina corpolenţei sale. Cu mustaţă şi barbă rară, nasul turtit, ca de luptător, ochi mici, verzi şi ageri, părul creţ. Pare un om blajin, dar de ale cărui furii ai fi îndreptăţit să te temi. Tocmai a mâncat ceva şi nepoata îi şterge mâinile cu un prosop cald şi umed, pe care-l trece mai departe, împreună cu tablaua de masă, unei slujnice cu chip mongol, care-i zâmbeşte pe furiş, cunoscând, presemne, subiectul discuţiei Inei cu unchiul ei.

BUREBISTA: Semeni leit cu soră-mea! Şi ea semăna leit cu maica noastră...

INA: Laptele şi sângele ei, stăpâne...

BUREBISTA: Şi isteţimea, nepoată. Şi frumuseţea muierilor neamului nostru. Numai eu am ieşit urât, nepoată Ina.

INA: Ba! Cine zice?

BUREBISTA *(râde):* Cine-ar cuteza?

INA: D-apoi, dacă Măria-Ta chiar doreşti a fi frumos, asta-i, că te-i fi molipsit de la Caius Iulius Caesar. Numai, cum ţi-ar sta sulemenit, ca dânsul?... Cică se scarpină-n cap cu degetul mic, ca să nu-şi strice frizura, cu toate că e chel!...

BUREBISTA *(râde):* Dar de unde ştii tu, Ina, că Cezar se sulemeneşte?

INA *(schimbând o privire cu slujnica ei):* Iaca ştiu, de la una din

www.dacoromanica.ro

roabele casei sale. A venit la noi, odată cu arhitectul roman, când l-au surghiunit.

BUREBISTA: Dar arhitectul tău e frumos?

INA *(face pe mirata):* Nu m-am uitat... Şi-apoi, nu-i al meu. E sluga Măriei-Tale.

Când regele izbucneşte iarăşi în râs, intră Viezure, iar Burebista îi face semn Inei, că se poate retrage.

BUREBISTA *(încă cu râsul pe buze, către el):* Nepoată-mea Ina a aflat că Cezar se sulemeneşte... Pontifex-Maximus, ha, ha...

VIEZURE: Asta ştie toată Roma...

BUREBISTA: Şi eu de ce n-am ştiut, Viezure? Înseamnă că şeful poliţiei mele îmi mai ascunde câte una din tainele sale... Nu?

VIEZURE: Nu, înălţate stăpâne, dar acea vorbă spurcată a romanilor, eu n-o puteam rosti de faţă cu Măria-Ta.

BUREBISTA: Te iert, dacă mi-o spui.

VIEZURE *(comic):* „Cezar e bărbatul tuturor femeilor şi femeia tuturor bărbaţilor"...

BUREBISTA *(după o tăcere):* Ai avut dreptate să nu mi-o spui, Viezure. Urâtă vorbă, despre un prinţ viteaz al Romei... Aceasta nu l-a împiedicat să cucerească Spania, şi acum să vrea Gallia... Să trecem la ale noastre. Ce-i nou?

VIEZURE *(le numără pe degete):* Persianul Mitran, comisul regelui din Pont, a ales caii pe care a venit să-i cumpere pentru cavaleria lui Mitridate şi pleacă mâine.

BUREBISTA: Să-l păziţi, s-ajungă cu bine cu mesajul meu către regele Pontului.

VIEZURE: Un decan cu nouă călăreţi, până la Dunăre; apoi, oamenii lui Balta, până la cetăţile greceşti. Acolo îl aşteaptă Acornion.

www.dacoromanica.ro

BUREBISTA: Bine. A venit Castaboca?
VIEZURE: A venit, împreună cu doi străini.
BUREBISTA: Ce străini?
VIEZURE: Oameni buni. Castaboca ar dori să-i înfăţişeze la Curte.
BUREBISTA: Să-i înfăţişeze. Dar Consiliul armelor ştie ce vrem?
VIEZURE: Am zis că să afle mai bine de la Măria-Ta, după Adunarea prinţilor tarabostes... Iar Adunarea aşteaptă.
BUREBISTA: Să vină şi ei la Adunare.
VIEZURE: Pileaţii nu-i vor îngădui pe comaţi în Adunarea prinţilor tarabostes...
BUREBISTA *(cugetă o clipă; ironic):* Au să se supere bogaţii pe săraci? Sau unora tot nu le convine a crede că dacii sunt o mlădiţă a geţilor şi că toţi ne tragem din neamul cel mai numeros şi mai răspândit în lume după cel al indienilor? Marele neam al tracilor!
VIEZURE *(prudent):* De când ai făcut uniunea triburilor trace, regişorii lor nu s-au deprins încă cu legile cele noi şi amintirea eliberării sclavilor nu i-a părăsit încă... Deşi unora le-ai plătit credinţa...
BUREBISTA *(necăjit):* Cu aur, Viezure... Cu aurul nostru.
VIEZURE *(zâmbind rece):* Şi altora, cu fierul... necredinţa.
BUREBISTA *(concesiv):* După dreptate. Bine... Să nu-i mai supărăm. Deocamdată...
VIEZURE: Doi dintre şefi lipsesc de la Adunare...
BUREBISTA *(bănuitor):* Care?
VIEZURE: Lup, principele din ţara aurului, şi Balta, pescarul, vărul Măriei-Tale...
BUREBISTA: Vor veni până la sfârşitul Adunării, mai avem o lună înainte...

www.dacoromanica.ro

VIEZURE: Lup ar mai putea veni, dacă-l lasă celţii să treacă. Dar Balta, nu.

BUREBISTA: A murit?

VIEZURE *(clatină capul):* După ce feciorul i-a căzut în robia piraţilor, durerea l-a răpus treptat pe bietul bătrân. S-a dus la strămoşi!

BUREBISTA: Zamolxe să-l primească printre preafericiţi. Să mergem la Adunare. Timpul nu aşteaptă.

În sala mare a tronului, care seamănă cu sala Senatului roman, minus marmura – pentru că primează granitul şi lemnul sculptat – şade Adunarea anuală a nobililor şi comandanţilor de oşti ai triburilor geto-dace din regatul unit al lui Burebista. Scaunul lui e păzit de stegari purtând stindardul său cu cap de lup. Se remarcă, printre dânşii, după port, oamenii de la şes şi de la baltă şi oamenii munţilor, cu trăsături nu prea deosebite, dar îmbrăcaţi altfel, cu influenţe explicabile prin poziţia geografică şi diversitatea marelui lor Regat, care se întinde de la Dunărea mijlocie şi Munţii Slovaciei până la Pontul Euxin şi din Carpaţii Păduroşi până la Balcani. Adunarea se ridică în picioare aclamându-l pe rege.

PRINCIPII GETO-DACI: Regelui regilor, glorie!

Burebista, purtând pe frunte coiful-coroană tracic de aur, ridică ambele mâini, într-un salut sacerdotal, şi toţi iau loc în tăcere. Participanţii la Adunarea căpeteniilor uniunilor de triburi (regii) şi-au lăsat armele la intrarea sălii, în paza scutierilor şi s-au aşezat pe laviţele dispuse în două mari octogoane concentrice, în mijlocul cărora este jilţul lui Burebista. După salutul lor, au început vorbirile. Cei şaisprezece şefi vor raporta despre situaţia principatelor lor, aşteptând hotărârea supremă în pricinile care interesează starea regatului. Aparatul va insista asupra câtorva

www.dacoromanica.ro

dintre dânşii, care vor avea roluri principale în acţiunea ce va urma. Ei sunt Carp, get din sud-estul viitoarei ţări a Moldovei, Ţap, dacul din Munţii Apuseni, ai „ţării de dincolo de codri" (Trans-Silvania), şi Hirpus, tânărul şef al agatârşilor daci, vecin cu ţara Ţapilor, îmbrăcat în straie bogate.

BUREBISTA: Avem o lună înainte, pentru judecarea câtorva pricini de la miazăzi de Dunăre, cu pământurile obştilor... Azi avem de luat câteva hotărâri mai grabnice în treburile armatei... Să facem aşa?

CARP: Aşa să facem, mărite rege. Însă era poate de trebuinţă să se ştie că ce s-a hotărât odată, cu pământurile obştilor, nu se mai schimbă.

BUREBISTA: Ce să se schimbe?

CARP: În adunarea cetei noastre de triburi, unii şefi nu-s mulţumiţi că pe pământurile lor plugarii îşi împart recolta după legea nouă şi n-o mai împart ei, capii, după obiceiul pământului.

BUREBISTA *(ferm):* Pământul e slobod; iar cine nu ară şi nu seamănă, nu culege; afară numai dacă e chemat la arme, şi atunci sabia lui este egală la parte cu plugul agricultorului.

CARP: Adică, ei mai zic că şi cu viile n-ar fi bine aşa...

BUREBISTA: Iar cu viile, numai vinul pentru trebuinţele casei să se păstreze în case; restul să se dea la negoţ; cu bun câştig. Prea multă băutură strică *(Zâmbind).* Ni s-a dus buhul că suntem beţivi... Mai beţi şi voi vinul îndoit cu apă, ca romanii! *(Râd toţi).*

HIRPUS *(insinuant):* Dar cu aurul, cum este? Tot slobod şi se împarte egal?

ŢAP: De ce mai întrebi, Hirpus? Ştii doar că aurul nu este puţin, dar e scump la negoţ şi de aceea, cinci din zece ciubere merg

www.dacoromanica.ro

la visteria regatului, pentru trebuinţele monetăriei şi ale oştirii.

HIRPUS: Am întrebat, pentru că noi nu credem că este drept ca aurul nostru să se mai împrăştie în cele patru vânturi, ca să-şi facă alţii cetăţi şi corăbii şi mai ştiu eu ce... Celţii şi romanii ni l-ar plăti înzecit.

BUREBISTA *(stăpânit):* Rosturile acestui tribut au fost lămurite, odată, cu fratele nostru Lup... *(Bănuitor).* De ce n-a venit el la Adunare şi te-a trimis pe tine Hirpus?

HIRPUS: E... bătrân *(Realizează eroarea).* E bolnav.

BUREBISTA: Îl vom căuta... Şi, să ştii ceva, fecior de prinţ: plăteşte înzecit cine câştigă înzecit, mai devreme sau mai târziu. Marele poet al grecilor a zis: „teme-te de vrăjmaş când vine cu daruri". Vezi să nu afli asta prea târziu!... Iar acum, fiindcă tot veni vorba de Celţi şi de Romani, să ne sfătuim întru acestea!... *(Către Viscol).* Consiliul armelor şi fortificaţiilor!

*

La deal de Cetate, pe prundul moale al Argeşului, într-un luminiş de luncă, un grup de copii de opt-zece ani, construiesc castele de nisip; mai încolo, alţii fac întreceri sportive. Arhitectul Marius Dulla este antrenorul lor voluntar. Din luncă, un grup de fete, ieşite la culesul de fructe de pădure, urmăresc scena. Printre ele, Ina şi slujnica ei orientală.

Acum, arhitectul dă lecţii, mai în joacă, mai în serios, copiilor geto-daci, cum să facă o cetate sau o moară de apă, reproducând, în mic, opera sa de la Argedava.

DULLA: Aici sunt zidurile cetăţii regelui. Pe aici vine chiar apa asta *(arată râul),* care alimentează oraşul şi care pune în mişcare morile noastre şi udă grădinile, apoi se duce să

www.dacoromanica.ro

umple şanţurile cetăţii, ca să ne apere de duşmani... Vedeţi cât de bună şi de harnică poate fi apa?

UN COPIL: Dar poate fi şi rea?

DULLA: Când se revarsă nebună, şi neînvăţată. La asta e bună învăţătura, să facă din ne-buni, buni!

Ina s-a apropiat de ei, ascultând, în tăcere, lecţia arhitectului mai mult civică decât profesională.

INA: Marius Dulla, marele arhitect al Romei, face case pentru copii?

DULLA: Pentru viitorii arhitecţi ai Daciei.

INA *(aşezându-se lângă el):* Spune-mi, Marius, pentru ce te-au surghiunit ai tăi, aici, la noi?

DULLA: Dictatorul Sylla a scos nişte legi care, măgulind plebea cu o aşa-zisă justiţie, au transformat armata într-o bandă de tâlhari ai popoarelor, iar poporul roman, într-o turmă de paraziţi. Cine s-a opus, a fost lichidat – şi au fost sute şi mii de oameni cinstiţi şi învăţaţi; – iar cei mai cu noroc au fost trimişi în exil, la „barbari"...

INA: Deci, tu ai fost norocos, iar noi suntem, „barbarii"?!

DULLA: Grecii şi romanii numesc barbari pe cei ce nu sunt de-un neam cu ei. Iar eu mă consider norocos că sunt aici!... *(Simţind că fata a aşteptat acest răspuns).* Ina, te superi dacă aş spune, chiar fericit?

În curtea interioară (patio) a palatului din Argedava, în jurul unui havuz de mozaic cu apă ţâşnitoare, Burebista se plimbă liniştit, acompaniat de un bărbat cu alură scitică, cu vorba domoală, Carp, căpetenia triburilor geto-dacice dintre Carpaţi şi Olbia, purtând semnul zimbrului. Pe margini sunt câteva laviţe aşternute cu frumoase scoarţe getice, pe care şed sfetnicii apropiaţi şi puţinele rude ale regelui,

www.dacoromanica.ro

gustând poame sau vin de miere. Viezure, de vorbă cu Berna, zâmbeşte privindu-l pe Dulla cum soarbe din ochi pe Ina, care cântă din liră, acompaniată de slujnica ei cu ochi oblici.

BUREBISTA: Am aflat că, de la trecerea mea pe tărâmul de miază-noapte al Pontului, s-au obrăznicit hoţii de mare, cu stăpânii portului Olbia...

CARP: Nu aceia; acei stăpâni nu mai sunt; uiţi că, de-atunci, au trecut peste douăzeci de ierni... Stăpânii de astăzi ai Olbiei au alte planuri; vor să fie clienţii Romei, că să-i păzească romanii de năvălirile nomazilor...

BUREBISTA: Vor să-şi facă romanii o *mare nostrum* şi din Pontul Euxin, cum făcură din Mediterana? De ce nu le-aţi spus grecilor că-i puteam păzi şi noi, de nomazii din Răsărit? De ce nu le-ai spus, Carp? Avem două sute de mii de militari.

CARP: Pământul nostru este prea mare, el însuşi, şi tot mai greu de apărat. Ne-am tras şi noi sălaşurile spre apus, mai către munte.

BUREBISTA: Ai îmbătrânit prea devreme, frate Carp. Traiul bun moleşeşte... Cine e?

A intrat Castaboca urmat de cei doi tineri traci pribegi şi, după un schimb de priviri cu Viezure, îi înfăţişează regelui şi se retrage cu un pas. Ina va continua să cânte.

BUREBISTA: Cine sunteţi voi?

CALOPOR: Mărite rege, eu sunt Calopor şi am fost centurion în oştirea lui Spartacus. Iar el este Lai, cântăreţ şi poet, şi a fost sclav la romani, ca şi noi.

BUREBISTA: Cunosc odiseea voastră... Spartacus a fost un mare general al neamului nostru de la miazăzi... Nu am

www.dacoromanica.ro

înţeles de ce, atunci când s-a văzut copleşit, la malul mării, de armatele Senatului, de ce n-a trecut în Tracia; de ce nu s-a unit cu Mitridate? În strategia voastră a fost o greşeală!

CALOPOR: Am fost trădaţi, Spartacus se învoise cu amiralul flotei africane, să ne treacă marea, la Mitridate. Dar romanii l-au plătit mai bine şi flota hoţilor de mare a trecut, departe de ţărm, cu aurul nostru...

LAI *(amarnic):* Greşeala strategică a lui Spartacus a fost încrederea lui în oameni şi în cuvântul dat...

BUREBISTA: În cuvântul hoţilor!... Vorbeşte, Calopor... Mai departe...

În evocarea celor doi tovarăşi ai săi, acompaniată de liră, Spartacus apare pe malul mării, ca dintr-un vis, în splendoarea sa fizică şi morală, ca o statuie antică; un bărbat falnic, de vreo 30 de ani, blond, cu părul lung, cu o barbă deasă care-i încadrează chipul cu trăsături regulate, cu ochii mari, albaştri, cu o lucire când dureroasă, când blândă, când furioasă, cu torsul gol, strâns într-o centură lată, cu încrustaţii mari, de bronz, umărul şi braţul drept apărate de o placă metalică brodată cu lucrătură-n fir de aramă, prinsă pe sub încheietura braţului stâng, şi cu încheieturile mâinilor îmbrăcate în brăţări late, de luptă, purtând în mâna dreaptă sabia scurtă şi grea, cu mâner de os, a gladiatorilor, şi-n stânga, scutul rotund împodobit cu chipul spăimos al Meduzei de aur, maica Şerpilor. Asemănarea lui cu Calopor e frapantă, dar acesta din urmă nu poartă barbă şi are un aer mai puţin falnic, cu straiele lui ponosite.

CALOPOR: După ce – cumpăraţi de Crassus – piraţii mediteraneeni ne-au părăsit în cleştele romanilor, am izbit cu deznădejde, iarăşi, şi am scăpat din împresurare, spre

www.dacoromanica.ro

miazănoapte, într-un măcel nemilos unul contra opt... În bătălia de lângă râul Bradanus, Spartacus a căzut...

BUREBISTA: A murit acolo? N-a fost răstignit, la Roma?

LAI: A murit în luptă, trupul i-a fost luat şi ascuns de tovarăşii săi, undeva în munţi. De-acolo a dispărut, a treia zi. Unii zic că Zamolxe l-a înviat din morţi. Şi că este pe undeva şi că ne-aşteaptă...

BUREBISTA: Iar voi, ce-aţi făcut cu legiunea tracică?

CALOPOR: Urmăriţi de Crassus, am fost opriţi la trecătorile Alpilor, de Pompei, – „marele" Pompei, îngâmfatul, disprețuitor de plebe, ucigaşul convoaielor de răniţi, de mame şi copii înfometaţi, al celor ce supravieţuiseră măcelului. Cu legiunile lui proaspete, leite-n argint, sătule de carne şi de vin...

Retrospectiva cinematografică, rapidă, a evenimentelor, acompaniată de liră, se realizează prin scurte scene disparate, în care surprindem câteva clipe dramatice, precum răsturnarea în prăpastie şi incendierea carelor cu răniţi şi copii şi a puţinelor alimente ale fugarilor, răpirea femeilor, de către legionarii romani, dar mai ales rezistenţa înverşunată a gladiatorilor. La un moment dat, Calopor dă faţă cu însuşi Pompei, pe care-l atinge uşor cu sabia, dar e imediat împresurat de garda generalului roman, care-l împinge în retragere. Calopor conduce această retragere într-o ordine militară perfectă, salvându-şi o parte din oamenii scăpaţi din împresurare, printre care şi Lai, a cărui „armă secretă" ucide fără greş pe cei ce cutează să se apropie de el. E „fluierul mâniei", prin care suflă micile-i săgeţi înveninate în gâtlejul adversarilor săi.

BUREBISTA: Cum de n-aţi murit cu toţii, sau cum de n-aţi căzut prinşi?

www.dacoromanica.ro

CALOPOR: Am trecut la gali şi la helveţi. N-au fost prinşi decât vreo şase mii, care-au fost răstigniţi de-a lungul Viei Appia, între Capua şi Roma, ca o pildă pentru alte sute de mii de sclavi, dintre care s-ar mai putea ivi un Spartacus...

BUREBISTA: Şi, marele Pompei?

CALOPOR: Crassus şi „marele" Pompei, fierbând de ură şi invidie unul împotriva celuilalt, au intrat în Roma, fiecare revendicând pentru sine gloria înăbuşirii răscoalei şi cerând drept răsplată consulatul... Dar Cezar va fi mai tare, dacă va cuceri Gallia.

BUREBISTA: Dacă... Şi-acum, voi, ce căutaţi, rătăcind pe aceste meleaguri?

LAI: Îl căutăm pe... Spartacus. Sau duhul lui...

BUREBISTA: Şi cum îi veţi recunoaşte duhul, sărmane visător?

LAI: Duhul lui se va fi întruchipat în acel conducător de neamuri din Tracia care va birui Roma. *(Lai scoate fluierul şi acompaniază, cu o nouă melodie tracică, lira Inei).*

BUREBISTA: Roma?... Cum credea el, Spartacus, sau duhul său din Tracia, că va birui, singur, Roma?... Cum îi va putea el birui pe cei patru sute de mii de legionari, care i-au îngenunchiat pe regii Asiei şi Africii?

CALOPOR: Nu singur şi nu numai din Tracia. Noi – a zis Spartacus – ca să biruim Roma, trebuie s-o restrângem la propriile ei puteri şi s-o înghesuim în propriul ei bârlog. Trebuie să ridicăm împotriva ei toate popoarele pe care le cotropeşte, să năvălim cu o armată de o mie de mii, din toate provinciile ei, să înăbuşim între zidurile urbei sale acest neam de patricieni blestemaţi, care înrobeşte şi înghite pe rând celelalte neamuri.

www.dacoromanica.ro

BUREBISTA: Fiecare popor să se apere pe sine! Mitridate se bate de zece ani cu romanii.

CALOPOR: Nu-i aşa! Fiindcă Roma nu se bate singură, ci împreună cu vremelnicii ei clienţi; orice război izolat cu ea va fi dinainte pierdut. Mitridate are să fie înfrânt, aşa cum a fost şi Hannibal. Popoarele de la Rin şi parţii au să fie nimiciţi, aşa cum au fost azvârliţi cu faţa-n ţărână, rând pe rând, cartaginezii, grecii şi iberii. Numai prin toţi laolaltă, şi toţi deodată, unindu-i pe toţi asupriţii într-un asalt comun, poate fi zdrobită această caracatiţă, care-şi întinde tot mai mult braţele nesăţioase asupra lumii întregi, impunându-i nedreapta ei orânduire, de stăpâni şi de sclavi...

Burebista s-a ridicat de pe scaunul său şi se plimbă, gânditor, printre ai săi, preocupat de o idee pe care nu vrea, sau nu poate să o exprime în această situaţie.

BUREBISTA: Robia e urâtă şi nedreaptă. E cel mai mare rău ce i se poate întâmpla unui om, şi unui neam, pe lumea asta *(Schimbă vorba, iscoditor).* Noi n-avem sclavi. Dar, pentru încă un soldat viteaz şi un alt Orfeu, mai e loc la Curtea noastră. Ce plată aţi pofti, pentru slujba asta?

CALOPOR şi LAI: Răzbunarea lui Spartacus.

BUREBISTA *(după o tăcere):* Toate la vremea lor. Altceva?

CALOPOR *(Schimbă o privire cu Lai):* Mărite rege, tovarăşul meu va rămâne la Curte. Eu aş dori să lipsesc, o scurtă vreme, ca să-mi văd părinţii, la gura Dunării.

BUREBISTA *(îl priveşte atent):* Eşti din neamul lui Balta, vărul nostru?

CALOPOR: Sunt fiul său bun.

BUREBISTA *(îl priveşte lung, ca şi cum în înfăţişarea acestui tânăr ar dori să desluşească trăsăturile cuiva deosebit de drag):*

www.dacoromanica.ro

„Calo-por"... da... Ştii ce înseamnă numele tău, pe limba dacilor? „Fiul cel bun şi frumos"... Ştiai, Făt-Frumos?...

CALOPOR: Ce să ştiu?

BUREBISTA: Atunci, fiule, o să vorbim despre asta, ceva, noi doi. Am pentru tine o veste rea şi o veste bună şi să te gătești de drum greu. *(Îl apropie de Carp).* Acesta este marele şef al geților carpi, frate de sânge al vărului nostru Balta. El îți va fi prieten şi călăuza la drumul acesta. Şi-acum *(bate din palme)* vă poftesc să mergem la cină.

În trecerea tuturor spre iatacul unde vor cina, se pot remarca reacțiile noilor sosiți față de gazde şi ale acestora față de dânşii. Calopor îl fulgeră din ochi pe arhitectul roman Dulla, a cărui togă pare să-i stârnească triste amintiri, deşi romanul îl privește cu multă detaşare şi o vădită admirație. În schimb, arhitectul e surprins neplăcut de interesul reciproc dintre Ina şi Lai, tânărul Orfeu.

INA: Cum te cheamă?

LAI: Lai

INA *(fredonează):* Lai-ilai- ilai-la...

LAI: Lira ta răsună la fel de melodios ca glasul tău.

INA: Ştii să cânți şi din liră?

LAI: Ştiu.

INA: Şi ce mai ştii?

LAI: Din nai şi din fluier.

INA: Cântă-mi ceva, din fluieraşul acesta!

Ina îi arată „fluierul mâniei", dar Lai aproape că o bruschează, respingând-o.

LAI: Din acesta nu, niciodată, aici. Sper...

Fata n-a înțeles gestul cântărețului şi îl părăsește, grăbind spre grupul unchiului său, unde o aşteaptă romanul.

*

www.dacoromanica.ro

Un călăreț solitar, pe un cal de munte, mic și puternic, purtând pe cap și pe umeri un coif-mantie dintr-o piele de țap negru cu cap, urcă pe o potecă abruptă, spre sălașul agatârșilor din Munții Apuseni. Un zgomot ciudat îl face atent, aproape de gura văii de piatră, și descalecă. Țap se strecoară, cățărându-se, până-n buza hăului și ceea ce vede îl înspăimântă. Din mina de aur ies oameni în zdrențe, purtând în spate coșurile cu minereu. Ei sunt legați cu o frânghie unul de celălalt și câțiva vătafi îi grăbesc cu bicele. Doi călăreți urmăresc scena, cu priviri de stăpâni. Unul este Hirpus, șeful trădător al tribului, celălalt este un șef celt purtând pe cap un coif cu șoim de fier, Boian. Aspectul de robie și cruzime crește atunci când, printre minerii legați, Țap remarcă femei și copii. Dincolo de văgăună apare un fum gros. Țap se retrage și observă că valea e păzită de alți celți, din tribul Boiilor. Coboară la calul său și, dând ocol văii, se îndreaptă spre sat. Satul a fost ars pe jumătate și prădat. Puține colibe au rămas întregi și par pustii. Câteva păsări speriate, un câine, un purcel; doi copii păzesc focul unde, pe niște pirostrii, fierbe o oală de fier plină cu terci de mei. O femeie bătrână iese dintr-o colibă și reintră, vorbind cu cineva. Țap se strecoară printre zaplazuri, ascultă și intră în colibă când femeia iese la copii. Pe un pat scund zace un bătrân cu un chip impunător, la gât cu o amuletă de fier reprezentând capul de lup al șefilor daci. Țap intră, îl vede și-i șoptește să fie pe pace. Bătrânul Lup, grav rănit, abia se poate mișca; îi face semn să se apropie.

LUP: Țapule, n-ai venit la bine. Te-am așteptat, să iei lădițele cu aurul regelui, la luna nouă. Au năvălit ai lui Boian...

ȚAP: Celții au călcat pacea cu noi?

LUP: A fost vânzare de frate. Nepotul meu Hirpus i-a chemat.

ȚAP: L-am zărit, la gura minei, cu celții.

LUP: El s-a supus regelui regilor noștri numai din buze... A

www.dacoromanica.ro

uneltit tot timpul cu druidul Breza, care i-a făgăduit mâna prinţesei Hebe...

ŢAP: Dar tatăl ei ne-a jurat pace.

LUP: Pe bătrânul rege l-au sacrificat, după legea lor. Teme-te de Breza. Fugi şi dă de veste marelui Burebista că sclavia s-a abătut din nou asupra tribului agatârşilor *(Îşi scoate talismanul de la gât).* Du-i semnul acesta, pentru credinţă... până la moarte.

Bătrânul îi dă amuleta, apoi cade pe pat; cu un efort, caută ceva, zgâriind podeaua de lut. Ţap înţelege, ia un pumn de ţărână şi i-l pune în mâna lui dreaptă. Bătrânul strânge pământul în mână, apoi şi-o pune pe piept şi moare. Ţap îi închide ochii şi se strecoară afară din colibă, pierzându-se în desişul pădurii. Într-un defileu păduros pătrunde o coloană de căruţe cu câte două roate legate-n fier, însoţită de celţi din tribul Boiilor, pe jos. Pe jumătate goi, cu centuri late de piele şi catarame mari, de bronz, cu opinci înalte, prinse-n copci de metal, şi pe cap purtând coiful cu şoim; alţii, cu coarne de bou. Poartă arme cu mânere de fier forjat în diverse chipuri şi lănci cu vârful lat. Căruţele lor sunt încărcate cu lăzi, ce seamănă cu lăzile de zestre din ţara moţilor. Într-o căruţă sunt înghesuite o duzină de tinere femei dace, prizoniere. În fruntea coloanei, într-un car de luptă cu doi cai, Boian, şeful Boiilor. Alături de el, călare, dacul trădător Hirpus, care scrutează marginile împădurite ale defileului.

BOIAN: La ce te uiţi, Hirpus? Ce vânat se află pe aici?

HIRPUS *(surprins):* Capre negre... Trecem prin Valea Ţapului.

BOIAN *(ironic):* Te temi? Ţapii nu-s fraţii voştri?

HIRPUS: Acum sunt fraţii lui Burebista.

De pe înalta stâncă a ieşirii din defileu, un bucium răsună, ca un semnal imitând bocănitul ţapului. Boian ridică privirea şi vede

www.dacoromanica.ro

pe culme, o ceată de prăştiaşi purtând căciula de capră neagră a tribului. Face semn coloanei să se oprească şi trâmbiţaşul său sună răspunsul. Atunci, Ţap coboară de pe calul său, urmat de o mică gardă de prăştiaşi. Un nou schimb de semnale. Boian avansează, la rândul său, urmat numai de trei lăncieri celţi.

BOIAN: Pace vouă, oamenii muntelui. Ce doreşte Ţapul cel mare de la noi, vecinii lui?

ŢAP: Pace ţie, Boian. Vrem să ştim pentru ce aţi lovit satul agatârşilor, prietenii noştri şi le-aţi răpit aurul. N-am auzit cântecul vostru de război.

BOIAN: N-am venit cu război. Prinţul agatârşilor, Hirpus, a rupt legământul cu dacii şi ne-a chemat într-ajutor, plătindu-ne armele, cu aurul său şi cu femeile robilor săi. Nu am călcat legea fierului. Fereşte din drumul nostru!

ŢAP: Boian, tu n-ai călcat legea! Dar fapta ta va naşte o mare primejdie. Aurul acesta nu este al lui Hirpus, trădătorul fraţilor săi; e tributul agatârşilor sloboziţi din robie de marele rege dac, fratele şi stăpânul nostru, căruia druidul vostru i-a jurat tihnă şi prietenie.

BOIAN: Druidul Breza ştie ce face.

ŢAP: Slăvit să fie marele preot al celţilor, vecinii noştri. Am auzit că el ţi-a făgăduit moştenirea regelui bătrân şi pe Hebe, fiica regelui, de nevastă.

BOIAN: Aşa e. *(Generos).* Am să te chem la nuntă.

ŢAP: Prin urmare, tu nu ştii că druidul Breza i-a făgăduit şi lui Hirpus mâna reginei Hebe? În schimbul aurului dacilor!

BOIAN *(furios)*: E o minciună. Druidul nu minte!

ŢAP *(provocator)*: Atunci, Hirpus te-a minţit pe tine, poftindu-mă pe mine la nunta lui cu regina celţilor?

BOIAN *(bănuitor, către Hirpus):* La care nuntă, prinţule Hirpus? N-am ştiut că mergem la nuntă. *(Arătând spre carul*

www.dacoromanica.ro

cu sclave). Cu care dintre femeile *acestea* te va căsători marele preot al celţilor?

Ţap îşi dă seama că în acel moment, eliberarea acestor femei nu e posibilă, acum, fără o mare vărsare de sânge. Va veni mai târziu; deşi una dintre ele se uită la el cu ochi rugători. Şi ochii ei sunt frumoşi.

ŢAP: Răspunde, Hirpus! *(Hirpus tace).* Ascultă-mă, Boian. Îţi propun un târg cinstit, ca între vecini buni. Tu iei aurul pe care l-ai prădat, iar nouă dă-ni-l pe Hirpus. E fratele nostru şi-i vom face o nuntă mare, după datina neamului său. Dacă Marele preot al celţilor nu i-a făgăduit altă nuntă, druidul n-are să se supere tocmai pe tine, pentru asta.

BOIAN *(cugetă o clipă, apoi râde cu hohote):* Mi se pare că târgul este cinstit, vecine. *(Ironic).* Dar marele tău rege, n-are să se supere pe tine, că i-ai părăsit aurul în mâinile noastre, fără luptă?

ŢAP: Marele nostru rege are aur destul. S-ar fi supărat pe mine dacă-l părăseam în mâinile voastre, fără luptă *(ironic)* pe credinciosul său Hirpus, puiul Lupului.

Hirpus, dându-şi seama că este părăsit de noii săi aliaţi, se avântă înainte pe neaşteptate şi azvârle lancea asupra lui Ţap. Acesta se fereşte şi-n aceeaşi clipă sloboade praştia în capul lui Hirpus. Cu ochiul spart, plin de sânge, Hirpus se repede la Ţap, cu sabia în mână, dar paşii lui şovăie, iar când ajunge în faţa dacului, sabia îi cade din mână. Ţap îl priveşte în faţă cu scârbă, îi smulge de la gât talismanul cu chipul de fier al lupilor, asemănător celuilalt, şi-l azvârle departe de sine, în praf. Se depărtează de el şi face un semn tovarăşilor lui. O ploaie de pietre din prăştiile oamenilor săi se abat asupra trădătorului lapi-

www.dacoromanica.ro

dat. Celţii privesc spectacolul fără să intervină. Unul dintre ei se apleacă şi ridică din praf piatra cu care Ţap l-a lovit pe Hirpus. Este o bucată de minereu aurifer.

CELTUL *(exclamă uimit):* Pietre de aur!... *(Începe să le culeagă, lacom).*

ŢAP *(către Boian):* Boian, ţi-l las şi pe Hirpus: du-i hoitul la regina voastră, să vadă şi ea ce fel de mire i-a peţit druidul Breza.

Ţap şi ceilalţi oameni ai muntelui se retrag în sus. Celţii, în frunte cu Boian, îşi continuă drumul, lăsând trupul trădătorului, în mijlocul drumului. De pe culme, răsună un bucium şi Ţap mai strigă către şeful Boiilor.

ŢAP: Boian, hoţule, să ai grijă de aurul dacilor, că vei da socoteală! Şi sărut-o din partea mea pe târfa voastră de regină!

Celţii, furioşi, trag un nor de săgeţi după Ţap şi tovarăşii săi, care dispar după creasta muntelui, şuierând ca haiducii. Hirpus se ridică anevoie şi cade.

*

Muntele magic (Kogainon) de la Sarmizegetusa adăposteşte templul Marelui gânditor Zamolxe, în jurul căruia se află o curte împrejmuită cu înalte ziduri de piatră. În centrul ei, sanctuarul, cu un altar de jertfă şi 12 scaune ce amintesc Masa tăcerii a lui Brâncuşi, înconjurată de 360 de pietre, ce simbolizează zilele anului. Soarele la amiază străbate prin unghiul observatorului astronomic, depunând o lumină stranie pe altar. În templu se înalţă statuia uriaşă a Gânditorului (imaginea mărită a statuetei de lut de la Hamangia), deasupra jilţului de piatră al Marelui preot.

Deceneu coboară din observator, însoţit de fiul său Comosicus. E îngrijorat de o ştire a acestuia.

www.dacoromanica.ro

DECENEU: Ce ştire este aceasta, fiule? Cine ţi-a spus-o?

COMOSICUS: A urcat la noi trimisul regelui Cerbilor, Sved, din ţara galilor. Descoperind taina acelui trist omor asupra druidului Dagda, el a venit să ne vestească mai dinainte despre războiul cu celţii, ca să fim pregătiţi.

DECENEU: Prin urmare, solia druidului Breza ascunde o lovitură mârşavă... Ne cunoaştem, totuşi, de o viaţă...

COMOSICUS: Tată, uneori o viaţă e prea puţin spre a cunoaşte un om... Tu ai spus-o. Ai uitat?... Îl vei primi, totuşi?

DECENEU: Cu toată cinstea cuvenită unui mare preot... Dar tu, grăbeşte la Argedava şi vesteşte-l pe rege de toate acestea.

În incinta templului lui Zamolxe, Deceneu îl întâmpină pe Breza, druidul celţilor, care vine, purtând toiagul său cu cap de unicorn, însoţit de şase războinici falnici, pe jumătate goi, împodobiţi cu arme şi bijuterii barbare, trei purtând coifuri cu coarne de taur, iar ceilalţi trei, cu capete de şoim. La un semn al Marelui preot, garda druidului nu mai avansează în sanctuar, iar cei doi prelaţi se salută cu mâinile pe umeri, într-un gest sacramental, după care îşi încep plimbarea printre piramidele şi clădirile ciudate ale astrologilor şi alchimiştilor Muntelui magic. Aparatul îi urmăreşte de sus, până la intrarea în templu, oprindu-se între timp asupra pâlcului de călăreţi, în frunte cu Comosicus, ce se îndreaptă degrabă spre Argedava.

DRUIDUL BREZA: Preaînţeleptule frate, am putut vedea în templul tău, un Muzeion cu toate minunăţiile minţii şi cheia misterelor zeilor. Pentru ce m-ai chemat?

DECENEU: Pentru că preoţii tuturor zeilor se supun aceleiaşi legi: nemărginirea sufletului fără de moarte, paznic al păcii tuturor fiinţelor şi tuturor lucrurilor lumii acesteia.

www.dacoromanica.ro

DRUIDUL BREZA: Pretutindeni, încotro priveşti, vezi *deosebirea* lucrurilor. Fiecare-şi are fiinţa lui. Cum să nu fie câte un zeu care să poarte de grijă fiecărui lucru?

DECENEU: Aceasta e credinţa celor ce nu cred în puterea fiinţei lor şi aşteaptă mila altora... Zeii sunt creaţia spaimelor noastre neştiutoare *(Se opreşte dinaintea statuii uriaşe a Gânditorului).*

DRUIDUL BREZA: După tine, atoateştiutorule, numai Zamolxe este cheia văzutelor tuturor şi nevăzutelor. Şi pe-acest preamărit zeu al vostru, cine l-a creat?

DECENEU: Nu a fost creat. Geneza e fiica timpului; iar El nu e supus vremelniciei, este asemenea cu el însuşi. Zamolxe e ceea ce Este!

DRUIDUL BREZA: Iar omul, Omul, nu este fiul său?

DECENEU: Aşa precum El este fiul Omului, semănător de stele şi-ncepător de vremuri. El este Marele Gânditor.

DRUIDUL BREZA: Şi puterea lui, cum şi-o arată el muritorilor de rând? Jupiter are fulgerele; Poseidon are...

DECENEU: Puterea lui este Legea.

DRUIDUL BREZA: Legea voastră!... Noi, celţii, nu vrem să ne trădăm credinţa-n zeii noştri, pentru erezia ta.

DECENEU: Preasfântule Breza, noi nu v-am cerut asta. Fiecare neam să-şi slujească-n pace credinţa lui. Eu te-am chemat să-ţi spun că regele nostru îi roagă pe principii celţi – pe Critas, şeful Tauriscilor, şi pe Boian, şeful Boiilor – să înapoieze aurul agatârşilor şi să iasă din pământurile dacice, pe care le-au cotropit, şi să se-ntoarcă la sălaşurile lor din Panonia, cu pace şi voie-bună din partea noastră.

DRUIDUL BREZA: Pământurile de aur sunt dobândite cu armele, şi numai cu armele le veţi redobândi. Aceasta e legea fierului, legea noastră!

www.dacoromanica.ro

DECENEU: Fierul cere sânge; iar eu îţi cer ţie un dram de minte: de ce vrei să-ţi jertfeşti bărbaţii, viteji şi destoinici, într-un război nesigur şi nedrept?

DRUIDUL BREZA: Regina noastră Hebe, fiica lui Dagda, sălăşluieşte într-un templu făcut din craniile învinşilor în războaie. Cu capetele voastre, o să-i înălţăm palatul până la cer...

DECENEU: Până la cer se înalţă ambiţia ta nesăbuită, Breza. Pentru că nu regina Hebe porunceşte acolo, în Peştera capetelor, ci tu, făptaşul nepedepsit al morţii druidului Dagda, celtul care dorea unirea celţilor cu galii, iar tu te-ai temut, te-ai temut de-această unire, care ţi-ar fi răsturnat planurile de mărire.

DRUIDUL BREZA: Dagda a fost un sfânt, locul lui era în ceruri. Nu eu l-am trimis acolo, la părinţii noştri.

DECENEU: L-au trimis Boian şi Critas, pe care i-ai amăgit, făgăduindu-i fiecăruia trupul şi moştenirea reginei, la care tu însuţi râvneşti. Pe când, ai chibzuit să-i pui să se omoare şi ei între ei; ori ai pofti să-i omorâm chiar noi, în războiul acesta?

DRUIDUL BREZA: Soarta acestui război o vor hotărî zeii, preaînţeleptule Deceneu. Zeii mei! Pregăteşte-ţi răscumpărarea cu aur, cu mult aur, preaînţeleptule... Tu şi regele tău cel bogat, care are zilele numărate... Fierul cere aur!

DECENEU: Fierul cere sânge...

DRUIDUL BREZA: Am zis.

Deceneu îl conduce până la ieşirea din templu, unde-l aşteaptă garda celţilor. Acolo îşi iau bun-rămas, cu acelaşi salut sacramental.

DRUIDUL BREZA: Tu eşti mai mare decât mine, Deceneu. De aceea, unul dintre noi este de prisos. Îmi pare rău de tine, adio, frate!

www.dacoromanica.ro

DECENEU: Încredinţează-ţi sufletul zeilor tăi, druidule Breza, şi să-ţi fie ţărâna uşoară.

Breza se îndepărtează, împreună cu garda lui, urmat de privirea tristă a Marelui preot dac, care seamănă cu privirea gânditoare a zeului său.

*

Distanţate şi izolate ca nişte insule pe întinsul podişului, aşezările celtice în care locuiesc cele două mari triburi, nu prezintă între ele mari deosebiri.

Satul fortificat celtic apare pe deal, împrejmuit cu trei rânduri de stâlpi legaţi în scoabe de fier, „zidul" exterior, mai înalt, fiind asemănător forturilor americane din Vestul anilor 1800. Colibele sunt mari şi rotunde, fără horn, fumul ieşind printr-o gură rotundă din moţul acoperişului sferic. Liniile curbe ale arhitecturii lor ar putea prevesti viitorul stil gotic. În centrul spaţiului destinat sanctuarului, un gorgan de piatră adăposteşte intrarea peşterii-sanctuar în care locuiesc preoţii-druizi şi regina tribului, care, potrivt legilor matriarhatului, reprezintă suprema autoritate, în numele Eponei, zeiţa-iapă.

Vatra satului în care pătrundem oferă aspectul unei enorme potcovării, rolul principal revenind rotarilor, care leagă cu şine de fier înroşit roţile carelor de luptă. Caii rătăcesc slobozi printre gospodăriile ce dau impresia unei civilizaţii de pustă. Bărbaţii sunt pe jumătate goi, cu şalvari de piele legaţi la glezne, cu părul împletit în coadă pe spate, purtând la gât coliere grele de sârmă răsucită şi brăţări similare pe bicepsul stâng. Unii au mustăţi lungi şi ascuţite, pe oală, cei tineri sunt legaţi la frunte cu o bentiţă de lână colorată, înnodată la ceafă. Câţiva lucrează la bătut metalul unor scuturi, cu modele animaliere, sau chipuri omeneşti.

www.dacoromanica.ro

În parii ascuțiți de la intrarea unor colibe stau înfipte capete omenești, semnul vitejiei locatarului. Dinaintea lor, femeile macină grâul în râșnițe de piatră, sau cu pisălogul și îngrijesc copiii, pregătind mâncarea. Una dintre ele face parte din grupul femeilor agatârse luate în robie. În centrul cetății celtice se înalță bustul de fier al unui zeu cu două capete văzute din profil, unul privind spre viață, altul spre moarte. Asemănarea cu un totem este izbitoare.

Interiorul peșterii se deschide printr-un mare hol, nu prea înalt, din grinzi puternice, mărginit pe laturi de mese de ospăț cu lavițe, sau jilțuri masive, legate în metal topit sau lucrat, în care primează chipuri omenești și motive ecvestre. În fund, un fel de scenă din stalactite și stalagmite, o pădure de piatră în miniatură, având „la rampă" un rând de cranii suprapuse. Prin fumul des, aromitor, distingem cele două grupe de șefi celți, aparținând tribului Boiilor (pe care-i cunoaștem) în frunte cu Boian, cu coifurile lor împodobite cu șoimi de metal cu aripile întinse, și tribul Tauriscilor, cu coiful rotund cu coarne de taur, în frunte cu Critas, purtând un cap de taur negru, stilizat, cu ochi de chihlimbar. Un grup mai mic, lăturalnic, reprezintă solia Cerbilor galici, cu coifuri cu coarne de cerb, în frunte cu bătrânul Sved, în mână cu toiagul cu cap de cerb, mesagerul lui Ariovist, șeful Suevilor dintre Dunăre și Rin și al arvenilor lui Vercingetorix. O melopee cu sunete ritmice, punctate de talgere, răsună, în surdină, în acest semiîntuneric. Druidul Breza, împodobit cu o mască de inorog (cap de cal alb cu un corn răsucit în frunte și coamă de păr blond omenesc), ținând în mână toiagul său cu aceeași insignă, se apropie de centrul altarului și aprinde focul sacru, care scapără ca o flacără de magneziu, iluminând brusc întreaga încăpere. Toți strigă într-un

www.dacoromanica.ro

glas „Eponé, Eponé, Eponé!", ridicând săbiile lor lungi şi grele, cu dublu tăiş, apoi se descoperă, ţinându-şi coifurile în mâna stângă. La strigătul lor apare regina Hebe. Spectatorul crede că este o femeie de aur cu bustul gol. Dar tânăra şi frumoasa apariţie blondă, cu părul lung în „coadă de cal", poartă de fapt o armură subţire de aur, ce-i mulează în amănunţime formele sculpturale. Druidul îi depune la picioare coiful său, apoi izbeşte de trei ori cu toiagul în podea. Talgerele izbucnesc infernal, apoi se aşterne tăcerea. Cei doi şefi celţi o privesc fascinaţi, cu o adoraţie plină de concupiscenţă şi, surprinzându-şi reciproc privirile, se fulgeră din ochi cu o vădită gelozie.

DRUIDUL BREZA: Regina Hebe, fiica Iepei de aur, zeiţa noastră Eponé, a coborât printre noi, să asculte solia regelui Cerbilor de la asfinţit, prin glasul druidului Sved. Pace lui. *(Hebe ridică braţul drept şi-l coboară, spre încuviinţare).*

SVED: Slăvită regină a celţilor răsăriteni, îţi aduc salutul neamului nostru de la soare-apune şi vouă, nemuritorilor închinători ai Inorogului. *(Şefii celţi îi răspund într-un glas: „Eponé!").* Regele Cerbilor vă spune că triburile germanilor lui Ariovist nu vă mai sunt vrăjmaşe şi că vor să se împace cu arvenii lui Vercingetorix, tânărul prinţ al galilor, pentru că ţinuturile lor au fost călcate de legiunile romane comandate de Cezar, a cărui poftă de cucerire nu cunoaşte margini, căci romanul nu va întârzia să calce cu război şi sălaşurile voastre, dacă nu va fi oprit la vreme. Această mare primejdie, care ne pândeşte pe toţi deopotrivă, trebuie să ne fie îndemn la unire. Unirea celţilor a fost, precum ştiţi, ultima dorinţă a druidului Dagda, slăvitul părinte al reginei Hebe. Acesta este mesajul de pace al Cerbilor. Am zis.

www.dacoromanica.ro

Fiica Iepei de aur ridică mâna stângă, în semn că a înregistrat solia, şi Sved se retrage în colţul său. Apoi, ea ridică dreapta către druidul Breza, invitându-l să răspundă.

DRUIDUL BREZA: Regina noastră ştie, preacinstite Sved, că galii sunt duşmanii germanilor, iar germanii sunt duşmanii noştri. Mai ştie, de asemenea, că romanii n-au fost niciodată duşmanii noştri, ba chiar i-au trimis preasfântului Dagda solie de prietenie, dacă nu-i vom stânjeni în războaiele lor. Unirea celţilor nu este pe placul zeilor noştri, pentru că ne-ar sili să ne supunem zeilor de la soare-apune şi regilor voştri, care se tem de războiul cu romanii. Noi nu ne temem de nimeni. Pacea este legea celor neputincioşi. Am zis.

Regina Hebe ridică mâna stângă şi o coboară, încuviinţând răspunsul lui Breza. Izbucnesc din nou, cu putere, talgerele şi strigătul „Eponé", al celţilor, care-şi agită războinic săbiile. Atunci Sved ridică toiagul său, în semn că are ceva de adăugat. Regina caută din priviri încuviinţarea lui Breza, care aprobă. Atunci, ea ridică mâna dreaptă, cerând linişte.

SVED: Pacea şi unirea tuturor celţilor nu este semn de neputinţă, ci chezăşia puterii! Luaţi pilda geţilor şi dacilor, vecinii voştri, prin unirea cărora regele Burebista a făurit cel mai puternic imperiu din istoria marelui neam al tracilor.

Numele lui Burebista, rostit în faţa altarului lor, stârneşte un vacarm de indignare în rândurile celţilor, spre vădita satisfacţie a druidului Breza, care nu mai aşteaptă încuviinţarea reginei, ca să termine discuţia. El ridică toiagul său şi se face din nou tăcere.

DRUIDUL BREZA: Respectăm solia oaspetelui nostru şi de aceea nu vom răspunde, precum s-ar cuveni, afrontului său. *(Către Sved).* Mesager al Cerbilor, peste puţină vreme vei

www.dacoromanica.ro

putea vedea cu ochii tăi cât de puternic este regele Burebista, când capul său va sta aici *(arată „rampa" de cranii a altarului),* printre trofeele războinicilor noştri!

*

Pe cărările de la poalele Muntelui magic trec, în amurg, unităţi ale armatei lui Burebista. Călăreţii aduc pe departe cu cavaleria tracă din epoca anterioară, dar se remarcă echipamentul şi armamentul (casca cu borduri, cuirasa de bronz, articulată pe laturi şi evazată spre braţe, sau cămaşa de zale din verigi şi chiar cuirasa de zale de protecţie pentru pieptul cailor ofiţerilor) cunoscute din războaiele purtate de romani în Iliria; infanteria este mai diversă, de la oştirea de gardă, care lasă impresia unor legiuni romane cu cioareci şi opinci sau a unor regimente de gladiatori, cu casca de bronz a hopliţilor, cu scuturi de lemn acoperite cu piei, apoi lăncierii, arcaşii şi prăştiaşii; în sfârşit, armele grele de asalt (pe care le-am văzut în tabăra din Argedava), transportate pe care puternice, cu roţi dintr-o bucată, trase de zeci de perechi de boi înjugaţi, după cum apar pe Columnă şi ca în satele vechi valahe. Pe scuturi sunt blazoane animaliere care indică originea tribală a combatanţilor (ţapul, zimbrul, vulpea, viezurele, acvila şi tigrul Carpaţilor etc.), dar stegarii tuturor unităţilor militare poartă zmeul cu cap şi blană de lup, care reprezintă blazonul şi steagul regatului Daciei, aşa cum a rămas până la Decebal, şi a cărui fluturare în vânt produce un şuierat ca de balaur. În fruntea armatei călăreşte Viscol, cu doi stegari, urmat de Comosicus, într-o frumoasă armură de argint, purtând pe coif însemnele lupului dacic, apoi Ţap, aşa cum îl cunoaştem; după ei trec, rânduri, pâlcurile de călăreţi de asalt şi pedestraşii. La coloana maşinilor de război, recunoaştem pe meşterul Berna cu fiul său şi pe Castaboca, îndemnând ser-

www.dacoromanica.ro

vanţii catapultelor şi turnurilor să nu le producă vreo stricăciune la drum. Nişte căruţe cu paie, încărcate cu sute de oale negre gâtuite ca nişte ulcioare fără toartă, şi câteva care grele, cu poloboace pline cu păcură, completează coloana aceasta. Aceste produse sunt materia primă a „bombelor incendiare" pe care le vor catapulta în tabăra dușmană „artileriștii" meșterului Berna, care nu mai ştie ce nouă maşină să mai născocească, precum snopul de suliţi care pornesc deodată şi se împrăştie în văzduh căzând asupra inamicului ca o grindină ucigătoare, ca şi marele arc de metal (un fel de arbaletă) cu săgeţi lungi ce nu-şi pot greşi ţinta. Soarele apune pe această imagine, pierdută în nori de praf.

Pe bolta crepusculară apare luna. De pe terasa templului lui Zamolxe, Marele preot Deceneu şi regele său Burebista contemplă astrele printre axele mediane ale unui mare compas ceresc sferic chinezesc.

BUREBISTA: Ce ne prevestesc astrele, Deceneu?

DECENEU: În marea mişcare a astrelor, mărite rege, se pregăteşte unul dintre acele rare semne care-i tulbură peste măsură pe regi, ca şi pe oamenii de rând.

BUREBISTA *(îngrijorat şi bănuitor):* Ce semn?

DECENEU: Eclipsis. Slăvitul Soare curând îşi va întoarce faţa de la făpturile pământului, lăsându-ne pardă întunericului.

BUREBISTA: Din ce pricină?

DECENEU: Din pricina Reginei nopţii, care-i trece pe dinainte câteodată.

BUREBISTA: E un semn bun pentru regina Celţilor?

DECENEU: Acolo, la celţi, nu regina porunceşte ce-i bine şi ce-i rău pentru ea şi pentru supuşii ei.

BUREBISTA: Druidul Breza?

www.dacoromanica.ro

DECENEU: Puterea lui trebuie înfrântă; iar celţii se vor supune sau vor pleca.

BUREBISTA *(aparent fără intenţie):* Uneori mă întreb, Deceneu, pentru ce ai cerut dacilor tăi, atunci, să jure credinţă mie, un tânăr prinţ al geţilor, şi m-ai încoronat rege aici, la Sarmizegetusa... Spune, prietene.

Întrebarea marelui rege nu aşteaptă răspuns; e un pretext, diplomatic şi amical, pentru a-şi reconfirma o încredinţare bazată pe faptul că dacii sunt doar o mlădiţă a geţilor, a marelui trunchi tracic pe care-l reprezintă puterea sa.

DECENEU *(a înţeles importanţa statului unitar geto-dac):* Aceasta a fost porunca Marelui gânditor: „unirea face puterea", frate. De aceea eşti, astăzi, cel mai mare dintre toţi regii care au domnit vreodată asupra Traciei.

BUREBISTA: În războiul acesta pieri-vor mulţi...

DECENEU: E rău destul că ne-am născut. Numai cerul moşteneşte lumea.

BUREBISTA *(a înţeles, la rândul său, aluzia la relaţia dintre stat şi religie).* Răposata regină nu mi-a dat moştenitori. Era stearpă. Am făcut copii nelegiuiţi...

DECENEU *(concesiv şi prudent):* Două sute de mii de viteji, de care până şi romanii se tem.

BUREBISTA *(serios, sau numai promiţând diplomatic):* Dacă voi pieri în războiul acesta, sau în altele, vreau să le fii tu părinte şi stăpân, Deceneu.

DECENEU *(profetic, evitând răspunsul ce i-ar dezvălui vreo dorinţă):* Nu-ţi este scris, rege, să mori în războaie... Steaua ta seamănă cu a lui Cezar!... Curios; ştiai că nici el nu are moştenitor legiuit, pentru că şi Calpurnia este stearpă?

www.dacoromanica.ro

BUREBISTA *(gânditor şi resemnat):* Nemuritori sunt numai zeii...

DECENEU *(îl priveştie lung):* Pentru că nu se ucid între ei.

Războiul cu cele două triburi se desfăşoară din zorii zilei, de la răsăritul soarelui până la amiază, pe două planuri de bătaie: unul pe câmpia-platou din jurul dealurilor pe care apar cetăţile de lemn şi piatră ale celţilor; altul, care începe prin asediul şi asaltul la care vor porni geto-dacii. Aparatele de luat vederi vor urmări, însă, după un plan general, numai detaliile semnificative indicate de consilierul militar al filmului. Un detaliu: carele de luptă şi călăreţii Boii, în frunte cu Boian, ies din perimetrul satului lor, asupra cavaleriei conduse de Comosicus, care-i sfidează cu strălucirea armurii lui de argint lucrat. Între cele două fronturi, pedestraşii daci tocmai au terminat de a camufla cu paie ţepele înfipte în pământ în timpul nopţii. Pe după dâmburile din spate se ascund catapultele, alimentate de ucenicii lui Berna, care-şi fabrică pe loc „bombele incendiare", din urcioarele negre, umplute cu păcură şi astupate cu fitil de lumânare, gata numai de aprins. În jurul catapultei stau de veghe arcaşii.

Comosicus se apropie, la trap, de zona strategică şi prăştiaşii aruncă un stol de proiectile asupra tauriscilor, ca să-i provoace la luptă. Boian şi ai lui năvălesc orbeşte, aruncând lănci şi săgeţi. La semnul lui Castaboca, sună buciumul cu gură de lup al geto-dacilor. Comosicus se retrage cu ai lui, spre centru, apoi îi împarte pe două aripi, în timp ce Berna începe „bombardamentul" său. Focul cuprinde paiele şi păcura aprinsă care, explodată din oalele negre, se împrăştie pe scuturi şi oameni, provocând o derută, la care salvele arcaşilor şi ale prăştiaşilor contribuie puternic. Comosicus întoarce aripile cavaleriei sale,

www.dacoromanica.ro

încercuindu-i pe războinicii celţi care luptă sălbatic şi eroic. Burebista şade pe platforma turnului de luptă din preajma zidurilor satului fortificat al druizilor. El vede primejdia în care se află Comosicus, prins în vârtejul luptei; remarcă, însă, în acelaşi timp, cum Critas, şeful Tauriscilor, pândeşte din marginea taberei sale zdrobirea Boiilor de către daci, fără a interveni. El urmăreşte ceva. El vrea să cucerească maşinile de război din dosul dâmbului şi năvăleşte într-acolo. Castaboca şi cu ai săi îl zăresc şi întorc armele contra lui. Un snop de lănci, apoi altul, aruncate din catapultă, decimează pe atacanţi, fără a-i opri. Castaboca, deşi rănit, văzându-l în primejdie pe Comosicus, rănit şi el, îi sare în sprijin, ajutându-l să urce iarăşi pe cal. Garda celtică a druidului Breza aşteaptă pe ziduri, apărând sanctuarul, de ameninţărea asediatorilor. Lipsa de unitate de acţiune a celţilor apare evidentă. Fiecare face ce vrea şi ce poate în luptă, în dorinţa de a tăia cât mai multe capete pentru „colecţia" personală, pe care şi le-atârnă de curea, ca tolba vânătorului. Burebista se avântă însuşi în luptă cu garda sa leită-n zale, lovindu-l pe Critas. A intrat în luptă şi tribul lui Ţap, cu şuieratul lor haiducesc, izbind rapid, metodic şi precis, în adversarii lor, Boiii, Ţap l-a întâlnit pe Boian şi se bate cu el în ghioage şi săbii. Boian smulge o suliţă din mâna unui războinic şi o zvârle în dac, dar praştia acestuia e mai rapidă şi-l trânteşte jos, sub copitele cailor înnebuniţi de fum şi foc. Apare Critas, fericit că-l vede prăbuşit la pământ pe rivalul său la mâna reginei Hebe.

CRITAS *(batjocoritor):* Boiane, drum bun la strămoşi! Mâine eu voi fi regele triburilor noastre.

Boian scoate o toporişcă de la brâu şi o aruncă în ceafa lui Critas, care cade pe oblânc, dus de calul său, în fugă, spre

www.dacoromanica.ro

porţile cetăţii sanctuarului, urmat de Tauriscii în derută. Boiii au fost aproape nimiciţi, puţini dintre ei iau calea retragerii. Burebista face semn alor săi să oprească urmărirea, lăsându-şi adversarii să se retragă în linişte. Critas priveşte cu recunoştinţă gestul regelui dac, în timp ce porţile satului-sanctuar se deschid celţilor supravieţuitori pe care îi întâmpină druidul Breza şi slujitorii săi.

Misterul se explică deîndată ce, pe platforma de asalt, apare Deceneu, cu toiagul în mână.

DECENEU *(tare):* Druidule Breza, femei şi bărbaţi celţi, ascultaţi cuvântul regelui nostru, care vine cu pace spre voi.

DRUIDUL BREZA: Preaînţeleptule Deceneu, e prea devreme; războiul abia a început!

DECENEU: Regele meu dăruieşte vitejilor războinici celţi o pace de o noapte şi o zi, ca să vă cinstiţi morţii şi să vă îngrijiţi răniţii, până mâine la amiază.

DRUIDUL BREZA: Şi, mâine, la amiază?

DECENEU: Dacă mâine, la amiază, nu vă predaţi, zeul cel mare al neamului nostru vă va da măsura puterii sale asupra zeilor tăi mincinoşi, druidule Breza. El va pune soarele în umbra puterii sale şi va preschimba ziua în noapte! Iar acea noapte nefirească vă va fi mormântul, în vecii vecilor!

DRUIDUL BREZA: Regele tău nu poate fi mai puternic decât Soarele. Mai bine născoceaţi altă minciună, dacă vă trebuia un răgaz ca să vă lingeţi rănile.

BUREBISTA: Prinţule Critas al Tauriscilor, ascultă vorba mea!

CRITAS: Ascult vorba regelui Burebista.

BUREBISTA: Ai văzut cum a pierit floarea neamului lui Boian, hoţul de aur şi de pământ, iar pe tine te-am lăsat să scapi, împreună cu ai tăi, la adăpostul cetăţii? Aşa e?

www.dacoromanica.ro

CRITAS: Am văzut, şi ce-i cu asta?

BUREBISTA: Zeii mincinosului Breza nu v-au ajutat. Mâine, noaptea zeului nostru va stinge ultima voastră zi.

Deceneu încearcă să-i atragă atenţia regelui său, cu toiagul, că a intervenit o schimbare în programul lor, dar Burebista s-a înfierbântat şi nu-l observă.

BUREBISTA: Alungaţi-l pe Breza şi vă vom dărui viaţa şi avutul, cu chezăşie, de pace; iar pe tine, rege te voi face peste toţi celţii, vecinii noştri.

DRUIDUL BREZA: Nu-l crede, viteazule Critas; regele Burebista nu poate stinge soarele de pe cer.

CRITAS: Dar dacă va putea?

BREZA: Atunci, eu însumi voi da foc altarului Iepei de aur şi voi arde împreună cu el!

Întregul dialog, purtat de la aproximativ aceeaşi înălţime, între asediaţi şi asediatori, a răsunat în toată valea, coborând o teamă mistică asupra ostaşilor ambelor tabere. În acel moment, o rumoare adâncă se ridică din pieptul celor de pe ziduri şi, îndată, strigăte de groază răsună în toată tabăra celţilor. Toţi arată cu degetul spre soarele după-amiezii, care începe să intre în eclipsă, şi se trântesc cu feţele la pământ, implorând iertare.

BUREBISTA *(către Deceneu, cu un zâmbet complice):* Te-ai înşelat cu o zi, Deceneu!... De-asta îmi făceai semne?

DECENEU *(idem, către Burebista):* Sunt un biet muritor, mărite rege. Data viitoare o să ne potrivim mai bine calendarul.

BUREBISTA: Cum de ţi-a venit în cap stratagema aceasta?

DECENEU: De la Thales din Milet în lupta cu perşii...

CRITAS *(porunceşte supuşilor săi):* Deschideţi porţile, marelui rege Burebista, fiul Soarelui!... Moarte mincinosului Breza!...

www.dacoromanica.ro

Porţile se deschid şi dacii lui Comosicus pătrund în incinta satului, în urmărirea lui Breza. Se vede că aveau o misiune dinainte ştiută. Asediatorii daci pătrund în cetate, din toate părţile, iar Burebista intră direct, de pe platforma turnului, pe ziduri şi coboară pe scările interioare, precedat de Viscol şi urmat de Ţap şi de alţii. Pe porţi intră ucenicii lui Castaboca, purtându-şi stăpânul pe o targă, vegheat de meşterul Berna, plin de păcură şi funingine pe faţă şi pe mâini. Acesta ia un pumn de pământ, îi umple cupa mâinii lui Castaboca şi i-o pune pe piept.

Ţap e înconjurat de grupul roabelor agatârse, în cap cu cea frumoasă, fericite de eliberare, sub soarele care şi-a regăsit lumina.

ŢAP *(vesel):* Femeile agatârşilor! Ce-o să zică mama, când o să-i aduc în ogradă o căruţă cu muieri!

Din interiorul peşterii-altar se aude un strigăt de moarte şi iese un fum gros. Iese, ajutat de Comosicus şi ai săi, solul Sved al Cerbilor galici, apoi alţii. Între ei, o fată speriată, într-o cămaşă ruptă şi arsă, se agaţă de braţul fiului lui Deceneu.

COMOSICUS *(către tatăl său):* Tată, druidul Breza a fost... a fost... ajutat de Critas, să se arunce în foc.

DECENEU: S-a ţinut de cuvânt... Iar această fată sărmană, cine mai e?

COMOSICUS: Nu ştiu, am scos-o din foc.

SVED *(avansează purtând pe braţ superba mască de aur a fostei zeiţe-regine):* Este Hebe, fiica răposatului nostru prieten, regele Dagda, pe care druidul Breza...

Deceneu îl împiedică să spună mai multe, subînţelegând că se ştie, şi o acoperă pe fată, protector, cu mantia lui albă, încredinţând-o fiului său şi azvârlind în ţărână veşmintele sacre din fir de aur; apoi întinzând braţul drept spre Sved, îl prezintă regelui Burebista.

www.dacoromanica.ro

SVED *(i se închină):* Druidul Breza a prorocit, mărite rege, că te voi vedea în faţa altarului său. Şi prorocirea lui s-a împlinit, deşi nu chiar după dorinţa lui... Solia mea s-a încheiat aici.

BUREBISTA: Solia marelui Cerb începe, după dorinţa mea. Ia-l pe noul rege Critas şi mergeţi cu pace la celţii de la soare-apune, spunându-le că unirea face puterea şi că suntem gata să-i ajutăm pe gali cu fierul şi cu aurul, în lupta contra cotropitorilor romani. Învins în Gallia, Cezar va fi proscris la Roma. Un salut părintesc tânărului şef Vercingetorix şi să auzim de bine!

Burebista şi-a luat rămas bun şi se depărtează, călare, cu ofiţerii lui, lăsându-l în urmă pe Deceneu cu Sved, să privească convoiul celţilor care-şi părăsesc satul incendiat şi zeul de fier cu două feţe. La orizont, ducând calul de căpăstru, pe o pajişte, Comosicus o ţine pe după umeri pe prinţesa Hebe, în drum spre casă, în Dacia, ca-n basmul cu Făt-Frumos, fiul Iepei.

www.dacoromanica.ro

CEZAR ŞI BUREBISTA

Printr-un canal din Delta Dunării, înaintează o barcă cu doi lopătari, asemănătoare canoelor indiene şi egiptene. Vâslesc în tăcere, atenţi la orice zgomot din desişurile populate cu păsări, şerpi de apă şi mistreţi. Un şarpe le taie calea şi se opreşte parcă să-i privească. Când se apropie de aparat, recunoaştem pe Carp şi Calopor.

Din ostrov se aude strigătul boului de baltă, repetat, ca un avertisment. Carp ascultă şi recunoaşte semnalul şi-l repetă, la rândul său. La mal apare un om al bălţii, un pescar get, care-i ajută să tragă barca. Pescarul nu vorbeşte; îl cunoaşte pe Carp. Dar îl priveşte ciudat pe Calopor, care, de asemenea pare a-l cunoaşte de undeva, mai demult.

Satul în care pătrundem, printre sălcii cu ramuri ce ating faţa apei, e o frumoasă aşezare de locuinţe lacustre, tipice, legate între ele prin punţi înguste, ca un labirint, copleşit de verdeaţă şi lotuşi. Câteva bărci sosesc şi pleacă, printre stâlpii puternici înfipţi în mâlul bălţii, şi se zăresc femeile lucrând pe pontonul-prispă al casei lor. Într-un luminiş, o insulă printre nuferi, cu un ponton de piatră şi trepte ce urcă spre un fel de templu antic, din marmură dobrogeană, asemănător, în mai mic, aceluia din Delphi, unde Apollo se adresa direct oamenilor prin intermediul

www.dacoromanica.ro

Pythiei. Ajunşi acolo, omul bălţii trage barca şi-i invită să intre.
PESCARUL: Magna Mater vă aşteaptă.
Cei doi tovarăşi de drum urcă treptele, fără vorbă, iar călăuza lor îi părăseşte. În semiîntunericul din interior ard câteva opaiţe cu untdelemn aromitor. În faţa lor se înalţă statuia de marmură pictată a Şarpelui mistic (descoperită la Constanţa), ce pare să păzească făptura ce se zăreşte printr-o mare perdea de borangic, aşezată pe un trepied în faţa unui foc domol. Lângă statuie, în dreptul perdelei, îngenunchiat; cu un rulou de papirus într-o mână şi cu un condei de trestie în alta, un bătrân în veşminte albe. El va repeta interlocutorilor răspunsurile Marii preotese a Şarpelui, cunoscută în provincie sub numele de Mama mare (Magna Mater), fiindcă ea nu-şi arată chipul şi vorbeşte numai în şoaptă.
CARP: Sunt Carp, şeful Zimbrilor şi aduc poruncile regelui regilor noştri, Burebista.
MAGNA MATER: Slăvit să fie numele său. Cine este tânărul care te însoţeşte?
CARP: Numele lui este Calopor, a fost în oastea lui Spartacus şi s-a întors acasă... Nu-l recunoşti? *(Către Calopor)* Păşeşte în lumină.
Calopor intră în bătaia luminii opaiţelor şi a focului, în faţa draperiei de borangic, şi încearcă să vadă, prin ea, chipul Marii preotese.
MAGNA MATER *(cu o voce sugrumată, dar suficient de înaltă pentru a nu mai fi nevoie de interpret):* Îl recunosc. Este fiul nostru. Binecuvântat fie cel ce mi l-a dăruit.
Calopor vrea să facă gestul de a se apropia de mama lui, dar interpretul şi Carp îl opresc, făcându-l să înţeleagă că asta nu se poate.

www.dacoromanica.ro

CALOPOR *(în genunchi, aproape să plângă):* Mamă, am aflat că tata a murit. Iar pe tine, acum, nu te pot vedea. Ce taină este aceasta, sau ce blestem?

MAGNA MATER: Ce ţi-a spus la plecare regele Burebista, stăpânul şi părintele nostru?

CALOPOR: A spus: *"fiule, am pentru tine o veste rea şi o veste bună şi să te găteşti de drum greu"*...

MAGNA MATER: Acesta este şi răspunsul meu, fiule... Acum, spune tu, Carp, veştile tale.

CARP: Regele nostru îţi cere să-mi îngădui a porunci eu flotei şi oamenilor lui Balta, ce se vor împreuna cu ai mei şi cu toţi geţii de la Dunăre, în războiul ce vine.

MAGNA MATER: Regele Burebista a făcut o alegere înţeleaptă. *(Parcă ar cădea în transă.)* Cu douăzeci şi două de ierni în urmă, a coborît la noi, pe Dunărea înghеţată, şi i-a supus pe oamenii bălţii, cu tăria şi dărnicia lui. Şi a ospeţit la noi până primăvara, cînd Balta şi-a scos corăbiile la mare şi el s-a întors în Dacia. *(Către Calopor.)* Cîţi ani ai tu, fiule?

CALOPOR: Douăzeci şi unu, la luna plină.

MAGNA MATER: ... Fiica cea de aur a negurii eterne...

CALOPOR: Cine, mamă?

MAGNA MATER: Luna, fiule. Tot ce e veşnic vine de la ea şi sălăşluieşte în Şarpe, izvorul înţelepciunii şi vistiernicul tainelor celor mai scumpe..

Interpretul le face semn celor doi că preoteasa a încheiat această întrevedere. El îi înmânează lui Carp ruloul de papirus. Carp îl ia şi-l parcurge din ochi cu mulţumire. Se retrage, luându-l cu sine şi pe Calopor care priveşte fascinat chipul de marmură pictată al Şarpelui cu ochi de smarald. Atunci răsună, ca prin vis, dar destul de tare, ultimul avertisment al Marii preotese.

www.dacoromanica.ro

MAGNA MATER: Carp, să ai grijă de fiul Şarpelui...

Caiacul cu cei doi vâslaşi solitari face cale întoarsă prin labirintul de canale şi plauri al Deltei. După lungi minute, Calopor rupe tăcerea, muncit de aceeaşi fantastică imagine, stârnită de un şarpe ce le taie calea.

CALOPOR: De ce n-a vrut măcar s-o văd?

CARP: E o poveste tristă. Midia era nespus de frumoasă, pe vremea aceea, cînd s-a măritat cu prinţul Balta... O dată, o furtună de vară cu trăsnete a incendiat Delta. A prins-o la mijlocul pădurii în flăcări. A ars atunci... Părul, obrajii, mâinile... S-a retras în templu şi, de-atunci n-a mai îngăduit nimănui s-o vadă. Nici bărbatului ei. Tu erai pe mare, atunci, cu năvodarii, erai copil... şi ai dispărut...

CALOPOR: Aveam doisprezece ani; pe furtuna aceea am rătăcit pe mare. Ne-au capturat piraţii, care ne-au vândut la Callatis, negustorului de sclavi... Aceasta era deci taina şi blestemul?

CARP *(evaziv):* Poate, şi aceasta... Ne-apropiem de locul întâlnirii cu omul nostru.

La ieşirea din gura Dunării, se zăreşte orizontul mării. O corabie se leagănă într-un golf şi un foc fumegă pe ţărm.

Pe vela mare a navei vedem, pictate în cărămiziu şi albastru marin, două triunghiuri, în centrul cărora apar însemnele flotei getice. Şarpele (simbolul stăpânului pământului) şi Delfinul purtând pe spate un om (semnul stăpânului mării).

Pe puntea navei din larg, la ancoră, se mişcă câţiva marinari. Trei personaje privesc atent ţărmul. Este o navă relativ uşoară, cu o velă mare la un singur catarg şi cu două rânduri de lopătari de fiecare parte, una dintre acele corăbii rapide, de vânătoare care protejau vasele de comerţ sau de pescuit, fiindcă piraţii

www.dacoromanica.ro

puteau apărea oricând. E un model îmbunătăţit al triremei clasice greceşti. Unul dintre personaje e Căpitanul navei, ceilalţi doi sunt persanul Mitran şi Acornion, fruntaş al cetăţii-port Dionysopolis, aliată a geţilor dunăreni, în veşmintele ţării lor. Paznicul focului de pe mal dă şfară, adică semnalizează cu trâmbe de fum.

CĂPITANUL *(„traduce"):* Sosesc! *(Către marinari).* Lopătarii la posturi! Pregătiţi ancora!

Barca se apropie de corabie şi cei doi se urcă, pe scara de frânghie, pe punte, primiţi de ceilalţi trei.

Carp îi înmânează căpitanului navei înscrisul pe papirus primit de la Magna Mater. Acesta îl parcurge atent, apoi i-l restituie, cu o plecăciune.

CĂPITANUL: Flota ascultă comanda la tine.

CARP: Atunci, la drum.

După plecarea căpitanului se aud câteva porunci, se ridică vela şi răsună primele lovituri de tobă, care imprimă ritmul lopătarilor de pe galere, amestecate cu foşnetul tot mai desluşit al valurilor mării. Mai înainte de a se face prezentările, Calopor se grăbeşte să-l informeze pe Carp cu privire la Mitran.

CALOPOR: Eu pe omul acesta îl ştiu; l-am văzut în oborul din Argedava; este un geambaş persan...

Ceilalţi trei se privesc o clipă în tăcere, apoi izbucnesc deodată în râs.

CARP *(părinteşte):* Mai înainte de-a spune că ştii ceva, trebuie să ştii într-adevăr; iar, mai înainte de toate, trebuie să ştii să taci. Dumnealui este...

Carp îl priveşte în ochi pe Mitran, ca şi cum l-ar întreba dacă vrea să se ştie cine este; apoi, la încuviinţarea acestuia îl prezintă.

www.dacoromanica.ro

CARP: Este prinţul Mitran, sfetnicul de taină al Măriei-Sale Mithridate al VI-lea Eupator, regele Pontului, al Galatiei, Paflagoniei şi al Bitiniei. Iar domnia-sa *(arătând spre grec)* este prietenul nostru Acornion, mai marele cetăţii Dionysopolis şi Mare preot al lui Dionysos.

ACORNION: După câte ştiam, mărite şef, te aşteptam să vii singur la această întâlnire de taină. Acest tânăr, care te însoţeşte, trebuie să fie un om de încredere, dacă l-ai adus aici cu tine.

CARP: Este Calopor, fiul lui Balta, care pierdut a fost şi s-a aflat şi vine cu mine de la Curtea marelui nostru rege.

Mitran şi Acornion îl salută cu respect, cântărindu-l îndelung din ochi pe tânărul get de la Dunăre.

ACORNION *(către Calopor):* Strămoşul mamei tale, regele Rhemaxos, a fost, din veac, ocrotitorul cetăţilor noastre... *(Către Carp, cu abia stăpânită aprehensiune).* El va fi căpetenia?

CARP: Nu. Deocamdată, comanda mi-a fost încredinţată mie *(cu un zâmbet prietenos faţă de Calopor),* ca mai bătrân.

MITRAN: Atunci, să începem. Regele meu mulţumeşte cu recunoştinţă regelui tău pentru ajutorul făgăduit şi-i spune că i-a bătut pe romani şi a ajuns la Bosfor. Dar, acum, romanii au trimis contra lui cea mai puternică armată a Romei şi sorţii izbânzii sale se pot întoarce...

CARP: Cine o comandă?

MITRAN: Marele Pompei, în persoană.

CALOPOR *(nu se poate reţine):* Pompei? Dacă Pompei se bate cu regele Mithridate, eu mă duc să lupt sub steagurile sale. Am jurat că Pompei va muri de mâna mea!

CARP *(supărat):* Deocamdată, lupţi sub steagurile regelui tău! Şi nu uita că eu am jurat să am grijă de tine.

www.dacoromanica.ro

ACORNION *(cu abia simţită ironie):* Acum înţeleg de ce Burebista, în marea lui înţelepciune, ţi-a încredinţat ţie comanda geţilor de la Dunăre. (Către Calopor) Nu te supăra pe mine, fiu al Şarpelui!

MITRAN *(explică, împăciuitor, ca un bun oriental):* Regele meu are destui oşteni viteji, ca tine, tinere prinţ; cererea lui către regele vostru este mult mai însemnată. *(Către Carp).* Va trebui, prin urmare, ca regele Burebista să coboare mai repede cu oastea spre miazăzi, şi să deschidă al doilea front în Tracia, ca să-l prindem în cleştele nostru pe Pompei şi să pornim, după aceea, împreună, spre Roma.

CARP: Credeţi că s-a ivit timpul potrivit? Ce spui, Acornion? Dacă planul acesta nu izbândeşte, mă tem că voi veţi fi ţapul ispăşitor. Adu-ţi aminte, acum douăzeci de ani, generalul Sylla a distrus Atena, ca răzbunare pentru alianţa ei cu Mithridate.

ACORNION: Aşa e. Dar motivele noastre sunt mult mai puternice să credem că altfel nu se poate. Pompei cunoaşte, pesemne, planul acesta şi, ca să-şi asigure spatele, a dat ordin proconsulului Macedoniei, Caius Antonius Hybrida, să ierneze în cetăţile pontice greceşti.

CARP: Hybrida? Jefuitorul şi ucigaşul geţilor din Scytica Minora? O ia de la început? Dacă-i aşa precum spui, acesta este un motiv de război în toată regula.

ACORNION: Întocmai! Hybrida şi-a anunţat vizita, ba ne-a cerut să pregătim jocuri şi serbări în cinstea lui. Doreşte să-i aducem chiar gladiatori de la Roma. O să ne coste a avere.

CALOPOR *(sarcastic):* Gladiatori de la Roma? O să-i aibă! Cel puţin unul, cu siguranţă.

MITRAN *(serios îngrijorat):* Dacă Pompei cunoaşte, sau măcar bănuieşte, planul nostru, timpul nu mai aşteaptă. Iar dacă

www.dacoromanica.ro

romanii ocupă cetăţile greceşti *(către Carp)*, ieşirea voastră la mare este definitiv închisă. Flota romanilor din Mediterana e, acuma, blocată de noi la Bosfor. Dar, pentru câtă vreme? Mă tem că acesta va fi începutul sfârşitului nostru şi-al vostru.

CARP *(către Acornion):* De câţi militari dispune legiunea macedonică?

ACORNION: Proconsulul ne-a trimis vorbă să pregătim casă şi masă pentru zece mii de oameni.

CARP *(calm):* Dacă vin ca musafiri, sunt mulţi, dacă vin ca inamici, sunt puţini. *(Către Mitran).* Spune-i regelui vostru că se poate bizui pe noi şi că Pompei nu va trece! *(Către Acornion)* Şi-acum, hai să punem la cale, amândoi şi cu flăcăul acesta, masa şi circul proconsulului.

*

Portul şi oraşul cetăţii greceşti Dionysopolis (Balcic), de pe malul mării, semăna cu celelalte aşezări vechi pontice (vezi Histria, Callatis şi Tomis), reproducând în mic pe cele din Grecia veche, mai înainte de cucerirea romană. Descrierea lor amănunţită se află în toate cărţile de istorie antică a civilizaţiei europene. Pe terasele acelui frumos colţ al litoralului Pontului Euxin, care urcă din port spre oraş, se văd case bogate cu vaste grădini, în care sclavii culeg roadele podgoriilor şi ale livezilor de măslini. Ne aflăm pe la sfârşitul lunii metageinion (august-septembrie) şi începutul lunii boedronion (septembrie-octombrie), când ţăranii ară cu plugurile lor de lemn, pregătind pământul pentru grâul şi orzul recoltei următoare, cealaltă aflându-se deja în hambare.

În port se leagănă corăbii greceşti şi stăine şi o triremă romană, iar pescarii îşi repară plasele pe lîngă cherhana. Pe deal se

www.dacoromanica.ro

zăreşte cartierul de vile şi unul din templele lor frumoase, de piatră, al lui Dionysos.

Piaţa centrală din jurul agorei seamănă puţin cu piaţa Argedava, dar arhitectura elenistică, rafinată, se impune prin stilul ei specific, meridional.

Comerţul cotidian continuă, ba chiar, sub un copac, se poate zări un negustor bogat, care cumpără doi sclavi în lanţuri. Atmosfera este însă mai puţin destinsă şi veselă, proprie firii locuitorilor, şi excepţia apare brutal prin marele număr de soldaţi romani, ale căror patrule mărşăluiesc, disciplinat şi impunător, în ţinuta lor de campanie, sub steagul militar cu fascii şi insignele SPQR ale centurionilor. Legionarii romani sînt echipaţi de război, cu cască de fier cu garnituri de bronz, prelungită peste urechi (cassis), platoşă din plăci de fier prinse-n curele (lorica), sabie cu mîner de os (gladius), javelot cu colţar, scuturi de lemn acoperite cu piele groasă, pictată cu blazonul acvilei romane, şi în sandale cu ţinte. Defilarea lor tăcută, de stăpâni, are ceva din sobrietatea orgolioasă a soldaţilor Reich-ului german, desigur, cu două milenii mai înainte.

În fruntea fiecărui grup, câte un cavaler priveşte, de pe cal, cu superioritate, pe localnicii care-şi văd de treburile lor, cu un aer nepăsător. De pe terasa vilei rechiziţionată pentru dânsul şi mobilată cu luxul timpului şi locului aceluia, proconsulul C.A. Hybrida şi locotenentul său, stau întinşi pe câte un fotoliu-pat, privind de sus, cu vădită satisfacţie, panorama ce se desfăşoară la picioarele lor, serviţi de un sclav şi o sclavă, cu fructe şi băuturi răcoritoare. Intră Acornion, urmat de Ahilodor, comandantul grec al pieţei, al cărui aspect militar apare destul de jalnic, în aceste împrejurări.

www.dacoromanica.ro

HYBRIDA: Bun venit, la noi, Acornion; locotenentul meu mi-a raportat că e mulţumit de colaborarea voastră. Ce ştiri mi-aduci?

ACORNION: Totul e pregătit pentru serbările pe care le-ai poruncit.

HYBRIDA: Vom avea şi gladiatori?

ACORNION: Cei mai buni din câţi am avut vreodată. Ne-au costat foarte mult.

HYBRIDA *(cinic):* Oraşul vostru este bogat.

ACORNION: A fost.

HYBRIDA: Dar tu eşti un neguţător avut.

ACORNION: Am fost. Războiul împiedică comerţul pe mare. Iar ca preot al cetăţii, nu mai am îngăduinţa să mă ocup de comerţ.

HYBRIDA *(ironic):* Ca senatorii noştri... Eşti preot al lui Dionysos, mi se pare.

ACORNION: Am fost ales anul acesta.

HYBRIDA *(cu intenţie):* Ştiai că, la Roma, cultul acestui zeu păcătos e interzis? *(Acornion aşteaptă urmarea; ca să afle unde vrea s-ajungă proconsulul).* Aş putea să te pun în lanţuri; sau preferi o amendă onorabilă?...

ACORNION: Proconsulul ştie mai bine ce-are de gând să ordone.

HYBRIDA: Eşti viclean, Acornion... Te iert, de data asta. *(Către locotenentul său)* Mai ales că nu suntem la Roma, iar jocurile lui Dionysos le-ar putea convinge pe femeile voastre să fie mai drăguţe cu soldaţii mei, după... atâtea luni de abstinenţă. *(Râde, amuzat de gluma lui, acompaniat de râsul locotenentului).*

ACORNION: Tocmai despre asta ar avea ceva de spus Ahilodor, comandantul pieţei oraşului.

www.dacoromanica.ro

HYBRIDA *(concesiv):* Vorbeşte, amirale!

AHILODOR: Cetăţenii se plâng de comportarea jignitoare a unora dinte soldaţii romani. Au prădat câteva prăvălii, au intrat şi prin casele unor cetăţeni onorabili şi s-au legat de femeile lor.

HYBRIDA: Aşa e la război... vai de cei învinşi!

AHILODOR: Dar aici nu este război!

LOCOTENENTUL *(insinuant):* Poate că are să fie...

HYBRIDA *(cu „haz"):* Poate că şi este, dar nu ştiai tu. *(Râde iarăşi, răutăcios).* Cine ştie?

ACORNION: Proconsulul ştie mai bine decât noi ce se cuvine, Ahilodor. Noi să ne vedem de treburile noastre, pentru ca totul să se termine cu bine.

HYBRIDA *(concediindu-i):* Da, da, vedeţi-vă mai bine de treburile voastre.

Cei doi greci se retrag, cu o plecăciune demnă, fără grabă.

*

În furnicarul pieţei, pe sub colonade, o tânără femeie romană, însoţită de o sclavă, cumpără legume şi fructe proaspete. Din prăvălia unui Pescar, un tânăr, care seamănă şi el a pescar, o priveşte cu o deosebită luare-aminte. Femeia (Lidia) îl recunoaşte brusc şi scapă din mână coşuleţul, al cărui conţinut se revarsă pe jos. Sclava se apleacă să-l ridice şi să culeagă fructele căzute.

LIDIA: Nu le mai lua de pe jos: du-te la negustor şi cumpără altele.

Sclava ia coşuleţul şi face cale-ntoarsă în piaţă, iar Lidia intră în prăvălia pescarului, care, înţelegând că se petrece ceva neaşteptat, iese dinaintea tarabei sale acoperind interiorul obscur al prăvăliei. Tânărul acela este Calopor, care o cunoscuse cândva

www.dacoromanica.ro

pe femeie, la Roma, şi această nebănuită întâlnire i-a surprins pe amândoi.

CALOPOR: Lidia, ce faci tu aici?

LIDIA: Dar tu, cum ai ajuns aici? Te crezusem mort. Valeria mi-a povestit ce groaznică soartă ai avut, după căderea lui Spartacus. Copilul lor a murit la naştere. Te-am căutat, printre miile de răstigniţi de pe Via Appia...

CALOPOR *(atent, la trecerea unei patrule romane):* Am scăpat. Aici nu putem vorbi. Vino, la noapte, în grădina templului lui Dionysos.

LIDIA: Am să încerc. Nu ştiu dacă voi putea... Dar dacă nu pot?

CALOPOR: Pescarul acesta îţi va spune unde mă poţi găsi.

Sclava s-a apropiat cu coşul; Lidia îl îmbrăţişează din fugă pe fostul gladiator şi iese din pescărie, prefăcându-se că a vrut să cumpere ceva. Ia un peşte de pe tarabă şi plăteşte pescarului, în privirile căruia stăruie o întrebare fără răspuns, şi, continuându-şi drumul, se pierde în aglomeraţia pieţei.

PESCARUL *(dojenitor):* E o mare nesăbuinţă... Nu-ţi dai seama că totul poate să cadă, dintr-o prostie ca asta? Tocmai femeia asta ţi-ai găsit să-ţi ia minţile, şi tocmai acum?

CALOPOR: Cum, adică, „tocmai" femeia asta?

PESCARUL: Tu mă întrebi pe mine? Părea că vă cunoaşteţi foarte bine. Este nevasta proconsulului Hybrida! Trebuie să dispari numaidecât...

O patrulă romană se apropie şi pătrunde în colonade. Pescarul îi face vânt tânărului trac pe uliţa din dos. Ofiţerul roman vine direct spre taraba pescarului. Este chiar locotenentul lui Hybrida.

LOCOTENENTUL: Cine era omul acela?

PESCARUL *(aranjându-şi marfa):* Care om?

www.dacoromanica.ro

LOCOTENENTUL: Cu care ai stat de vorbă adineauri.

PESCARUL: A, mușteriul de-adineauri? Un prăpădit. Voia să cumpere nisetru de Dunăre și n-avea parale nici de-un stavrid... E plină piața de pungași, de la o vreme.

Ofițerul citește în ochii pescarului o undă de batjocură la adresa tuturor „pungașilor" de care e plină piața, și se retrage mofluz, cu oamenii lui.

*

Un grup de ofițeri romani, acasă la proconsul, râd și vorbesc, la un pahar de vin. Îmbrăcată ca o veritabilă matroană romană, Lidia trece printre musafiri, dând porunci sclavelor casei, cu un glas stăpânit.

LOCOTENENTUL *(cu intenție):* Slăvite Caius Antoniu, iată o invitație pe care nici unul dintre bărbații Romei n-ar putea-o refuza. Dar numai cu încuviințarea stăpânei casei.

HYBRIDA *(o strigă, cu falsă politețe):* Lidia!

Lidia se apropie, încercând să-și stăpânească resentimentele. Cunoaște „manierele" soțului ei, dar acum e prea tulburată ca să-i răspundă cu atitudinea ei firească.

LIDIA: M-ai chemat, Caius?

HYBRIDA: Astă-seară vreau să oferim oaspeților noștri o cină de zile mari, demnă de bătrânul Lucullus. Aș dori să poftim și niște... niște distinse persoane din localitate *(râsul ofițerilor denunță destul de limpede sensul cuvântului „distinse")*... Ne dai încuviințarea?

LIDIA: Voi da bucătarilor poruncile de trebuință, ca totul să fie la înălțimea „distinșilor" tăi oaspeți. Numai că eu nu voi putea împărtăși bucuria lor, pentru că intenționam să mă retrag mai devreme și le cer scuze... pentru nepolitețea mea.

www.dacoromanica.ro

LOCOTENENTUL: Iată un răspuns vrednic de o adevărată matroană romană.

HYBRIDA *(bătând din palme):* Se aprobă.

Toţi cei de faţă reiau, cu oarecare deferenţă, aplauzele stăpânului casei, în timp ce Lidia se retrage în apartamentul ei.

*

O seară caldă de toamnă pontică; numai foşnetul arbuştilor tulbură liniştea acestui colţ singuratic al oraşului grecesc. La poalele dealului arde un mic foc de tabără, în jurul căruia trei legionari romani râd soldăţeşte, bând, cu rândul, dintr-o amforă. Rezemat de trunchiul unui smochin, din umbra căruia putea cuprinde cu privirea intrarea grădinii, Calopor aşteaptă cu nerăbdare sosirea fiinţei iubite. O siluetă se strecoară în umbra coloanelor templului, urmată, la scurt timp, de o alta. Sclava Melania a stat o clipă la pândă, apoi, la semnul ei, Lidia, cu capul acoperit de un voal care-i cade pe umeri, se apropie de locul întâlnirii. Un scurt şuierat al gladiatorului, ca un semn de recunoaştere cunoscut, o îndreaptă spre fostul ei iubit.

LIDIA: Am venit. În noaptea asta, încep alaiurile dionisiace şi toată lumea petrece. Abia am reuşit să scap de...

CALOPOR *(cu obidă):* De soţul tău?

LIDIA *(cu un suspin vinovat):* Ai aflat?

CALOPOR: N-am ştiut. Şi n-am crezut când mi-a spus pescarul...

LIDIA: Am crezut că eşti mort, Caló! Părinţii mei m-au silit să mă mărit cu primul venit, când au aflat de păcatul meu. Proconsulul era prietenul familiei...

CALOPOR *(furios):* Patricienii nu se căsătoresc decât între ei şi nu se iubesc decât pe ei.

www.dacoromanica.ro

LIDIA: Şi vara mea, Valeria, era patriciană şi l-a iubit pe Spartacus... Dacă nu era ea, nu te-aş fi cunoscut atunci. Împlinisem 15 ani. Mai ţii minte ospăţul lor de logodnă? *(Îl trage sprea ea, mângâindu-i chipul).* Ai sorbit una după alta cinci cupe de vin neamestecat şi Spartacus te-a dojenit, râzând cu înţeles... Era obiceiul tinerilor traci, de a goli, la ospeţele de nuntă, atâtea pahare câte litere are numele iubitei... *(Îl sărută timid).* Eu n-am înţeles. A doua zi ai atârnat o cunună la uşa casei mele şi a treia zi mi-ai aşternut flori în prag. Nici despre obiceiul acesta n-aveam ştiinţă... Pe urmă am înţeles că aşa începe iubirea. *(Plânge).*

CALOPOR: Ce trist destin a avut iubirea noastră, Lidia!...

Lacrimile lor se întâlnesc într-o îmbrăţişare în care patima şi deznădejdea se amestecă cu uitarea.

LIDIA: Ce cauţi aici? Romanii n-au uitat răscoala voastră şi, când îi prind pe tovarăşii lui Spartacus, îi răpun fără judecată.

CALOPOR: Nici noi nu i-am uitat pe cei şase mii de crucificaţi... Şi nici că bărbatul tău a fost unul dintre călăi...

LIDIA: Ce te-a adus aici?

CALOPOR: Răzbunarea lui Spartacus...

Se aude un zgomot de paşi şi pe zidul alb al templului se profilează umbrele unor soldaţi. Sclava vine, speriată, spre a-şi avertiza stăpâna.

MELANIA: Stăpână, în grădină au intrat soldaţii. Fugi, cât mai ai vreme; voi încerca eu să-i reţin.

LIDIA *(sărutându-l încă o dată):* Când te mai văd?

CALOPOR: Niciodată. Du-te. Nici eu nu pot rămâne aici; Mâine trebuie să mă bat în arenă, fără să se ştie cine sunt. Va fi ultima mea luptă de gladiator...

www.dacoromanica.ro

LIDIA: Am să vin să te văd, pentru ultima oară...

CALOPOR: Nu! Pleacă din oraş, cât poţi de repede. Mai multe n-am dreptul să-ţi spun!...

Melania o smulge din braţele lui şi o trage după ea, în grabă, spre tufişurile din fundul grădinii. Calopor se face nevăzut, în altă direcţie. Se aude glasul locotenentului: „Căutaţi-l pretutindeni. Trebuie să fie pe undeva, pe-aproape!". În acel moment, pe treptele templului începe să coboare spre oraş, cu făclii, surle şi tamburine, alaiul dionisiac, cortegiul alcătuit din bacchante, sileni şi satiri, în frunte cu Marele Pan, cântând din naiul său cu şapte ţevi şi dansând în jurul unei femei frumoase, în văluri transparente, Iris, preoteasa misterelor lui Dionysos, zeul vinului şi al viţei de vie, din cetatea ce-i purta numele. În oraş, orgia şi carnavalul aveau să continue până la ziuă.

Cortegiul carnavalesc se desfăşoară pe ulităle oraşului, îngroşându-şi rândurile dezordonate cu alţi dionisopolitani, mai cu seamă femei, mascaţi în felurite chipuri. Printre ei, spectatorul va remarca un număr de bărbaţi care, mânjiţi pe faţă cu chinoroz, sau drojdie de vin, au aerul că au motivele lor ca să se amestece în alaiul dionisiac.

De pe terasa lui, proconsulul şi oaspeţii săi, printre care se numără câteva femei vesele din port, participă cu chef mare la spectacolul uliţei.

Melania se apropie de poarta casei, când o mână soldăţească o apucă de umăr.

LOCOTENENTUL: Melania, ce cauţi tu pe uliţă, la ceasul acesta? Unde e stăpâna ta?

MELANIA: Acasă, stăpâne. Doarme.

LOCOTENENTUL: Cine poate să doarmă, în noaptea asta? Mai bine făcea o plimbare prin parc...

www.dacoromanica.ro

MELANIA *(inocentă):* Mă duc să-i spun, stăpâne, că vrei s-o pofteşti la o plimbare...

LOCOTENENTUL: Eu pe tine am să te poftesc la o plimbare...

Profitând de înghesuiala din jurul lor, Melania se smulge din braţele lui şi intră în casă. Militarii romani supraveghează cortegiul, căutând parcă pe cineva. Calopor, amestecat în alai, ascunzându-şi chipul, a ajuns în dreptul Marelui Pan, care se uita la el cu interes pe sub masca lui de drac cu coarne şi picioare de ţap. Marele Pan vâră mâna într-o oală cu drojdie de vin şi-l mânjeşte pe Calopor pe faţă, apoi smulge o mască de silen de la un dansator şi i-o îndeasă pe cap tânărului urmărit. Calopor e gata să-i mulţumească străinului binevoitor, când acesta se-apleacă spre dânsul şi ridicându-şi masca de pe faţă i se arată pentru o clipă; este Lai, cu naiul său.

LAI: Gata, ai făcut destule prostii! Când ajungem la colţul uliţei, fugi la corabie.

Colţul uliţei este însă blocat de o patrulă a poliţiei militare romane, care se vede că l-a recunoscut, fiindcă trag săbiile şi se-apropie de el ameninţător. În vacarmul muzicii de carnaval, nu se disting sunetele naiului pe care Marele Pan îl duce la gură, dar la suflarea lui puternică, cei patru soldaţi primesc câte un „proiectil" în gâtlej şi se răsucesc în aer, prăbuşindu-se printre picioarele dansatorilor ameţiţi de vin şi de spectacolul oferit de Iris, purtată goală pe un scut improvizat. Incidentul a trecut neobservat, în nebunia generală.

*

Pe plajă, la picioarele zidurilor cetăţii, câteva barcaze pescăreşti debarcă oameni înarmaţi. De pe ziduri, cineva aruncă scări de frânghie. Oamenii înarmaţi escaladează zidul şi pun stăpânire pe

www.dacoromanica.ro

porți, în timp ce din oraș răsună muzici asemănătoare cu trișcașii și chiuitoarele din Bistrița noastră.

*

Amfiteatrul orașului de pe malul mării, făcut pentru vechile spectacole de teatru grecesc, a fost amenajat în circ pentru romani, amatori de altfel de spectacole, mai violente, care constituie aici majoritatea publicului pestriț. Ofițerii au venit îmbrăcați în togă, numai câteva grupuri de militari, fără sulițe și scuturi, indică prezența oaspeților orașului. O linie de soldați înarmați păzesc, totuși, tribuna oficială (oppidum), în care vom distinge, sub un baldachin de purpură instalat pe patru stâlpi împodobiți la vârf cu acvila romană, statul major al proconsului Hybrida, având la dreapta sa pe Lidia și la stânga pe locotenent. În loja de alături se află notabilitățile orașului, cu Acornion și Ahilodor, care sunt cam neliniștiți, în contrast cu buna-dispoziție a celorlalți, și preoteasa gitană Iris. Oamenii de rând din amfiteatru așteaptă spectacolul cu o firească nerăbdare. Față de publicul obișnuit, acesta face însă o cam ciudată excepție. Numărul mic de femei și absența copiilor ar putea da de gândit ochiului expert al poliției militare romane. Dar sunt cu toți după o noapte furtunoasă. Cele două femei foarte frumoase atrag însă atenția generală: Iris, într-o luxoasă toaletă orientală, ca o adevărată Cleopatră egipteană, pe frunte cu o cunună de frunze de viță legate-n fir de aur, și Lidia, o adevărată fiică a Romei. Părul lung îi flutură în voie pe umeri, dar pe frunte e strâns într-o diademă bătută-n pietre scumpe. Tunica, țesută dintr-o lână albă, fină, și împodobită pe la poale cu un chenar subțire de aur, lasă să se întrevadă silueta ei zveltă și mlădioasă. Peste tunică poartă o palla cu dungi purpurii, ce cade în falduri moi. Grația ei pură contrastează cu chipul viclean și buhăit de viciu

www.dacoromanica.ro

al bărbatului ei, mai în vârstă, dar pomădat şi parfumat, care savurează strugurii tămâioşi şi piersicile de pe o tipsie de argint, pe care odihnesc cupele cu must proaspăt, ştergându-şi degetele pe pieptul togii, prinsă pe umărul drept într-o pafta de aur bătută cu pietre. Hybrida poartă pe frunte coroniţa de lauri a generalilor victorioşi. În momentul la care ne referim în descrierea acestui spectacol, mimii şi măscăricii, îmbrăcaţi în tot felul de piei de animale sau deghizaţi în femei, părăsesc arena circului, alungaţi cu bice pocnitoare de gardienii teatrului, făcând tot felul de giumbuşlucuri, spre hazul spectatorilor. La sunetul trâmbiţelor, ce anunţă şi la corrida intrarea toreadorilor, începe defilarea gladiatorilor, cam o sută, care ies din carcere şi, încolonaţi câte doi, trec prin faţa oppidum-ului, salutându-i pe oficiali. În frunte merg, conform ritualului acestor lupte, un mirmion (gladiatorul înarmat cu scut, cască şi vizieră cu aripioare şi sabie scurtă) şi un retiar (cel înarmat cu o plasă şi un trident). Între aceşti doi gladiatori urma să aibă loc prima luptă din program. Urma un grup de nouă perechi, apoi alte treizeci de perechi, ce aveau să se măsoare între ei, pe rând, ca două mici armate inamice, îmbrăcaţi, pentru ocazie, în uniforme diferite: unii în tunici scurte, de purpură, purtând la coif câte două pene negre (tracii), iar ceilalţi în tunici albastre şi coifuri cu pene albe (samniţii).

Cei o sută de gladiatori fac înconjurul arenei, în aplauzele şi strigătele spectatorilor, dar nu se întorc în carcere, ca de obicei, ci se desfăşoară într-un ring, în centrul căruia rămân cei doi protagonişti. Aceştia fac câţiva paşi până în faţa tribunei şi se opresc dinaintea prezentatorului (lanist), care iese de sub platforma tribunei oficiale şi, întorcându-se cu faţa la public, salută şi anunţă.

www.dacoromanica.ro

LANISTUL: Ave, consule! Jocurile în cinstea ta încep cu lupta pe viaţă şi pe moarte dintre un retiar samnit şi un mirmion trac, cei mai buni gladiatori ai şcolii de la Roma. Faceţi pariurile!

Publicul poate vedea numai chipul retiarului, cu capul gol, deoarece casca uşoară a gladiatorului (mai mult pentru ornament decât pentru protecţie) îi acoperă complet faţa. Prin viziera perforată, ochii sfredelitori ai tracului misterios s-au fixat asupra tribunei. Prinzându-i parcă mesajul nevăzut, Lidia îl priveşte pe gladiator cu o dureroasă duioşie. Ea a gustat din mustul înşelător de pe tablă şi acum goleşte încă o cupă, ca şi cum băutura i-ar da curaj să reziste la sângerosul spectacol ce va urma.

HYBRIDA: Nu-s răi deloc! Tinerii ăştia promit să moară frumos. Retiarul samnit pare mai hoţ... Pariez o mie de sesterţi pe retiar!

LIDIA *(ameţită):* O mie de sesterţi pe gladiatorul trac!

După această deschidere a jocului, spectatorii mizează, în gura mare, pe câte unul dintre adversari, apoi lanistul dă semnalul începerii, reluat de trâmbiţele din cele patru colţuri ale stadionului. Privirile locotenentului se aţintesc brusc asupra semnului de pe scutul tracului. Este semnul Şarpelui, blazonul regal al geţilor de la Dunăre, protectorii seculari ai cetăţilor pontice. Privirea lui înconjoară amfiteatrul remarcând poate ceva suspect.

LOCOTENENTUL *(către proconsul):* Spectatorii au venit fără femei şi copii...

HYBRIDA *(atras de lupta care a început):* Eşti prea familist, iubitule... Vrei să vină toţi cu nevasta, ca mine?

Mirmionul a luat poziţia în gardă, cu stângul înainte şi toată greutatea corpului pe genunchii îndoiţi, ţinând sabia în jos,

www.dacoromanica.ro

paralel cu şoldul drept, în aşteptarea atacului retiarului. Acesta face o mişcare derutantă, apoi, cu o săritură de tigru, aruncă plasa asupra gladiatorului, pregătindu-şi tridentul spre a-l străpunge. Acesta evită, în ultimul moment, plasa, care-l depăşeşte, zburându-i pe deasupra capului. Trece la atac, luându-se după retiar, care fuge să-şi recupereze plasa. Când îl ajunge din urmă, acesta se răsuceşte brusc şi-l atacă cu tridentul, care, însă, nu-l atinge şi e deviat, la distanţă, de scutul mirmionului. Atunci, retiarul reia plasa şi o azvârle-n plin, acoperindu-şi adversarul. Mirmionul se zbate-n ochiurile de sfoară tare, încercând să scape, în timp ce retiarul ajunge la tridentul său şi se repede la victimă. Dar tracul, printr-o sforţare a braţelor sale puternice, rupe ochiurile şi se ridică de jos, încurcat, totuşi, cu picioarele-n plasă. Tridentul izbeşte, şi scutul îi sare-n ţăndări. Lupta continuă, dovedind, din ambele părţi, o înaltă profesionalitate, dar ceva nu e în regulă cu lupta asta: nu curge sânge. În sfârşit, gladiatorul îşi desfăşoară plasa în care-i erau prinse picioarele şi, cu un gest de adevărat pescar din Deltă îl prinde pe retiar în propria-i armă, culcându-l la pământ, la un pas de tridentul său. Cu gestul clasic al învingătorului, priveşte-n sus, aşteptând semnul de graţie sau de osândă, al proconsulului. Un observator mai atent ar putea remarca, totuşi, că jocul gladiatorului s-a deplasat treptat spre tribuna oficială, iar finalul luptei are loc doar la o aruncătură de băţ de înaltul sărbătorit. Acelaşi observator avizat ar fi surprins că cele 39 de perechi de gladiatori de pe marginea arenei s-au întors cu faţa spre public, cu armele pregătite, împotriva cu totul altui adversar decât vecinul lor apropiat, şi caută din ochi togile şi uniformele militare, cum pândeşte vânătorul vânatul său.

www.dacoromanica.ro

În clipa în care Hybrida, furios că a pierdut pariul, întinde braţul cu degetul mare în jos, semnul de moarte, gladiatorul nu execută acest ordin mut şi, dimpotrivă, îşi ajută partenerul să se ridice din praf, ca la un final de piesă, la cortină. Gladiatorul face doi paşi înainte şi-şi scoate casca. Vederea chipului său îl umple de groază şi de furie pe roman. Este Calopor, care seamănă în chip fantastic cu Spartacus. Toţi se ridică în picioare, paralizaţi de frică.

HYBRIDA: Spartacus!... La arme!

În acelaşi moment, gladiatorul smulge tridentul şi-l azvârle, cu putere şi precizie, în proconsul; însă acesta, cu o mişcare instinctivă, îşi face scut din trupul Lidiei şi tridentul îi străpunge acesteia pieptul. Întreg amfiteatrul devine un vacarm de ţipete de groază. Calopor se repede spre tribună, escaladând-o dintr-un salt, cu un urlet de fiară rănită, şi-l străpunge pe Hybrida. Moartea proconsulului e semnalul aşteptat de gladiatori, care năvălesc asupra romanilor şi începe un măcel nemilos. Locotenentul îşi revine din stupoarea de o clipă şi repetă ordinul comandantului său, al cărui leş sângerând zace prăbuşit peste jilţul purpuriu.

LOCOTENENTUL: La arme, Romani!

Disciplina de luptă a soldaţilor romani îşi spune acum cuvântul. Trâmbiţele lor de luptă sună apelul. Într-o ordine verificată în lungi bătălii, ei se adună în formaţie de luptă şi se retrag spre oraş, răspunzând, lovitură contra lovitură, inamicului furios, surprinşi, totuşi de sprijinul dârz şi curajos, pe care localnicii îl dau adversarilor lor.

Calopor uită de toţi şi de toate, ţinând în braţe trupul Lidiei care abia mai respiră. Ochii lor sunt plini de lacrimile despărţirii supreme.

www.dacoromanica.ro

CALOPOR: De ce ai venit aici? Lidia, de ce?... Lidia, dragostea mea, de ce?...

LIDIA *(îl mângâie pe obraz, cu un ultim gest de tandreţe):* E mai bine aşa... Caló, să nu mă uiţi...

Lupta continuă până în piaţă, unde călăreţii romani, alertaţi, se alătură camarazilor lor. Dar agora a devenit o capcană pentru romanii împroşcaţi, de la ferestrele caselor, cu săgeţi, pietre şi tot felul de proiectile improvizate.

Poarta cetăţii se deschide şi intră, cu calul în spume, un centurion, care raportează locotenentului.

CENTURIONUL: Azi-noapte, armata lui Burebista a ocupat cetăţile Histria, Tomis şi Callatis şi vine spre noi!

La ordinul locotenentului, romanii se retrag din oraş, ieşind precipitat din cetate. Dar, abia ieşiţi, porţile se închid şi se barichează în urma lor, cei rămaşi fiind măcelăriţi de gladiatori şi de locuitorii înarmaţi, ieşiţi pe uliţe.

Pe dealurile din jurul cetăţii, apare armata geto-dacilor, sub comanda lui Burebista. Alături de el e Viscol, cu coif şi zale, şi în spatele acestuia e Comata, agricultorul, fostul tovarăş al lui Calopor; ei îi urmăresc pe romani cum vin, ca oile la abator. Viscol ridică sabia lui mare şi o ţine o clipă aşa, apoi o coboară brusc, şi atacul general începe. Pe zidurile cetăţii au luat poziţie de apărare localnicii, sub comanda lui Carp, Lai şi Ahilodor, lângă care Acornion priveşte calm desfăşurarea atacului vijelios al geto-dacilor asupra resturilor armatei romane, prinsă la mijloc, fără scăpare.

*

Pe malul Mării Negre trece o lungă coloană militară geto-dacică, în marş de campanie, cu cavaleria în frunte, urmată de pedestraşi, maşinile de război şi căruţele cu bagaje trase de boi,

www.dacoromanica.ro

încheindu-se cu o ariergardă călare. Pe culmea dealului, trec, în monom, călăreții răzleți, care păzesc coloana de la distanță, în pustietatea uscatului dobrogean. Viscol călărește la pas, gânditor, după stegarul armatei, care poartă insignele lui Burebista. În urma lui vin trei chipeși călăreți, trei vechi prieteni, cu care am făcut cunoștință la începutul povestirii noastre: Comata, vesel, Calopor, trist, și Lai care le cântă din fluier, un cântec de dor. Aparatul se depărtează, cuprinzându-i pe toți, odată cu marea la orizontul căreia o corabie se apropie încet.

*

În portul cetății grecești, o corabie se leagănă la ancoră, sub pavilionul flotei getice.

Pe terasa casei, odinioară ocupată de Hybrida, Acornion și Carp îl așteaptă pe Ahilodor, care-l conduce aici pe Mitran. Acesta vine îmbrăcat în veșminte de doliu.

MITRAN: Prieteni, mă bucur să vă revăd, dar veștile mele vor fi doar spre bucuria dușmanilor noștri... Regele meu nu mai este! El, al cărui strămoș, după tată, a fost Darius, fiul lui Hystaspe, iar după mamă, Alexandru cel Mare, a fost părăsit de oaste și de copiii lui și omorât ca un câine!...

CARP: Și gândul se sperie, la vestea asta, prietene Mitran...

ACORNION: Dar Pompei?

MITRAN: Pompei ne-a ocolit, mai întâi, cucerind și jefuind, pe rând, toate regatele vecine, din Armenia, până la Marea Roșie. Când s-a întors la noi, era rege al regilor Orientului, cu carele pline de bani și de scule prețioase, împărțind aur și făgăduieli, în jurul său, tuturor șovăielnicilor și trădătorilor.

Pe terasa unde are loc această conversație, se vede marea, până departe, extinzându-și orizontul în imaginația spectatorului, spre cetăți în deșert, cu oaze și caravane de cămile, cu călăreți

www.dacoromanica.ro

africani numizi ce poartă în loc de coifuri capete de lei sau scuturi din blană de tigru şi, suprapus, chipul impunător al lui Mithridate, din portretul care l-a inspirat şi pe Racine pentru celebra tragedie ce-i poartă numele şi în care i-a înţeles, atât de bine, politica:

„Si dans tout l'univers quelque roi libre encore,
Parthe, Scythe ou Sarmate aime sa liberté,
Voilà nos alliés: marchons de ce côté!"

(Racine, *Mithridate*, 1, 3)

Regizorul filmului poate, de asemenea, răspunde tentaţiei de a-i contrapune chipul, frumos şi triumfal, al lui Pompei, în armura lui de aur, primind, pe o tipsie, capul lui Mithridate – precum Irod, capul lui Ioan Botezătorul – oferit de fiul său, Farnace, în schimbul păcii şi al recunoaşterii lui ca rege-client al regelui regilor Orientului.

AHILODOR: Aşa fac toţi proconsulii romani... Cum a murit Mitridate?

MITRAN: Soţia lui, Stratonice, l-a vândut lui Pompei, ca să-l întroneze pe fiul ei, dar celălalt fiu al regelui, Farnaciu, a răsculat armata, promiţându-le comoara lui Mitridate dacă-l proclamă rege pe el! Scârbit de toate, regele a chemat tihna morţii... Pe urmă, familia a venit, i-a tăiat capul şi i l-a oferit, pe o tipsie de aur, marelui Pompei!...

ACORNION: S-a sinucis Mitridate?

MITRAN: A luat otravă, dar nu putea muri. Şi atunci a rugat, cu ochii în lacrimi, pe cel din urmă prieten al său, să-i curme suferinţa...

CARP: Şi, cine a fost acela?

MITRAN: Eu!... Regele meu mi-a dat mai înainte o scrisoare pentru regele tău... Acuma Pompei e la Roma, unde s-a

www.dacoromanica.ro

proclamat un triumvirat pentru puterea supremă: Pompei, Crassus şi Cezar...

ACORNION: Va trebui să plec la Roma...

*

E iarnă la Argedava. În palatul lui Burebista asistăm la una din serile sale de sfat, la gura focului, cu sfetnicii lui, în aşteptarea ambasadorului său de la Roma. Sunt de faţă: Deceneu, Viscol, Viezure, Carp, apoi Dulla îmbrăcat în haina dacică şi Ina (relaţiile dintre aceştia apărând mult mai apropiate), misteriosul Lai şi Calopor, a cărui stare sufletească depresivă nu promite nimic bun.

BUREBISTA: Mitridate ar fi meritat o soartă mai bună...

DECENEU: Visul lui a fost prea mare pentru lumea şi puterile lui...

VISCOL: Ce periplu de necrezut! Fugi din Armenia, cu romanii după tine până-n Caucaz, ocoleşti marea noastră; dinspre partea sciţilor, pe la Olbia, vii la Dunăre şi cobori la Bosfor, în spatele romanilor...

VIEZURE: Acest periplu este astăzi un fapt împlinit, care le-ar putea da-n gând şi romanilor să-l înfăptuiască şi într-o bună zi ne-am putea trezi cu Pompei sau cu Cezar *ante portas*. Romanii sunt un popor ticălos... dar la războaie se pricep!

BUREBISTA: Aceasta seamănă cu avertismentul din scrisoarea lui Mitridate. Planul său, pe care ni-l lasă moştenire, era să traverseze Tracia şi Macedonia, apoi Panonia şi să intre în Italia prin Ţara galilor, cu care, în acest scop, îşi făcuse relaţii şi nădăjduia că ura faţă de jefuitorii neamurilor, *latrones gentum*, şi cotropitorii universului, *raptores orbis*... să aducă în tabăra sa şi alte popoare alpine şi peninsulare...

www.dacoromanica.ro

CALOPOR *(tresare din ciudata lui stare de somnolenţă):* Acesta era şi planul lui Spartacus!

DECENEU: Şi soarta lor a fost asemănătoare...

CARP *(către Viezure):* Ai spus că romanii sunt un popor ticălos? Să ştii că greşeşti! Nici un popor nu e ticălos, dacă-şi vede de casa şi masa lui. Dacă nu-l apucă beţia puterii şi se pofteşte-n casa şi la masa altuia, ca proconsulul Hybrida...

Amintirea proconsului Hybrida îi produce o strângere de inimă lui Calopor, care nu-i scapă prietenului său Lai şi celorlalţi.

DULLA *(către Carp):* Dintre toţi cei de faţă, eu aş putea şti ceva mai mult despre firea romanilor de la Roma, poate tocmai fiindcă eu sunt un roman din Dacia.

DECENEU: Tu eşti un prieten de-al nostru, dovedit la greu, şi mi se pare că *(priveşte, cu un zâmbet părintesc, spre Ina)* vrei să devii şi un frate de-al nostru...

BUREBISTA: Cred că înţeleg ce-ai vrut să spui, Dulla!... Romanii sunt oameni înzestraţi cu o mare ascuţime a minţii şi cu un înalt simţ al justiţiei. Au luptat cu eroism pentru libertatea lor; au făurit şi făuresc măreţe lucruri... Am învăţat şi noi de la ei câte ceva. Dar beţia puterii patricienilor s-a întins, din păcate, asupra poporului!... Sunt şi la Roma oameni cinstiţi; de fapt, cei buni au fost răpuşi de ceilalţi, sau sunt surghiuniţi, ca tine. *(Râde).* Deşi, în formă, legile romane sunt cele mai bune din lume. Nu? *(Către Lai).* Mai cântă-ne ceva, tinere Orfeu!

LAI *(recită, pe acordurile lirei, ca o aluzie la Dulla):*

„De al Troei rege Priam, fiu mezin,
Cât încă sunt cu voi aici – agale,
Voi povesti: cum a sorbit din plin

www.dacoromanica.ro

Iubirea, cu amarurile sale,
Şi bucurii, şi-apoi cumplita-i jale.
Ajută-mă, zeiţă, să înstrun
Trist viersul meu ce plânge când îl spun.

Voi ştiţi cum grecii, straşnic înarmaţi.
Porniră cu o mie de catarge,
La Troia, şi ani zece îndelungaţi
Bătură-n zidul ei, cătând a-l sparge,
Spre-a răzbuna în ochii lumii large
Cea faptă a lui Paris, ticăloasă,
Răpind-o pe Elena lor frumoasă".

Pe aleea cunoscută, ce duce la intrarea palatului, acum înzăpezită, un grec impunător se apropie, salutat cu respect de Viezure, în cojocul lui de urs, care-l primeşte în capul scării şi-l conduce la rege.

BUREBISTA: În sfârşit, iată că ai sosit, Acornion.

ACORNION *(se închină ceremonios): Prótu kai megistu gegonotos epi Trakes basileon.* (Te salut, cel dintâi şi cel mai mare dintre regii din Tracia).

BUREBISTA *(răspunde protocolului): En te prote kai megiste philia.* (În cea dintâi şi cea mai mare prietenie).

După saluturile în limba oaspetelui, Burebista îl invită pe prietenul şi ambasadorul său, să-i povestească cele întâmplate, în lungul răstimp al călătoriei sale.

BUREBISTA: Ei, Acornion, ai lipsit cam multişor de la curtea noastră. Ce noutăţi ne-aduci de la Roma? Ce noi războaie plănuieşte Senatul patricienilor? *(Cu amară ironie)* Ca de obicei, contra acelora a căror înfrângere promite cele mai bogate prăzi?!...

www.dacoromanica.ro

ACORNION: Cea mai însemnată dintre ştirile mele, aflu că ţi-a fost cunoscută şi te-a întristat destul, ca s-o mai spun o dată. De aceea, voi începe cu o veste bună pentru cineva de aici. Triumvirii au graţiat pe toţi surghiuniţii dictatorului Sylla. Cato îl felicită pe arhitectul domniei-tale şi-l pofteşte să-şi revadă prietenii, pe Cassio, Brutus şi ceilalţi...

DULLA: Şi Cicero?

ACORNION: Cicero a fost exilat de Cezar.

BUREBISTA: Începe bine! Te ascultăm, Acornion, vremea nu ne zoreşte...

ACORNION: Deci, Cezar a câştigat războiul cu galii. Înalta nobleţe şi eroismul lui Vercingetorix, la Alesia, nu l-a împiedicat pe Cezar să-l pună-n lanţuri şi să-l trimită la moarte.

DECENEU: Regele cunoaşte acestea. Ne-a povestit Sved, mesagerul Cerbilor... Spune mai departe.

Aparatul îl părăseşte pe Deceneu ascultând vocea lui Acornion, care vorbeşte despre prezenţa sa la Roma, şi spectatorul pătrunde, treptat, în timpul şi locul povestirii sale, acompaniată de cântecul lui Lai, când nostalgic, când furtunos.

ACORNION: Mărite rege, m-ai întrebat ce războaie mai plănuieşte Senatul roman? Ei bine, află şi miră-te: Pompei plănuieşte războiul contra lui Cezar...

*

La poalele Alpilor, în mijlocul taberei lor, cele patru legiuni din Gallia Cisalpină, care-l însoţesc pe Cezar în Italia, aşteaptă în formaţie pentru raport sosirea comandantului lor suprem. Sunt puternici şi trufaşi, în ţinuta lor de regimente de gardă. Cei doi ofiţeri superiori din imediata sa subordine, Fabius şi Labienus, strălucesc în armurile lor pline de decoraţii. Ei îl însoţesc pe

www.dacoromanica.ro

Cezar, care vine din cortul său, apoi iau poziția în fața frontului, unul la flancul stâng, celălalt la flancul drept și comandă onorul la general.

LOCOTENENȚII: Ave Caesar Imperator!

Acest salut era obișnuit în cadrul armatelor romane care au luptat multă vreme împreună departe de Roma. Întreaga oștire repetă acest salut.

CEZAR *(adresându-se legiunilor sale):* Camarazi, Gallia a căzut! Sub steagurile mele ați dobândit slavă și avere și ați ucis un milion de barbari. În sacii voștri de campanie s-a adunat mai mult bănet decât în pungile senatorilor de la Roma!

Soldații aprobă acest bilanț glorios, repetând: „Ave Caesar Imperator!"

CEZAR: Astăzi se împlinesc șapte sute de ani de la fundarea Romei. Cei ce mă vor urma vor fi mândri de clipa aceasta, și gloria lui Cezar le va încununa memoria pentru încă șapte sute de ani! *(Urale).*

*

În cortul lor, locotenenții discută sensul acestui apel adresat de general soldaților, în locul unui bun-rămas, deoarece, conform legii romane, nici un comandant nu putea intra în Italia, decât după ce și-a lăsat soldații la vatră.

LABIENUS: Credeam că Cezar va face elogiul de bun-rămas, dar discursul lui semăna mai mult cu altceva...

FABIUS: Cezar a așteptat ca victoria noastră în Gallia să-i fie răsplătită de Senat cu titlul de consul...

LABIENUS: Pentru aceasta există legi la Roma. Soldații sub arme nu votează în For...

www.dacoromanica.ro

FABIUS: Dar soldaţii pot face Forul să voteze... Dacă Colegiul augurilor proroceşte că Cezar salvează patria? *Salus reipublicae suprema lex!...*

LABIENUS: Şi cine-i garantează asta, Fabius?

FABIUS: Preşedintele colegiului augurilor, tribunul Marc Antoniu...

LABIENUS: Frumuşelul a ajuns chiar aşa departe? De-asta l-a scutit Cezar de armată!

FABIUS: Pe Cezar l-a costat operaţia asta opt milioane...

LABIENUS: Dar tribunii poporului vor opune veto!

FABIUS: Se vede, Labienus, că la viaţa de cazarmă te pricepi mai bine decât la viaţa politică. Tribun a fost ales amicul său Curion... Alte opt milioane!

LABIENUS: Cezar şi-a investit bine aurul galilor...

FABIUS: O parte, Labienus, o parte...

LABIENUS: Partea leului. *(Cugetă).* Tovărăşia leilor nu mi-a plăcut nici la circ. Rag prea tare şi miros urât...

FABIUS: Banii nu au miros... camarade!

*

Vocea lui Acornion intervine iarăşi din off, spre a face legătura dintre scenele relatate din auzite sau văzute de dânsul. La acestea din urmă, regizorul va fi atent ca povestitorul să apară, uneori, în cadru.

Ne aflăm în Forul roman, pe treptele Senatului, unde cetăţenii s-au adunat să afle dacă zvonul războiului civil se adevereşte. În sala monumentală, luxoasă, cu bănci de marmură şi perne de purpură şi splendide mozaicuri pe podea şi plafon, senatorii vorbesc şi se întrerup, ca toţi latinii.

CONSULUL MARCELLUS: Cezar a intrat în Italia fără să depună armele. Legea e dură, dar e lege şi pentru el! Apreciem victoriile sale, dar ce face el acum îl dezonorează!

www.dacoromanica.ro

TRIBUNUL CURION: Marcellus, consule, să nu ne pripim. Generalul poate fi inculpat şi scos în afara legii dacă trece râul Rubicon, adică dacă într-adevăr marşul său ameninţă Roma, precum vrei să insinuezi. Poporul are încredere în Cezar.

MARCELLUS: Dacă tu vorbeşti în numele poporului, Curion, Cezar nu şi-ar fi putut plăti un mai bun avocat. Ce spune Cicero?

CICERO: Armele să cedeze în faţa togii! Dacă Cezar trece Rubiconul, face un gest de agresiune contra Statului şi va trebui să suporte rigorile legii.

MARCELLUS: Şi tu, nobile Brutus, care eşti ca şi un fiu pentru Cezar?

BRUTUS: Îl iubesc pe Cezar ca un fiu, mi-e prieten, *sed magis amica veritas!...*

CICERO: ...„Dar şi mai bun prieten mi-e adevărul". Nu-i lămurit, Brutus! Alege, dintre două rele, pe cel mai puţin rău! Adevărul, sau Cezar!

Atunci când Senatul se amuza de acest tur de elocinţă al lui Cicero, un ofiţer roman dă buzna, printre coloane, strigând.

LABIENUS: Cezar a trecut Rubiconul. Zarul a fost aruncat!...

Deasupra vacarmului ce se ridică din Senat şi din For, răsună celebra maximă din dreptul roman:

MARCELLUS: Salus reipublicae suprema lex esto!...

În numele poporului roman, Cezar este demis din toate funcţiile sale. Din acest moment, Pompei, rămas *consul sine collega* preia conducerea armatei pentru apărarea Republicii...

Pompei apare pe treptele Senatului, cu faţa la poporul care-l aclamă atunci când Marcellus îi pune pe frunte cununa de lauri

www.dacoromanica.ro

a comandantului suprem. Acornion se apropie de el şi-i spune câteva vorbe, pe care Pompei le ascultă distrat, cu oarecare condescendenţă.

*

Îl revedem pe Acornion la palatul lui Burebista, pe locul său, unde întreaga asistenţă îl ascultă cu multă luare-aminte.

BUREBISTA: Dar ce dorea Cezar, pentru sine, pentru Roma? Care sunt proiectele lui?

Acornion îl citează, în traducere, pe Cezar, care-l dublează din off în latineşte, până când aparatul se fixează pe Cezar.

ACORNION: Dictatura sa! „Nu-i loc de a ezita într-un proiect care, pentru a fi lăudat, are nevoie să fie executat".

VOCE CEZAR: *Nullus cunctationi locus est in eo consilio, quod non potest laudari, nisi per actam...*

Cezar ocupă acuma clădirea Senatului, înconjurat de legionarii săi, comandaţi de Fabius. În jurul său apar Curion şi Marc Antoniu, un bărbat frumos, de statură herculeană, precum şi alţi partizani ai săi, printre care pretorul Lepidus.

CEZAR: Consulii fiind fugiţi din Roma, în cap cu viteazul Pompei *(râsete)*, statul nu poate funcţiona normal. Îl invit, deci, pe pretorul Lepidus să facă o propunere în faţa Senatului.

LEPIDUS: În împrejurările critice prin care trece statul, propun o lege care să reinstaleze dictatura, până la viitoarele alegeri consulare, de peste două săptămâni. Cine este pro?

Senatul-marionetă al lui Cezar votează în unanimitate, ridicându-se în picioare şi salutând cu braţul drept întins şi apoi şed jos. Se ridică Marc Antoniu, trecând mai în faţă.

MARC ANTONIU: Văzând unanimitatea Senatului, şi considerând ca o trădare absenţa consulului rebel Pompei, propun

www.dacoromanica.ro

ca Cezar să fie numit, de pe-acuma, *consul sine collega şi dictator perpetuus.* Consult în acest scop şi vocea poporului.

Reprezentant al acestei vox populli, tribunul Curion simte de datoria sa să răspundă invitaţiei amicului său.

CURION: Tribunii poporului, adică eu însumi şi Marc Antoniu, care este şi Mare preot al Colegiului augurilor, propunem pe marele Cezar şi pentru funcţia de *pontifex maximus,* care i-a fost răpită pe nedrept de rebeli, şi de tribun al poporului, pe viaţă.

TOŢI ÎN COR: Ave Caesar! Ave Caesar!

Cezar se află acum pe aceeaşi înaltă tribună de pe treptele Senatului, din faţa Forului, aclamat de mulţimea plebei şi de soldaţii săi, cărora le dă tonul locotenentul său Fabius, alături de care remarcăm apariţia unui soldat galo-roman, cu un ochi ascuns sub un bandou de piele şi-n care îl vom recunoaşte pe Hirpus, şeful trădător al dacilor agatârşi, salvat de la moarte pe semne de o patrulă de celţi. Cezar priveşte plebea cu un aer imperial, scărpinându-se în cap cu degetul mic, ca să nu-şi deranjeze coafura pomădată, capul său fiind pe jumătate pleşuv sub cununa de lauri.

Hirpus pare o cunoştinţă apropiată a lui Fabius după felul în care îşi vorbesc. Întâmplarea face ca Acornion să fie în preajma lor în For.

FABIUS: Cezar va fi împăratul lumii.

HIRPUS: O lume din care va lipsi cel mai mare şi mai bogat regat din vecinătatea Romei.

FABIUS: Ce regat?...

HIRPUS: Regatul lui Burebista!

Acornion ciuleşte, literalmente, urechile, la numele regelui său şi se strecoară mai aproape de ei.

www.dacoromanica.ro

FABIUS: Cezar are proiectele lui şi în acea parte a lumii, nobile Hirpus. El nu lasă, ca Pompei, lucrurile la jumătate...

HIRPUS: Nădăjduiesc că eu nu voi lipsi din proiectele sale. Dacă dispare Burebista, un rege-client al lui Cezar, ar fi, aş fi...

FABIUS: Poate că Cezar va fi sfătuit de prietenii lui că un nobil dac, deposedat de Burebista, i-ar fi mai util şi mai credincios decât alţi pretendenţi...

HIRPUS: Un sfat bun, ca acesta, merită tot aurul Daciei!

FABIUS: O parte, Hirpus, o parte... Nu uita partea leului...

Pe malul Mării Adriatice, în cortul său somptuos, Cezar, înconjurat de statul său major, îşi cântăreşte din ochi forţele terestre şi navale cu care-l va lovi pe Pompei. Dinaintea sa e întinsă harta sud-estului Europei şi Orientului mijlociu, de la gurile Dunării şi până la gurile Nilului.

CEZAR: Pompei s-a retras în Tracia. Oriunde se va retrage îl voi distruge, pentru că imperiul roman trebuie să aibă un singur stăpân şi va cuprinde lumea!

FABIUS: Un singur regat nu se va lăsa cuprins în imperiul acesta, Cezar, pentru că la hotarul lui a fost oprit şi Dariu al lui Histaspe şi Alexandru Machedon...

(Arată pe hartă). Aici, la Dunăre.

CEZAR *(imperial):* Viitoarea mea carte se va intitula „De bello dacico" *(În mare, strateg).* Vom ocoli Marea Neagră de la răsărit spre apus, căzându-le-n spinare fără veste, ca leul, în timp ce garnizoanele din Panonia şi Moesia inferioară vor face joncţiunea...

FABIUS *(îl întrerupe, provocator, cu o ironie socratică):* Burebista cunoaşte şi planul acesta, slăvite Cezar; el nu-i cocoşelul galic...

www.dacoromanica.ro

CEZAR *(sincer admirativ, în realismul său rece):* Bravul şi enigmaticul meu Burebista! Misteriosul arhitect al tuturor alianţelor inamicilor Romei! Cu Mithridate, contra lui Pompei; cu galii contra lui Cezar... Între timp, el îi bătea pe celţi şi ocupa cetăţile noastre pontice...

FABIUS: Barbarul de la Dunăre tace şi face!

HIRPUS *(cu vădită invidie):* E un lup bătrân, care se pricepe la vânat. Mai ales în pădurile lui...

CEZAR *(oferindu-i, pe ocolite, o şansă anume):* Lupul bătrân sfârşeşte în colţii puilor lupoaicei, când le-a venit vremea. Ce spui, Fabius? Nu cunoşti vreun lup tânăr prin pădurile Daciei?

FABIUS *(arătând spre Hirpus):* Cezar, *ecce lupus!* Lupoaica romană l-a şi fătat pe viitorul *rex dacorum!*

CEZAR *(profetic, privind orizontul):* Am avut aurul Orientului şi fierul Occidentului. Acum ne trebuie mai mult, pentru că suntem mai mulţi şi mai puternici. Va trebui să cucerim *(la privirea lui Hirpus, se corectează)* să eliberăm singura ţară care le are din belşug pe amândouă: Dacia! Voi trece Dunărea, aşa cum am trecut Rubiconul!

Hirpus pune genunchiul la pământ, în faţa lui Cezar, iar acesta ridică braţul drept deasupra lui, ca o binecuvântare:

CEZAR: Dacia felix!

*

Privind de pe celălalt mal al mării Adriatice, Pompei, înconjurat de consulii şi senatorii legiutori ai Romei (minus Cicero, care se retrăsese prudent), are la dreapta sa pe locotenentul Labienus, care-l abandonase pe Cezar.

POMPEI: Ne instalăm aici, pentru a avea necontenit sprijinul galerelor noastre. Am scufundat flota lui Marc Antoniu; Cezar nu poate trece marea înot...

www.dacoromanica.ro

LABIENUS: Cezar este plin de neprevăzut. Am luptat cu el în Gallia şi a biruit în condiţii mai grele...

POMPEI: Cunosc „De bello gallico", Labienus!...

LABIENUS: Tactica lui favorită este izolarea inamicului de baza de aprovizionare. Or, baza noastră de aprovizionare este Tracia. Acolo, în spate, avem munţii. Dacă – presupun, prin absurd, Pompei! – Cezar ocupă acele poziţii, noi, între el şi mare, nu mai avem altă şansă decât fuga în Egipt!...

POMPEI: Da, da, poate că e logic ce spui... Îl vom aştepta pe Cezar în Tessalia *(arată pe hartă)*, aici, pe câmpiile de la Farsala... Şi, fiindcă e vorba de Tracia... A venit la noi un sol grec al tracilor lui Burebista? Chemaţi-l!

Este adus, în cortul lui Pompei, deschis cu faţa la mare, Acornion, în veşmintele lui de nobil grec. Se înclină dinaintea sa, iar romanul îl poftеşte pe un jilţ în faţa lui.

LABIENUS: Marele Pompei doreşte să ştie pentru ce ai venit în tabăra noastră.

ACORNION: Am fost la Roma şi l-am văzut pe Cezar triumfând în For...

POMPEI *(sarcastic)*: Scurt are să-i fie triumful, dictatorului...

ACORNION: Aceasta o ştiu numai zeii. Ceea ce ştiu eu, Acornion, şi va şti curând marele meu rege Burebista, este însă foarte sigur, şi cred că marele Pompei îmi va da dreptate.

POMPEI: Te ascult, Acornion.

ACORNION: Cuprins de nebunia lui imperială, Cezar vrea să treacă Dunărea şi să cucerească Dacia.

POMPEI: Ca să ajungă la Dunăre, trebuie să treacă mai întâi peste cadavrul meu.

ACORNION: Dacă va trece, regele meu va trece, cu cei două sute de mii de soldaţi ai săi, peste cadavrul lui Cezar!...

www.dacoromanica.ro

LABIENUS: Ai zis două sute de mii?

ACORNION *(negustoreşte):* Bob numărat!

POMPEI: Burebista s-a mai bătut cu romanii?

ACORNION: I-a bătut pe romani, nu de mult, în Scytica Minora... dacă v-aduceţi aminte.

POMPEI *(îşi aduce aminte):* Da... proconsulul Hybrida!... Insinuezi că m-ar fi bătut şi pe mine?

ACORNION: Eu? Nici gând!

POMPEI: Bine, du-te la regele Daciei şi spune-i că, dacă mă ajută în războiul cu Cezar, cu armată şi cele de trebuinţă, Pompei va fi prietenul lui Burebista şi oricând, la Roma, cuvântul său va fi ascultat cu respect, ca de la egal la egal. Du-te, Acornion şi grăbeşte-te pentru răspuns!

Aparatul face o trecere şi se fixează pe Acornion, care se uită la Burebista. Regele se plimbă prin încăpere, muncit de o idee ce i-a venit, dar ale cărei urmări îi apar confuze, şi, pentru prima oară, nu poate lua singur una dintre acele hotărâri lucide şi repezi cu care ne-a deprins. Îl priveşte în ochi pe Deceneu, care-l urmăreşte în plimbarea lui gânditoare. Cu un gest domol, Lai îşi încarcă fluierul-armă cu o săgeată înveninată. Deceneu aşteaptă ceva.

BUREBISTA *(către el):* Ce e de făcut?

DECENEU *(l-a înţeles şi-l susţine):* Romanii au o zicere care nu-i lipsită de înţelepciune... *(Burebista îl întreabă din ochi). Ex malis eligere minima...*

DULLA *(traduce):* „A alege din două rele pe cel mai mic". Cicero!

Burebista se uită la Dulla cu luare-aminte, de parcă ar vrea să afle cât de credincios îi este romanul acesta, cu care a încuviinţat să se mărite nepoata lui.

www.dacoromanica.ro

BUREBISTA: Dulla, prietene, ai fost iertat de Senat. Amicii tăi te aşteaptă. Du-te la Cicero şi la ceilalţi, la Cassio şi Brutus. Află ce cred ei despre noi şi spune-le că noi nu vrem război cu Roma, decât dacă războiul acesta ne este impus, de nebunia imperială a lui Cezar... Înţelegi?

DULLA: Înţeleg că nebunia imperială a lui Cezar trebuie oprită!

BUREBISTA: Iar tu, Acornion, du-te în Tessalia, la Pompei, să-i duci răspunsul nostru la solia ta.

Intervenţia ironică, în surdină, a „cântării" lui Lai seamănă cu refrenele cu tâlc ale bufonilor lui Shakespeare. Ea intervine în clipa de cumpănă în care regele nu se decide cum să-şi formuleze răspunsul hotărâtor.

LAI *(cântă):*

„Cu glas bărbat solia şi-a rostit,
Pre limba lui, în chipul cuvenit.
Făr' de cusur cuvântul răspicându-l,
Iar spre a-şi spune şi mai bine gândul,
Şi-l zugrăvi-n purtare şi pe faţă,
Aşa precum Retorica ne-nvaţă..."

Cei de faţă aşteaptă, într-o tăcere încordată, această neaşteptată hotărâre a regelui lor. Calopor se ridică în picioare, ca într-o transă, stăpânit de o forţă interioară sălbatică, mai puternică decât el.

ACORNION: Ce răspuns, stăpâne?

BUREBISTA: Îi vei spune că cererea lui de ajutor a fost primită cu bunăvoinţă şi că *(călcându-şi parcă pe suflet)* Burebista este prietenul lui Pompei.

În aceeaşi clipă, Calopor sare ca un tigru înjunghiat şi trage sabia.

www.dacoromanica.ro

CALOPOR: Prietenul lui Pompei este dușmanul nostru. Moarte lui Pompei!

Se repede asupra regelui înmărmurit, ca și ceilalți, de gestul demențial al gladiatorului. Cu o clipă înainte de a-și desvârși intenția ucigașă, Calopor scapă sabia, ducându-și mâna la gâtlejul străpuns de săgeata mortală suflată din „fluierul mâniei" lui Lai, apoi se prăbușește la picioarele lui Burebista. Regele cade în genunchi și-l cuprinde cu nespusă dragoste în brațele sale, de parcă ar dori să-i redea viața și tinerețea pierdută. Lacrimile sale fierbinți picură pe obrajii celui căzut.

BUREBISTA: Caló, fiul meu iubit! De ce, Făt-Frumos? De ce n-ai putut să înțelegi? De ce, tocmai tu?

Calopor e pe sfârșite. Lacrimile și vorbele calde pe care le simte lângă obrazul său îl transpun în altă clipă dureroasă a scurtei sale vieți: chipul și lacrimile Lidiei în clipa despărțirii lor din urmă. Și, fără să știe de ce, este răspunsul ei care-i vine pe buze, rostindu-l cu un zâmbet tandru și dureros.

CALOPOR: Lidia... E mai bine așa...

Mărturisirea paternă, aproape neînțeleasă, a regelui său, l-a lăsat pe Deceneu mut de uimire; poate că aceasta a fost soluția fatală a dilemei sale privind moștenirea coroanei dacice. Singur Carp, prietenul din tinerețe al nefericitului părinte, a înțeles dimensiunile acestei tragedii, atât de asemănătoare cu acelea din teatrul grecesc. El îl desparte, cu blândețe, de trupul neînsuflețit al băiatului, apoi, ajutat de Viezure, scoate leșul din sală. Acornion și Dulla se pregătesc de plecare, la rândul lor. Dulla se apropie de Ina și timida lor îmbrățișare de rămas bun păstrează asupra-i, ca o povară nespus de apăsătoare, amprenta tragediei la care au asistat. Romanul iese. Doar Acornion mai rămâne, stingher, șoptindu-i ceva generalului Viscol.

www.dacoromanica.ro

Burebista, cu braţul pe umărul lui Deceneu, priveşte pe fereastră ninsoarea ce se aşterne peste oraş.

BUREBISTA *(abia auzit):* Singurul meu fiu, Deceneu...

În colţul celălalt, Lai a rămas cu privirile aţintite asupra porţii prin care a trecut, spre veşnică odihnă, neodihnitul lui prieten şi tovarăş de luptă. Ina se apropie de el, cu un gest consolator de recunoştinţă.

INA: Îţi mulţumim, Lai, pentru...

LAI *(inconsolabil):* Ai văzut, Ina, tot am cântat, aici, din „fluierul mâniei"... Şi cântecul acesta a ucis sufletul meu... El a plecat să caute duhul lui Spartacus... Acum plec şi eu... Pe drumul acesta nu-l pot lăsa singur.

Lai a rămas, vorbind, cu fluierul „acela" în mână; când îl vede din nou îl rupe şi-l aruncă în foc. Îşi ia sarica pe umăr şi iese singur pe uşa pe care ieşise micul cortegiu funerar. Viscol întrerupe meditaţia regelui.

VISCOL: Măria-ta, cine va conduce armata noastră, în bătălia lui Pompei cu Cezar?

Burebista, zguduit încă de cele întâmplate, nu poate răspunde imediat întrebării tehnice a generalului său. Are parcă sentimentul că a fost părăsit de toţi cei dragi şi că nimeni nu înţelege martiriul său moral.

DECENEU *(răspunde calm, în locul lui):* Comosicus, generale Viscol. Comosicus, fiul meu.

Viscol salută şi iese, împreună cu Acornion. Ina s-a aşezat pe un jilţ, în faţa focului, pentru o aşteptare îndelungată.

*

E o primăvară timpurie pe câmpurile Daciei. Pomii sunt în veşmânt de sărbătoare; un prisăcar îşi curăţă stupul, fiindcă albinele au început să treacă din floare-n floare. Un grup de plu-

www.dacoromanica.ro

gari au ieşit la arat, cu plugurile lor cu brăzdare de fier, pe ogoarele fără haturi. Sub un zarzăr înflorit, o femeie întinde un şervet cu arnici, pentru masa pe care aşază o strachină mare, aburindă; scoate o turtă de grâu, şi o rupe-n trei. Apoi îşi leagănă mai departe copilul mic, într-o covată de tei, în aşteptarea plugarului, care acum dejugă boii, cu ajutorul unui ţânc de 5-6 ani, cu o joardă-n mână.

Comata se apropie, cu copilul după dânsul ca un căţel. Îi surâde femeii, apoi se apleacă şi-l ia pe ăl mic, tot băiat, în braţe, ridicându-l spre coroana pomului în bătaia soarelui. Atunci Comata îi zăreşte pe călăreţii daci trecând la deal, în trapul mare al cailor, şi se miră cine le-o fi comandantul, pentru că este un militar roman. Femeia îi ia copilul din braţe şi-l strânge la sân, cu un fel de îngrijorare. Călăreţul din fruntea micii coloane aruncă o privire spre ei şi le face cu mâna un semn prietenesc, trecând mai departe, grăbit. E Marius Dulla, încă înveşmântat în uniforma legiunilor ce s-au opus lui Cezar în războiul civil.

COMATA: E de-ai noştri!... Hai la masă, muiere, că nu te văd de foame... Adă mai întâi ulciorul ăla! *(Gustă cu sete, dar i-l restituie, cam nemulţumit).* Ai pus apă-n vin?!...

FEMEIA: Am pus vin în apă... să nu-ţi cadă grea.

COMATA *(ocoş):* Vezi să nu cazi tu grea!... *(Râd amândoi).* Vreau să am trei băieţi ... Trei fraţi... *(Cu o undă de dureroasă amintire).* Trei fraţi eram şi noi, când am venit aici... Mai ţii tu minte?

*

Şi la Sarmizegetusa e primăvară, dar adoptând culoarea locală. Burebista şi Deceneu termină de comentat cu Comosicus întoarcerea din lunga lui călătorie.

www.dacoromanica.ro

COMOSICUS: Precum v-am spus, Cezar „a venit, a văzut şi a învins", mai înainte ca Pompei, înfricoşat, să-şi desfăşoare grosul armatei sale. Detaşamentele noastre s-au întors, fără pierderi, acasă.

BUREBISTA: Iar Pompei a fost într-adevăr omorât, de cum a debarcat în Egipt?

COMOSICUS: A fost omorât de amicii romani ai Cleopatrei *(puţin jenat).* Amica lui Cezar... I-au tăiat capul şi l-au oferit, pe o tipsie de aur, lui Cezar. *(Printr-o trecere, ca o scenă dintr-un coşmar, proiectată pe tivul de aur al unui nor, acel nor înfăţişează scena cu Cleopatra, descrisă de el, şi care pare să se destrame odată cu norul).*

BUREBISTA *(brusc):* Ce ştii despre Marius Dulla? L-a văzut pe Cezar?

COMOSICUS: Trebuia să sosească! Am înţeles de la un curier, că are o veste de cea mai mare însemnătate pentru noi.

BUREBISTA *(către Deceneu):* Nădăjduiesc că amicii lui mai au un cuvânt de spus, la Roma.

DECENEU: La Roma contează numai ultimul cuvânt şi acela este al dictatorului. *(Privind pe fereastră).* Dar, iată-l pe omul nostru! Comosicus, du-te de-l întâmpină.

*

Într-un iatac depărtat al palatului sobru de pe Muntele magic, femeile lucrează la războiul de ţesut şi la gherghef. Remarcăm imediat simpatia ce leagă două tinere, atât de deosebite şi la vorbă şi la port, celta Hebe şi geta Ina, care-şi admiră reciproc lucrul. Apoi, Hebe, aruncându-şi ochii pe fereastră, o cheamă în grabă pe prietena ei să vadă şi ea cine a venit, pentru că în curtea interioară a palatului-templu, a intrat Marius Dulla, întâmpinat de Comosicus.

www.dacoromanica.ro

Romanul pătrunde în sala în care îl aşteptau Regele şi Marele preot. Dulla arată foarte obosit de graba călătoriei sale, atât de neaşteptată. Burebista e nerăbdător să afle răspunsul lui Cezar la apelul transmis senatului său.

BUREBISTA *(cu încordare):* Ce spune Cezar?

DULLA: Nimic. Cezar nu mai este!

BUREBISTA: A murit? Cum? Unde?

DULLA: În plin senat. A fost înjunghiat, de fiul său Brutus.

*

Norii de primăvară se adună deasupra munţilor. Primii stropi, grei şi calzi, ai noului anotimp, umezesc obrajii celor doi bărbaţi, Burebista şi Deceneu, care trec prin cercurile de piatră ale Sanctuarului, îndreptându-se, fără grabă, spre adăpost în templul unde pare că-i aşteaptă statuia Marelui gânditor.

Profilaţi pe aceasta, ei schimbă ultimele replici din conversaţia lor.

DECENEU: Şi steaua lui Cezar a apus...

BUREBISTA: Nemuritor este numai gândul... *(În aceeaşi clipă, un trăsnet lung, urmat de un bubuit răsunător, apoi altul, brăzdează cerul).* Vin furtunile echinocţiului de primăvară!...

Ca într-o efigie săpată în bronzul amurgului, cei doi regi ocupă prim-planul acelui sfârşit de mileniu.

www.dacoromanica.ro

FILMUL VĂZUT DE...

ECATERINA OPROIU:

„Scriitorul Mihnea Gheorghiu care a inaugurat epopeea națională cu *Tudor* și a dezvoltat-o cu filme precum *Cantemir* și *Mușchetarul român* a urmărit aici reconstituirea nu numai a unei personalități, „cea mai de seamă personalitate din istoria noastră veche", ci și a unei lumi pe cât de vastă și frământată pe atât de puțin cunoscută, lumea de dincolo de zidurile Romei, acea lume pe care cartografii antichității, dar nu numai ai ei, o prezentau ca o pată albă peste care scriau: „extra muros non est vita" sau „hic sunt leones". Interesul pentru această lume quasienigmatică nu e doar un plus de curiozitate. El vrea să marcheze un act reparator, o viziune nouă plină de îndreptățite remușcări și nu trebuie să fii „de specialitate" ca să știi că acest tip de abordare face parte dintr-o suflare modernă mondială".

(*România Liberă*, septembrie 30, 1980)

CĂLIN CĂLIMAN:

„Fierul" și „aurul" sunt dominantele simbolice ale filmului: gigantica rivalitate dintre „diplomația armelor" și „diplomația aurului" practicate de marii eroi-inamici ai primului secol, Caesar și Burebista („născuți, înălțați și asasinați – aproximativ – la aceeași dată") constituie ipoteza dramatică principală a filmului. Și ar mai fi, cred, o „lumină particulară" a acestui film important al epopeii cinematografice naționale: preocuparea realizatorilor de a-i face cât mai apropiați contemporanilor pe eroii evocați pe ecran..."

(*Contemporanul*, septembrie 26, 1980)

www.dacoromanica.ro

NATALIA STANCIU:

„Urmând firul bogat al evenimentelor istorice, Burebista are până la un punct datele unui film de acţiune din care nu lipsesc bătăliile de un anume spectaculos. În acelaşi timp, scenaristul a fost preocupat de conturarea unui tip de spiritualitate specifică, a unui mod de a privi Universul, Cosmosul, istoria, condiţia omului, civilizaţia – mod ce şi-a conservat şi trimis esenţele, peste milenii, până în anii noştri. Se relevă astfel, ca o permanenţă, nevoia de pace şi tihnă „timp al zidirii", resimţită de un popor unanim admirat pentru vitejia sa, pentru capacităţile sale militare, dar şi pentru cultul muncii. Se relevă setea de libertate şi înalta consideraţie acordată fiinţei umane, faptul că raţiunea, omenia, bunul simţ erau ridicate la rangul unui cult. Se sugerează rolul pe care-l juca familia, bogata viaţă afectivă a oamenilor, faptul că un conducător de mărimea lui Burebista avea vaste cunoştinţe, luase contact cu cele mai importante cuceriri ale ştiinţei timpului..."

(*Scînteia*, septembrie 25, 1980)

D.I. SUCHIANU:

„Filmul Burebista (scenariul – Mihnea Gheorghiu, regia – Gheorghe Vitanidis) nu va inventa peisaje echivalente (cum au fost cele din primele filme), ci va prezenta, ca un muzeu etnografic, toate locurile autentice descoperite de istoricii noştri vechi şi noi, precum şi unele reconstituiri după indicaţiile specialiştilor. Se vor evita exagerările, de pildă, nu se va spune chiar categoric că dacii desfiinţaseră sclavia, ci că în vremea lui Burebista, munca liberă copleşise munca oamenilor simpli şi a conducătorilor lor. De asemenea, filmul arată cât de onorate, şi tratate pe picior de egalitate, erau femeile."

(*România literară*, septembrie 25, 1980)

www.dacoromanica.ro

MIHNEA GHEORGHIU, fişă de creaţie

Prin personalitatea lui Mihnea Gheorghiu, cultura română a înregistrat imaginea unui intelectual deschis pentru interferenţa naţional-universal, care stabileşte mai clar relaţia dintre parte şi întreg, dintre specific particular şi dominantă perenă. Căci cele peste 40 de cărţi publicate până în 1997 se constituie ca o contribuţie fundamentală la patrimoniul spiritual al românilor. De aceea, mândria noastră, a oltenilor, este cu atât mai mare, cu cât ştim că pentru lumea lui Shakespeare pecetea traducerilor şi a analizelor lui Mihnea Gheorghiu a fost recunoscută şi premiată. Tot aşa cum pentru lumea lui Dante, analizele lui Alexandru Balaci au primit îndrumări similare.

Născut la Bucureşti, la 5 mai 1919, fiul lui Dumitru şi Alexandrina (născută Moldovanu), tatăl anticar, mama învăţătoare.

Şcoala primară „Madona Dudu" (1925-1929), liceul „Fraţii Buzeşti" (1929-1937), din Craiova. A făcut Facultatea de litere din Bucureşti, specialitatea: engleză, franceză şi istoria artei. Doctor în Litere şi Filosofie în 1947, cu o teză de teatrologie comparată *(Modalitatea conformistă a dramei)* şi doctor docent, în 1964. Şi-a continuat sporadic specializarea în Anglia, Italia, Franţa şi SUA.

În timpul războiului a absolvit Şcoala de ofiţeri de rezervă Artilerie, din Craiova, şi a fost pe front în Basarabia. A desfăşurat o îndelungată activitate didactică: lector, apoi

www.dacoromanica.ro

conferenţiar de limba engleză la Academia de Studii Economice (1946-1948), profesor şi şef de catedră la Universitatea din Bucureşti (1948-1950), profesor şi şef al Catedrei de Teatrologie şi Filmologie la Institutul de Artă Teatrală şi Cinematografică din Bucureşti (1954-1969). În prezent, este Preşedintele Uniunii Cineaştilor din România.

Prin activitatea sa complexă, polimorfă, Acad. Mihnea Gheorghiu a ilustrat toate compartimentele literaturii – poezie, proză, teatru, critică, eseistică, traducere. S-a dovedit un scenarist de marcă, precum şi un jurnalist de mare probitate profesională. Dincolo de colaborările la presa interbelică sau la cea de după al doilea război mondial, Mihnea Gheorghiu a avut vocaţia ctitorului de gazete. Să amintim ziarul „Înainte" şi revista „Ramuri" (Craiova); „Scânteia tineretului" (Bucureşti), precum şi extraordinarele „Secolul 20" şi „Cinema" –, ultimele două reviste ajunse demult în rândul celor de notorietate internaţională.

A debutat în literatură, în 1937, printr-o serie de poeme, reunite apoi în vol. *Anna-Mad* (1941) şi *Ultimul peisaj al oraşului cenuşiu* (1946). Acestora le-au urmat apoi volumele de versuri *Balade* (1956), *Ultimul peisaj* (1974).

Ca prozator, a fost atras de viaţa domnitorului-cărturar Dimitrie Cantemir, eroul a două romane cu un pronunţat caracter eseistic: *Două ambasade* (1958), reluat în 1969 şi, respectiv, în 1992, sub titlul *A venit un om din răsărit*. În 1988, i-a apărut romanul *Enigma din strada Presei*, iar în 1992, volumul de povestiri după cronica lui Shakespeare, *Cele două roze*.

Mihnea Gheorghiu s-a manifestat şi ca dramaturg, fiind autorul unor drame istorice, multe reprezentate pe scenele româneşti şi străine: *Tudor din Vladimiri, Istorii dramatice,*

www.dacoromanica.ro

Capul, Muşchetarul lui Cantemir, Zodia Taurului, Patetica '77, Fierul şi aurul. Acestora li se adaugă şi câteva scenarii de filme: *Porto-Franco* (1962); *Tudor* (1963-1964); *Zodia Fecioarei* (1967); *Pădurea Pierdută* (1972); *Cantemir* şi *Muşchetarul român* (1974); *Hyperion* (1975); *Tănase Scatiu* (1976); *Burebista* (1980).

Mihnea Gheorghiu s-a remarcat ca un desăvârşit traducător. De numele său se leagă traducerea integrală a operei lui W. Shakespeare (1961-1988), dar şi unele creaţii semnate de Roberts Burns, F. Cooper, Ch. Dickens, H. Kipling, G. Márquez, A. Miller, H.B. Stowe, Tenesse Williams, Walt Whitman ş.a.

În domeniul criticii şi istoriei culturii, a semnat o serie de volume de studii şi eseuri – *Modernitatea conformistă a dramei, Walt Whitman, Scene din viaţa lui Shakespeare, Orientări în literatura străină, Dionysos, Scrisori din imediata apropiere, Scene din viaţa publică, Flori de tutun* ş.a.

Lucrările sale au fost distinse cu numeroase premii: Premiul „I.L. Caragiale" al Academiei Române pentru piesa *Zodia Taurului;* Premiul Scriitorilor pentru piesa *Capul;* Premiul Uniunii Cineaştilor pentru filmul *Cantemir;* Premiul Special al Festivalurilor Internaţionale de film de la Barcelona, Buenos Aires şi Cork; Premiul special „Crucea Sudului", la Mar Del Plata, pentru filmul *Tudor.*

Personalitate de marcă a culturii româneşti, Mihnea Gheorghiu onorează diverse organisme din ţară şi din străinătate: Uniunea Scriitorilor din România, Uniunea Cineaştilor din România, Academia de Ştiinţe din New York, Academia Mondială de Prospective Sociale, Academia Naţională de Istorie din Caracas, Asociaţia Internaţională

www.dacoromanica.ro

„Shakespeare", Asociaţia Internaţională a autorilor de film şi televiziune, Societatea Europeană de Cultură de la Veneţia etc.

Membru corespondent (1 martie 1974) al Academiei Române.

Membru titular (13 iunie, 1996).

Pentru merite deosebite în activitatea sa cultural-literară, Mihnea Gheorghiu a primit ordine şi medalii.

Din străinătate, Franţa i-a conferit **„Ordinul Literelor şi Artelor"**; a primit, de asemenea, **„Ordinul de Merit"** al Republicii Federale Germania şi **„Ordinul Republicii Italiene"**, **Premiul Erasmus**, pentru cultură europeană; titlul de **„Cetăţean de onoare"** al oraşului New Orleans.

(Alexandru F. Dinu, Marian Barbu,
Monografia „Liceul Fraţii Buzeşti – Craiova, 115 ani", Editura AIUS,
Craiova, 1997, pag. 319)

www.dacoromanica.ro

MEXICANUL

Născut la 5 mai 1919, academicianul Mihnea Gheorghiu împlineşte aşadar 80 de ani. În 1941, a absolvit Facultatea de Litere şi Filozofie din Bucureşti. Doctor în ştiinţe filologice. Cadru didactic universitar (Catedra de limbă şi literatură engleză a Facultăţii de Filologie din Bucureşti). S-a afirmat în ultimele decenii pe multiple planuri: scriitor, publicist, critic literar, traducător, scenarist. Traducerile sale, de la Shakespeare la Gabriel Garcia Marquez, au înfruntat, victorioase, timpul, iar scenariile de film, de la „Porto Franco" (1961) la „Burebista" (1980) l-au consacrat în lumea celei de a 7-a Arte. În anii '60, a contribuit în mod hotărâtor la dezvoltarea cinematografiei româneşti (crearea studioului „Animafilm", înfiinţarea revistei „Cinema", organizarea Festivalurilor de la Mamaia). A fost membru a numeroase jurii internaţionale la diferite festivaluri cinematografice. Este, din 1990, preşedinte al Uniunii Cineaştilor (UCIN), Membru corespondent al Academiei Române din 1974, a fost ales membru titular în 1996.

Dincolo de acest *curriculum vitae* sumar şi imperfect, Mihnea Gheorghiu rămâne pentru mine prietenul din anii tinereţii. Amintirile mele se leagă cu precădere de grupul nostru de amici – Alexandru Balaci, Mihnea Gheorghiu, Mihai

www.dacoromanica.ro

Isbăşescu, Mitu Grosu şi cu mine - care se întruneau cu regularitate, prin anii '50, în fiecare luni seara. Când aveam posibilitatea să o facem mergeam să cinăm împreună la „Capşa"; alteori însă, când ne erau buzunarele goale, ne adunam în garsoniera lui Mihnea, din strada Dionisie Lupu, să bem cafeaua celui pe care-l porecliserăm „Mexicanul" din pricina înfăţişării sale de aztec pur sânge... Agil şi puţin la trup, cu o privire de negru strălucitor, cu părul tuns scurt, gestul elegant şi dicţiunea clară, Mihnea a fost un bărbat seducător, cu succese feminine pe care le dezvăluia cu greu. Amfitrion plăcut şi fără ifose, iubitor de frumos şi de animale, anglist veşnic îndrăgostit de Shakespeare, el îşi cucerea cu uşurinţă interlocutorii provocându-le admiraţia. Cultura lui era solidă, inteligenţa rapidă, iar isteţimea oltenească îi stătea bine. Totdeauna dispus să îmbrăţişeze noul şi să-şi promoveze ideile, prieten bun dar circumspect cu propriile interese, Mihnea a rămas acelaşi, în ciuda scurgerii inexorabile a timpului. Comportamentul octogenarului de azi, nescutit de unele beteşuguri, a rămas însă nealterat în datele sale fundamentale.

Să-i urăm dragului nostru „Mexican" un călduros „La mulţi ani!"

Valentin LIPATTI

(*Naţiunea*, anul X, nr. 13 (459), 7-12 mai 1999, pag. 5)

www.dacoromanica.ro

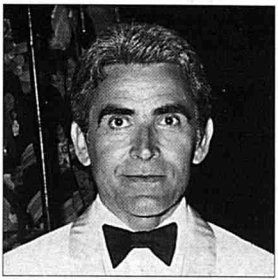

Portret de... Preşedinte la Cannes
– juriul pentru scurt-metraj

Tot la Cannes,
la rampă, cu Yves Montand

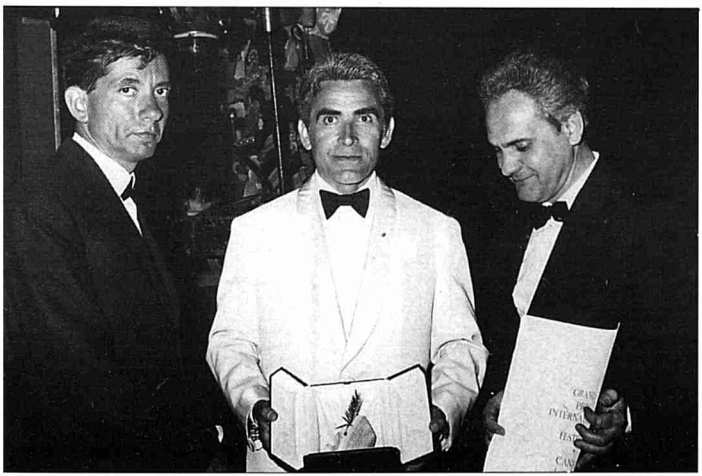

...şi **Palme d'Or** pentru **Cântecele Renaşterii.**
Mihnea Gheorghiu flancat de Cristian Popişteanu şi Mircea Alexandrescu

www.dacoromanica.ro

Palatul Festivalurilor, Cannes...
Regizorul Luchino Visconti,
Președintele Juriului Internațional,
actrița Marie Bell și
Mihnea Gheorghiu

23 mai 1962 – Cannes.
Filmul **Codin** – două premii
pentru România.
În centru – Yves Montand

www.dacoromanica.ro

Repere dincolo de timp –
cu André Maurois

Din partea Guvernului Francez,
prin André Holleaux,
Preşedinte al Centrului Naţional
al Cinematografiei,
„Ordinul Artelor şi Literelor“,
în gradul de ofiţer

L'ESPOIR

Pour
Monsieur le Ministre
Mihnea Gheorghiu
avec les sentiments les meilleurs de

André Malraux
1966

"Il n'est pas d'une des fonctions de l'art, soit de donner conscience aux hommes de la grandeur qu'ils ignorent en eux."

Atunci, Ministru al Culturii, André
Malraux saluta confratern,
pe un exemplar din **Speranţa**...

www.dacoromanica.ro

În aceeaşi flanare, alături de Claude Riche şi Marina Vlady...
Se apropia primul tur de manivelă la **Steaua fără nume**

Bucureşti...
Henri Colpi, Marina Vlady,
Claude Riche
şi Mihnea Gheorghiu

1965,
Cannes.
Pădurea Spânzuraţilor
obţinea un eclatant
premiu de regie...
cu Alain Peyreifitte,
Ministru francez al
Informaţiilor; la mijloc:
Favre Le Bret,
Preşedintele permanent
al Festivalului
Internaţional al Filmului

www.dacoromanica.ro

Portret, acasă...

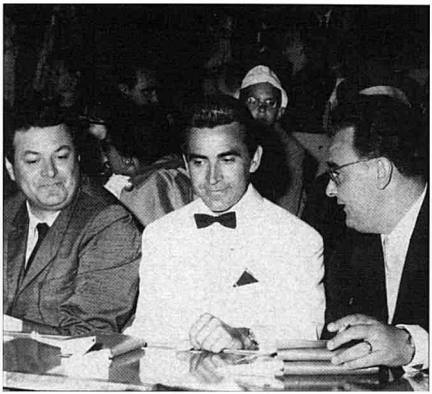

...la Mamaia.
Se inaugura Festivalul
Internațional de Film.
În stânga – regizorul
Ion Popescu-Gopo;
în dreapta – Marin Pârâianu

În România, alt oaspete – René Clair.
Se definitivase proiectul co-producției
româno-franceze **Serbările Galante**

Și tot la Mamaia,
cu istoricul Georges Sadoul

www.dacoromanica.ro

Hollywood... la stânga şi la dreapta – regizorii George Stevens şi Ion Popescu-Gopo. În centru, cu actorul Kirk Douglas...

...Şi tot cu acesta, la o **pipă a păcii**, în parcul Studiourilor de la Buftea

www.dacoromanica.ro

Magnetul marilor competiții de film... Monte Carlo;
cu Principesa
Grace de Monaco
și Prințul moștenitor Albert

Vibrația eternă a frumosului
din lumea artelor...
În ipostaza –
Olivia de Havilland

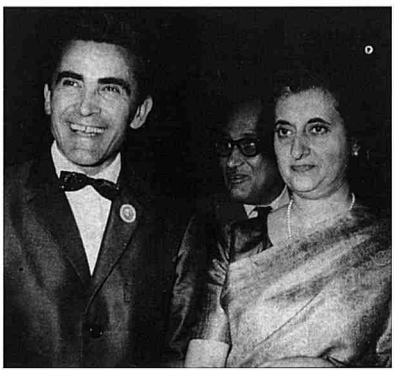

Cu legendarul premier Indira Gandhi

www.dacoromanica.ro

Portret sub soarele indian

...şi prezentarea delegaţiei române
la Preşedintele
Sarvappalli Radhakrishnan...
În stânga, regizorul Mircea Drăgan

Teheran.
Prima reuniune
internaţională de film.
Delegaţia română,
la Şahbani,
Împărăteasa Iranului.

www.dacoromanica.ro

Acasă, în Europa.
Un triunghi... academic –
Marcel Achard.
Mihnea Gheorghiu
şi Marcel Pagnol.
În colocviu – teatrul şi filmul,
pe mapamond.

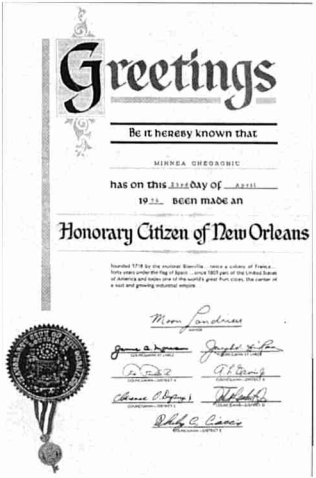
Greetings
Be it hereby known that
MIHNEA GHEORGHIU
has on this 22nd day of April
19 73 been made an
Honorary Citizen of New Orleans

New Orleans.
Cetăţean de onoare,
în patria blues-ului

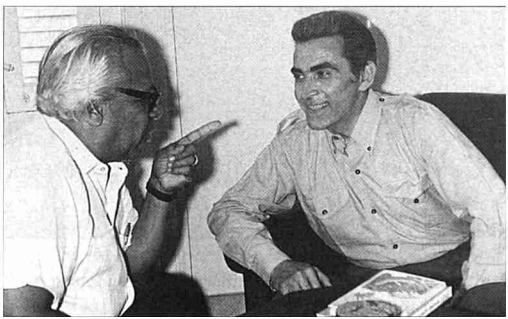

Havana.
Cu Nicolas Guillen,
la Institutul Cubanez
de Arte

www.dacoromanica.ro

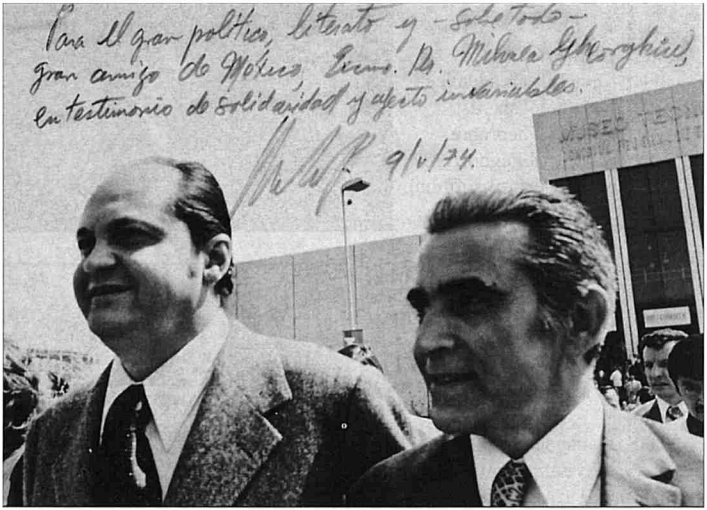
Para el gran político, literato y - Sobre Todo -
gran amigo de México Excmo. Dr. Mihai Gheorghiu,
en testimonio de solidaridad y afecto inmejorables.
9/VI/74.

Mexic, 1974. Cu Ministrul de Stat, Mario Moxa Palencia,
Preşedinte al Festivalului Internaţional de la Acapulco

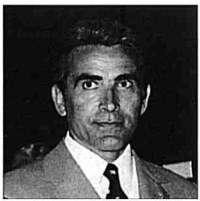

Lucid, iscoditor,
sagace...

...tot la Cannes. În dreapta fotografiei, A. Bauer,
Director General al Festivalului Internaţional de la Berlin

www.dacoromanica.ro

...**Falstaff**, adică Orson Welles, la Buftea...

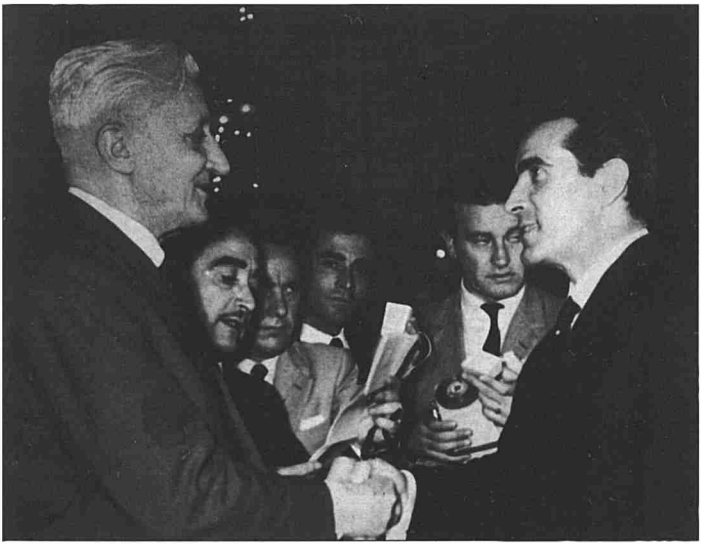

Şi, în Argentina, la Casa Rosada; Preşedintele ţării – Arturo Ilia, în protocolul cu Preşedintele Juriului Internaţional al Festivalului de Film de la Mar del Plata

www.dacoromanica.ro

Târgul Internaţional al Filmului – MIFED - Milano.
Cu Ministrul italian al Turismului şi Spectacolului şi Preşedintele MIFED

Cannes... Alt moment istoric pentru filmul românesc. Ion Besoiu, Ilinca Tomoroveanu, Mihnea Gheorghiu şi regizorul Mircea Mureşan. Filmul **Răscoala** era distins cu **Opera Prima**

www.dacoromanica.ro

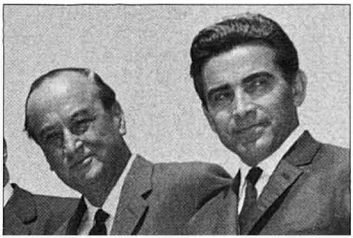

Dublu portret românesc...

Jean Negulescu şi Mihnea Gheorghiu, în 1966,
la San Sebastian, în juriul Festivalului Internaţional de Film...
O clipă eternă...

www.dacoromanica.ro

Şi tot ei, aceleeaşi clipe, alte ipostaze:
cu Emil Loteanu, la Moscova...

cu parte din echipa filmului **Cantemir** –
Alexandru Repan, Ion Popescu-Gopo – interpreţi,
scenaristul Mihnea Gheorghiu şi, la margine,
regizorul Gheorghe Vitanidis...

...iar la UCIN, în 1992, evocându-l, alături
de Nicolae Cabel, pe cel ce ar fi fost octogenar –
prietenul, mentorul şi regizorul Victor Iliu

www.dacoromanica.ro

Lângă regizorul Paul Călinescu,
la aniversarea acestuia,

...flancat cu veneraţie de cineaşti – colegi, de cineaşti
din toate generaţiile... Paul Călinescu, nonagenar

www.dacoromanica.ro

Istorie, istorii... Istorie trăită...
Dialog cu una din mărturii...

Şi istorie, *in stricto sensu*...
La 27 mai 1996,
Uniunea Cineaştilor
re-marca locul în care,
cu o sută de ani în urmă,
avea loc întâia proiecţie
cinematografică din România
şi una dintre primele din
Europa...
În *veacul* acesta *cu şi fără*
singurătăţi,
Mihnea Gheorghiu
s-a tezaurizat pe sine...
Prin temeinice
semne culturale

www.dacoromanica.ro

Cu inima, cu pasul...

Nostalgii secrete mă cutreieră invocând adolescentul ce am fost, acolo, într-o urbe provincială... Între uimirile de-atunci, o carte al cărei titlu mă va urmări toată viaţa. Şi care se îngemăna (eliberându-mă!) cu zbaterea ieşirii din mine însumi... Ţineam în mână dovada că „sămânţa mirabilă" a poeziei străluceşte şi pe alte meridiane. Şi că, poetul supranumit „bun şi cărunt" se identifica în iarba ce-mi fascinase copilăria.

Poetul s-a numit şi se numeşte **Walt Whitman**, iar cel ce-mi făcea cadou translarea în româneşte, s-a numit şi se numeşte **Mihnea Gheorghiu**... Profesorul Mihnea Gheorghiu, întrucât peste ani, oferea generaţiei mele accesul spre tezaurul literaturii universale prin **şcoala** revistei SECOLUL 20, prin alte traduceri laborioase (şi glorioase!), dacă ar fi să amintesc doar şocantul **veac de singurătate**, sau paginile din şi despre coprelitorul Will...

Şi, pentru a mărturisi despre secreta, lenta înnobilare spirituală, care pentru mine a început, poate, atunci, îngăduiţi apelul la memorie: **„A fost odată un copil, în fiecare zi pleca de-acasă / Şi primul lucru pe care îi cădeau ochii, / El devenea acel lucru. / Şi obiectul acela devenea parte din el toată ziua / sau pentru o parte din ziua aceea, / Sau pentru mulţi ani, sau pentru cicluri de ani".**

www.dacoromanica.ro

*

Cu, sau fără permisiunea celui ce a determinat aceste însemnări, voi propune glisarea spre acel timp în care, un copil, descoperea fără dubii, testimoniile culturale (şi nu numai) dintr-un anticariat... Se va fi născut atunci propensiunea pentru ceea ce am putea numi ISTORIE, istorie condensată într-un timp al metaforei? Nu cred a greşi prea mult dat fiind prezenţa ulterioară, a domniei sale, în orizontul culturii româneşti din ultimele cinci decenii. Fie cu scrieri originale, fie cu traduceri, fie într-o întreprindere vastă, pe mai multe paliere de sensibilitate artistică – **epopeea naţională.** Acest din urmă reper aglutinând inteligenţa multor cineaşti români în efortul de a revela accesul la istoria pământului, a neamului nostru.

În ipostaza de scenarist, Mihnea Gheorghiu a impus acribia documentării. Pentru că acel ce crescuse printre cărţi a avut şansa de a parcurge marile **biblioteci arheologice** ale lumii, de la Teheran, la Roma; de la Salonic, la Sarmizegetusa. Înzestrat nativ pentru salturi spirituale (dar şi afective) în timpul istoric evocat, a intuit că **legendele** au un adevăr particular şi propriu, dincolo de fapte, de întâmplări, de documente. Şi că, ele, legendele, sunt mai puţin perisabile ca **documentul**. Asimilarea lor poate oferi căi de acces surprinzătoare, **unghiuri de vedere** elevante, în care intuiţia compensează fericit hiatusurile din arhive. Un exemplu – scenariul **Fierul şi Aurul** în care, osmotic, mărturii consemnate, mărturii intuite re-creează, pentru perceperea / conştientizarea noastră, un capitol generic al istorie poporului român.

A fost, aşadar, un mare rege trac – **BUREBISTA**. A fost un, de necomparat, actor – **George Constantin**. A fost un cineast, regizorul **Gheorghe Vitanidis** care a trudit pentru

www.dacoromanica.ro

punerea în operă a scenariului **Fierul şi Aurul**. Nu voi diminua cu nimic prezenţa originală a regizorului în aria de referinţă a cinematografiei naţionale, dacă voi afirma că filmul are limite de exprimare, motivabile în epocă, atât prin „chinga" ideologică, dar şi prin aceea de ordin economic. Ar fi trebuit, desigur, un buget fabulos pentru a reconstitui cu fidelitate o LUME, în materialitatea ei aspră, fascinantă. În a cărei descifrare scenaristul şi regizorul au colaborat cu specialişti precum Radu Vulpe, Hadrian Daicoviciu sau Dumitru Berciu... A rămas însă un film, a rămas un scenariu care, după părerea mea, cine ştie, va întâlni poate altă dată, şansa „citirii" în lumina lui deplină. Nu, nu e un gând utopic. Există în scenariu idei a căror „tinereţe fără bătrâneţe" contaminează. Şi există, mai ales o limbă română în care poetul Mihnea Gheorghiu oficiază exemplar.

Întrucât reverberaţiile ultimului verb deschid, pentru fiecare dintre noi, o „poartă a memoriei", voi enumera cineaştii care, potrivit personalităţii şi talentului fiecăruia, au transferat travaliul scenaristului Mihnea Gheorghiu în lumina miraculoasă a ecranului: Paul Călinescu, Andrei Blaier, Lucian Bratu, Manole Marcus, Dan Piţa, Mircea Veroiu, Gheorghe Vitanidis.

Autorul – în ipostazele poetului, eseistului, traducătorului şi omului de film – a reprezentat România şi s-a reprezentat ca român, conştient de propria sa valoare, conştient că istoria fiecărei clipe ce o trăieşti se poate asimila inexorabil în istoria naţiunii tale. Că timpul, acest cerber fabulos, îşi cere dreptul, uneori tandru, alteori violent. Şi că numai forţele Cosmosului pot revendica **eternitatea.**

La scara dimensiunii planetare, un Om înseamnă **un grăunte**, un Om înseamnă **un fir de iarbă**... Poetul Mihnea Gheorghiu şi-a marcat destinul cu mărturii temeinice, sclipi-

www.dacoromanica.ro

toare cel mai adesea. În limitele timpului său istoric în care a fost, nu o dată, implicat. Dar şi atunci destingându-se prin talent, prin erudiţie.

Iar pentru a da măsura cuvenită faptelor noastre, fără nici o umbră de părtinire, trebuie să recunoaştem că „ceea ce iubeşti cu adevărat, rămâne..."

Şi există sub semnătura domniei sale o OPERĂ. Dar şi punţi spirituale româneşti în lume, în a căror revelare s-a distins...

Rădăcinile noastre latine îndreptăţesc a încheia acest crochiu prin apelul la un adagiu lucid şi tandru, şocant în a dezghioca entitatea umană şi artistică numită Mihnea Gheorghiu. Pentru că, pentru că fiecare pas, fiecare gest al nostru, **într-o zi**, se poate raporta la **Istorie**... Aşadar, *Cicero*:

„...ad animo contemplare quod oculis non potes."

Nicolae Cabel
Bucureşti, 20 iulie 1999

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

Fierul și aurul (Burebista) 7
Dramatis personae 12
Distribuția 13
Partea întâi –
Întoarcerea lui Spartacus 15
Partea a doua –
Cezar și Burebista 61
Filmul văzut de 105
Mihnea Gheorghiu, fișă de creație 107
Mexicanul 111
Cu inima, cu pasul 113

www.dacoromanica.ro

În aceeaşi serie
au apărut

Călin Căliman	JEAN MIHAIL
Dana Duma	GOPO
Aura Puran	PAUL CĂLINESCU
Mircea Alexandrescu	LIVIU CIULEI
Laurenţiu Damian	ELISABETA BOSTAN
Jean Georgescu	TEXTE DE SUPRAVIEŢUIRE
Călin Căliman	ION BOSTAN
Dinu-Ioan Nicula	CĂLĂTORIE ÎN LUMEA ANIMAŢIEI ROMÂNEŞTI
Nicolae Cabel	VICTOR ILIU
Doina Bunescu	COLEA RĂUTU
Corneliu Medvedov	OVIDIU GOLOGAN

www.dacoromanica.ro

Mihnea Gheorghiu: n. 5 mai 1919, d. 11 decembrie 2012. Scriitor, traducător şi cineast. Preşedinte al Uniunii Cineaştilor din România. Membru al Academiei Române, Preşedinte al Secţiei de Arte, Arhitectură şi Audiovizual. Studii: Liceul la Craiovaa, Universitatea Bucureşti, Facultatea de Litere şi Filosofie. Dr. Docent, Profesor. Doctor Honoris Causa al UNATC. Redactor fondator al revistei "Secolul 20". Prozator şi dramaturg. Autor de scenarii ale unor filme de referinţă în cinematografia românească. Membru al US. şi al unor Academii şi Societăţi Culturale. Traducător al operelor lui Shakespeare şi Walt Whitman şi al altor lucrări clasice. Autor de studii şi eseuri. Distins cu premii ale Academiei Române, US, UCIN, ale unor festivaluri de film internaţionale. Decorat cu înalte Ordine în ţară şi străinătate.

Mihnea Gheorghiu, *FIERUL ŞI AURUL – BUREBISTA scenariu cinematografic*

Rezumat

Prefaţa lui Platon Pardău. Creaţia dramaturgică a lui Mihnea Gheorghiu şi-a dobindit performanţele şi un loc bine definit mai cu seamă pe calea teatrului istoric, de evocare a unor mari personaliati. În *BUREBISTA* înainte de toate, este învinsă precaritatea informaţiei istorice, precaritate obiectiva.

Remarcabilă este calitatea dialogului.

DRAMATIS PERSONAE: GETO-DACII, GRECII ORIENTALI, ROMANII, CELTII si ALŢII.

Premiera filmului ***Burebista*** a avut loc la 18 septembrie 1990. Regia Gheorghe Vitanidis.

O distribuţie de excepţie: George Constantin, Ion Dichiseanu, Emanoil Petruţ, Alexandru Repan, Ernest Maftei, Ovidiu Moldovan, Serban Ionescu, Ştefan Sileanu, Ioana Bulcă, Anca Szonyi...

PARTEA INTÂI: ÎNTOARCEREA LUI SPARTACUS.

Genericul filmului se derulează pe fundalul unei hărţi in stil antic, ilustrată cu animale şi oameni legendari, ce reprezinta teritoriul regatului geto-dac al lui Burebista.

In anul 70 Inaintea erei noastre, adica 683 ab urbe condita, expansiunea mondiala a Romei se oprise la sud de Dunăre, de unde se întindeau bogatele pământuri ale geto-dacilor, uniţi acum într-un mare şi puternic regat, sub sceptrul viteazului şi enigmaticului Burebista. De-acum inainte, in fata ambitiosului Iuliu Cezar şi a invincibilelor lui legiuni romane şi "barbare", rămânea un singur regat nesupus, Dacia şi un singur rege neinvins de el

BUREBISTA. Destinul unic al acestor doi eroi ai istoriei lumii antice i-a făcut sa se lanseze şi să moară în acelaşi an, să se admire şi să se dușmănească, fără a se intîlni față-n față vreodată, dar folosind, fiecare pentru sine şi împotriva celuilalt aceleaşi unelte de război şi pace: ***FIERUL si AURUL***.

Secvențe: Piața din perimetrul palatului lui Burebista e plină de artizani si negustori, geto-daci si straini, lesne de recunoscut după portul lor. Olari geți, vânzatori greci şi orientali de obiecte şi țesături frumoase; coşuri cu fructe şi zarzavaturi, păsări si purcei, amfore cu ulei şi băuturi fine; câțiva oieri daci vând brânză şi miei; un zaraf schimbă bani; un bărbier işi tunde clientul cu castronul in cap; un prisăcar işi vinde mierea.

Panorama capitalei lui Burebista prezintă aspecte ale unei vieti civilizate, deschisa influentei romane, greceşti şi orientale. Impresia de forță si opulență e statomică, dar nu ostentativă.

Regele se află în tovarașia nepoatei sale Ina. Este un barbat de vârstă mijlocie, care arată mai bătran, din pricina corpolenței sale.

Muntele magic (Kogainon) de la Sarmizegetusa adăposteşte templul Marelui gânditor Zamolxe, in jurul caruia se află o curte împrejmuita cu ‚Mari ziduri de piatră".

De pe terasa templului lui Zamolxe, Marele preot Deceneu şi regele său Burebista contemplă astrele printre axele mediane ale unui mare compas ceresc sferic chinezesc.

PARTEA A DOUA: CEZAR ŞI BUREBISTA.

Secvențe: Piața centrală din jurul agorei seamănă puțin cu piața Argedava, dar arhitectura elenistică, rafinată, se impune prin stilul ei specific, meridional. Comerțul cotidian continuă, ba chiar, sub un copac, se poate vedea un negustor bogat, care cumpara doi sclavi in lanțuri. Atmosfera este însă mai puțin destinsă prin marele numar de soldati romani, ale căror patrule mărşăluiesc, disciplinat ‚şi impunător înținuta lor de campanie

Cei o suta de gladiatori fac inconjurul arenei, in aplauzele si strigatele spectatorilor, dar nu se intorc in carcere, ca de obicei, ci se desfasoara intr-un ring, in centrul căruia ramân cei doi protagonisti... In acelaşi moment, gladiatorul smulge tridentul şi-l azvârle, cu putere şi precizie, în proconsul; însa acesta, cu o miscare instinctivă, işi face scut din trupul Lidiei şi tridentul îi străpunge acesteia pieptul. Intreg amtiteatrul devine un vacarm de (țipete de groază).

Pe dealurile din jurul cetătii, apare armata geto-dacilor, sub comanda lui Burebista.

Pe malul Mării Negre trece o lungă coloană militară getodacică, In marş

www.dacoromanica.ro

de campanie, cu cavaleria în frunte, urmată de pedeştri, muniţie de razboi şi cărutele cu bagaje trase de boi, încheindu-se cu o ariergardă călare.

CEZAR (imperial): Viitoarea mea carte se va intitula "De bello dacico". Vom ocoli Marea Neagra de la rasarit spre apus, cazandu-le-n spinare fără veste, ca leul, în timp ce garnizoanele din Panonia şi Moesia inferioară vor face joncţiunea... FABIUS (îl întrerupe, provocator, cu o ironie socratică): Burebista cunoaste şi planul acesta, slăvite Cezar; el nu-i cocoşelul galic...

CEZAR (sincer admirativ, in realismul său rece): Bravul pi enigmaticul meu Burebista! Misteriosul arhitect at tuturor alianţelor inamicilor Romei! Cu Mithridate, contra lui Pompei; cu galii contra lui Cezar... Intre timp, el ii bătea pe celţi şi ocupa cetăţile noastre pontice...

Deceneu aşteaptă ceva.

BUREBISTA (catre el): Ce e de facut? DECENEU (l-a înţeles şi-l susţine): Romanii au o zicere care nu-i lipsită de înţelepciune... (Burebista il întreabă din ochi). Ex malis eligere minima... DULLA (traduce): A alege din două rele pe cel mai mic".

DECENEU: Şi steaua lui Cezar a apus... BUREBISTA: Nemuritor este numai gandul... (In aceeaşi clipă, un trăsnet lung, urmat de un bubuit răsunator, apoi altul, brăzdeazif cerul). Vin furtunile echinocţiului de primăvară...

TEXTE. Filmul văzut de: Ecaterina Oproiu, Călin Căliman, Natalia Stancu, D.I. Suchianu, Valentin Lipatti şi crochiul regizorului Nicolae Cabel.

www.dacoromanica.ro

Mihnea Gheorghiu: born May 5, 1919, died December 11, 2011. Writer, translator and filmmaker. President of the Filmmakers Union of Romania. Member of the Romanian Academy, Chairman of the Department of Arts, Architecture and Audiovisual.

Studies:

High School in Craiova, Bucharest University, Faculty of Letters and Philosophy. Docent dr., Professor. *Doctor Honoris Causa* of UNATC. Founding editor of the „Century 20" magazine. Novelist and play writer. Author of reference film scenarios in Romanian cinema. Member of the US and several Academies and Cultural Societies. Translator of the works of Shakespeare and Walt Whitman, and other classic works. Author of studies and essays.

Mihnea Gheorghiu, *FIERUL ŞI AURUL – BUREBISTA*
cinema scenario
Summary

Preface by Platon Pardău. The dramaturgical creation of Mihnea Gheorghiu has earned performances and a well-defined place especially towards the historic theater, the theatre evoking large personalities. In *BUREBISTA* above all, the scarcity of historical information is overcome, a scarcity which is objective.

The quality of dialogue is remarkable.

DRAMATIC CHARACTERS: DACIANS, EASTERN GREEKS, ROMANS, CELTS AND OTHERS.

The premiere of ***Burebista*** took place on 18 September 1990. It was directed by Vitanidis.

The cast was exceptional: George Constantin, Ion Dichiseanu, Emanoil Petruţ, Alexandru Repan, Ernest Maftei, Ovidiu Moldovan, Şerban Ionescu, Ştefan Sileanu, Ioana Bulcă, Anca Szonyi...

Part one: *Întoarcerea lui Spartacus*.

The film's title runs in the background of an antique map, illustrated with animals and legendary people, which represent the territory of the Dacian kingdom of Burebista.

In 70 BC, i.e. 683 *ab urbe condita*, the global expansion of Rome stopped south of the Danube, where the rich lands of the Dacians spread, united as a large and powerful kingdom under the scepter of the brave and enigmatic Burebista. From now on, before the ambitious Julius Caesar and his invincible Roman and „barbaric" legions remained one unruly kingdom, Dacia and one undefeated king ***BUREBISTA***. The unique destiny of these

www.dacoromanica.ro

two heroes of the ancient world made them start and die in the same year, to admire and to hate each other, without ever meeting face to face, but using each for himself and against each other the same instruments of war and peace: ***FIERUL si AURUL***.

Sequences: The Square in the area of Burebista's palace is full of artisans and merchants, Dacians and foreigners, easily recognizable by their clothing. Dacian potters, Greek and oriental sellers of objects and beautiful fabrics, baskets of fruits and vegetables, poultry and piglets, amphorae of oil and fine drinks; a few Dacian shepherds sell cheese and lambs, a money exchanger trades coins, a barber trims his client with a bowl on his head, another sells his honey.

The panorama of Burebista's capital presents aspects of a civilized life, open to Roman, Greek and Oriental influence. The impression of strength and opulence is overwhelming, but not ostentatious.

The King is in the companion of his niece, Ina. He is a middle-aged man who looks older because of his corpulence.

The magic mountain (Kogainon) of Sarmizegetusa is the home of the Great Thinker Zamolxe's temple, around which there is a fenced yard with „Big stone walls".

From the terrace of Zamolxe's temple, high priest Deceneu and his king Burebista contemplate the stars through the median axes of a large spherical celestial compass.

PART TWO: CEZAR AND BUREBISTA.

Sequences: The central square around the agora looks a bit like the Argedava square, but the refined Hellenistic architecture is more imposing due to its specific, southern style. Daily trade continues, and even under a tree one can see a rich merchant who is buying two slaves in chains. The atmosphere is less relaxed due to the great number of Roman soldiers whose patrols are marching, disciplined and imposing, in their campaign uniform.

The hundred gladiators are walking around the arena, in the cheers and shouts of the spectators, but they are not going back to the dungeons, as usual, but place themselves in a ring in the center of which remain the two protagonists ... At the same time, the gladiator grasps the trident and flings it with power and precision, at the proconsul; but, with an instinctive movement, he made a shield of Lydia's body and the trident penetrates her chest. The whole amphitheater becomes full of screams and horror.

On the hills around the city, the Dacian army makes its appearance, under the command of Burebista.

www.dacoromanica.ro

A long military column of Dacians treads on the shore of the Black Sea. In campaign march, with the cavalry in front, followed by foot soldiers, ammunition and baggage carts pulled by oxen, ending with a rear mounted.

Caesar (imperial): My new book shall be called "De bello dacico". We will go around the Black Sea from east to west, and we will catch them from behind like a lion, while the garrisons of Pannonia and Moesia inferior will be united... Fabius (interrupts him, provocative, with Socratic irony): Burebista knows this plan too, praised Caesar; he is not a Gallic rooster...

Cezar (in sincere admiration, with his cold realism): My brave and enigmatic Burebista! The mysterious architect of all alliances against Rome! With Mithridate against Pompei; with the Galls against Caesar ... Meanwhile, he defeated the Celts and occupied our Pontic cities...

Deceneu is waiting for something.

Burebista (to him): What is there to do?

Deceneu (understanding and supportive): The Romans have a saying that does not lack wisdom... (Burebista asks him with his eyes). *Ex malis eligere minima*...

Dulla (translates): Choose the smallest harm out of two".

Deceneu: And Caesar's star has faded...

Burebista: Immortal is only the thought... (At the same moment, a long lightning, followed by a resounding roar, then another, tear the sky). Spring equinox storms are coming...

NOTES. Film viewed by: Ecaterina Oproiu, Călin Căliman, Natalia Stancu, D.I. Suchianu, Valentin Lipatti and the director Nicolae Cabel.

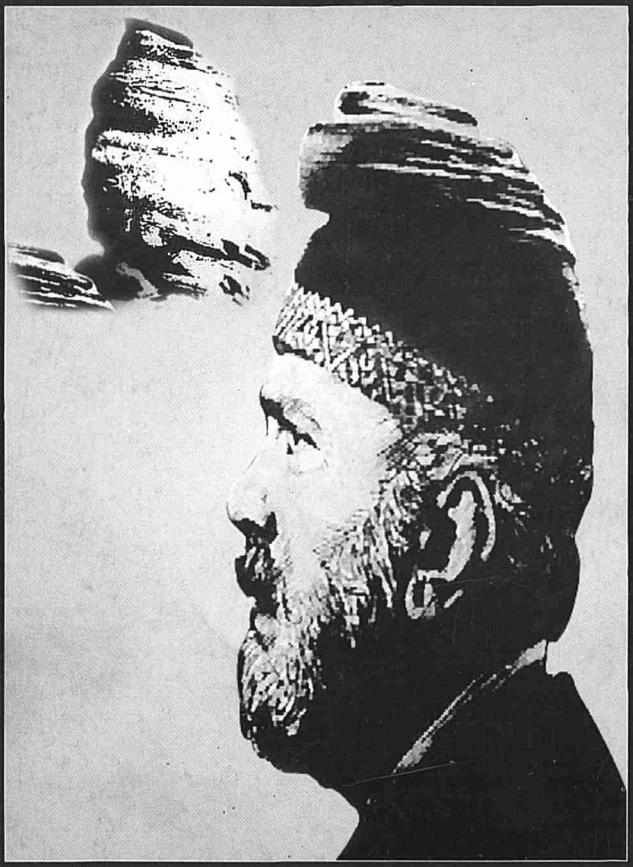

Nemuritor este numai gândul...

CENTENARUL CINEMATOGRAFULUI ROMÂNESC

ISBN: 973-98873-8-4

www.dacoromanica.ro